E. k.
121

1896. évi
ORSZ.
ERD.
GYÜLÉS
TÁRGYA-
LÁSAI.

III.
64

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

NP/B/i
121.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

OEE Könyvtár
ÁII.EII. 2018

A.K. 1127
ΠΓ. 93

A kopár területek beerdösitésének kérdése. 44

— Tárgyaltatott az 1896. évi országos erdészeti gyülés augusztus hó 30.-án tartott első ülésén. —

Bedő Albert államtitkár, elnök: Felkérem Tavi Gusztáv erdőtanácsos urat, hogy kitüzött előadását a kopár területek beerdösitésének kérdéséről megtartani sziveskedjék.

Tavi Gusztáv előadó: „A kopár területek fekélyek a haza földjének testén.“ A kopárok erdősitésében buzgólkodó egyik szaktársunk e jelmondatában igen találóan fekélyeknek nevezett kopár területek valóban a föld fekélyeinek, egyes részei kóros elváltozásainak tekinthetők, mert kétségtelen, hogy a jelenlegi kopár területeknek legnagyobb része, mondhatni valamennyie egykor erdősült volt s csak miután az ember hatalmába keritette és az erdőtenyészettől megfosztva, csordáival kiméletlenül legeltette, vagy gondatlanul eke alá fogta, váltak e területek — melyeknek termőképességét ösállapotukban a fatenyészet biztositotta — hasznavehetetlen kopárokká, a földet ott, hol ártalmatlanná nem tétetnek, hasonlóan, mint a fekélyek az emberi testet — enyészettel fenyegetvén.

A hol a föld elkopárosodott, fekélyes lett, ott a rajta élő nép sem lehet boldog.

Legszomorubb példákat nyujtanak erre a régi müveltség székhelyei, melyekben hajdan az erdőpusztitás a legnagyobb volt és a nyomában járó kopárosodás iszonyu mérveket öltött. Kis-Ázsiában, a miveltségben és tudományokban elölhaladó, egykor oly hatalmas Hellas földjén,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

a hajdan müvelt és gazdag Spanyolország némely részeiben most kopár, forró sziklák merednek ég felé, az ott honolt kultura elköltözött onnan, öröksége lett más nemzeteknek, és e földrészek mostani lakosai szegények, testileg és szellemileg satnyák s miveltségökben visszafejlödtek.

A legpusztább részek egyáltalán ma már lakatlanok.

Az ujabbkori müveltség góczpontjai körül folytatott erdöpusztitásnak nyomában hasonló kopárosodás mutatkozott; a hatalmas Velencze tengeri hatalmának, egykori kiterjedt tengeri kereskedelmének megállapitása közben elpusztitotta az akkor birtokában volt Karstvidéket; nagy terjedelmü kopár területekre akadunk Olaszország egyes vidékein, az Alpok déli lejtöin, Francziaországban stb., de itt a mai nemzedék már hozzálátott a sebek behegesztéséhez, még mielött a kopárosodásnak iszonyu következményei e vidékeket is az elöbb emlitettek szomoru sorsára juttathatta volna; szigoru törvények, mélyre ható intézkedések és rendszabályok, milliókra terjedö kiadások, — és évtizedek, talán évszázadok fáradságos munkája kellenek most ahhoz, hogy e részek a fatenyészetnek visszahóditva ártalmatlanná és ismét hasznot hozókká tétessenek. (Ugy van!)

A kopár területek keletkezése és terjedése hazánkban is a haladó kulturával lépést tartott és hova-tovább nagyobbodik az a terület, mely a termöerejét védö erdök letarolásával és e területek észszerütlen használata folytán részint már kopárrá vált, részint pedig jelenlegi használata mellett a biztos kopárosodásnak néz elébe.

Hogy nálunk az elkopárosodás még nem öltött oly nagy mérveket, mint némely más államban, az nézetem szerént, hazánk kedvezö természeti viszonyain kivül föleg annak tulajdonitható, hogy nálunk a kultura és az avval

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

járó fokozottabb földkihasználás még ujabb keletü, a föld pedig gyérebben lakott.

A kopárosodásnak menete itt azonban ugyanaz, mint a régi kultura országaiban és a müveltebb nyugati államokban.

A népesség szaporodásával mind nagyobb lett az a terület, mely erdőállagától megfosztva, első sorban és legtöbb esetben legelőül szolgált, vagy pedig eke alá került, sok esetben oly helyeken és a talaj oly minősége mellett is, a hol az a termőerejét védő erdőt nem nélkülözhette. Más esetben pedig a használat mérve és módja volt olyan, mely a talaj romlását és következményeiben annak elkopárosodását idézte elő.

Különösen a jelen században, szigoruabban véve annak utóbbi évtizedeiben foganatositott nagyobb fahasználatok és a legelőknek a felszaporodott nagy marhaállománynyal való kiméletlen legeltetése, valamint nagy terjedelmü — arra állandóan nem alkalmas — területeknek feltörése idézte elő kopár területeink ijesztő területi növekedését és legelő terüteteink veszélyes megromlását.

Ugy hiszem, nem tévedek föltevésemben, sőt bizonyosnak vehető, hogy nálunk a nagymérvü erdőpusztitás és elkopárosodás kezdete a volt urbéri és egyéb birtokviszonyoknak rendezésével esik össze, midőn a községek és volt urbéresek a fa- és legelőilletőségük megváltása fejében kapott erdőket kiméletet nem ismerő módon pusztitani kezdték, mig csak az 1879. évben alkotott erdőtörvényünk e pusztitásnak legalább a föltétlen erdőtalajon álló erdőkre nézve véget nem vetett.

A mig ugyanis a birtokviszonyok rendezése előtt a volt urbéresek és egyéb jogosultak a földesur erdejében annak egész területén legeltettek, a legeltetés okozta

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

károsítások kevésbé voltak észlelhetők, mert a legeltetés rendszerént nagy területen történt, melynek termőerejét még azonfelül a faállomány is védte. Midőn azonban a birtokviszonyok rendezésével összes marhaállományukkal csak a megváltás fejében kapott, sokkal kisebb, tulajdon területükre szorultak a volt urbéresek és egyéb jogosultak, az e területtel arányban nem álló nagy marhaállománynyal folytatott kiméletlen és gondatlan legeltetés e területek romlását és pusztulását vonta maga után.

Elősegitette e területek pusztulását, illetve kopárosodását az is, hogy a volt urbéresek és egyéb jogosultak a legtöbb esetben a községekhez legközelébb eső és igy már anélkül is leginkább megviselt részeknek jutottak birtokába; továbbá az a körülmény, hogy a közeli fekvésre való tekintettel legelő illetőségnek nem ritkán nem egészen megfelelő terület, sokszor arra éppen nem alkalmas erdő-terület hasittatott ki, mely addig, a mig azt a rajta lévő faállomány védte, mérsékelt legeltetésre ugy a hogy alkalmas lehetett ugyan, de faállományától megfosztva, a nagyszámu marhaállománynyal folytatott kiméletlen legeltetés káros befolyásának nem tudott sokáig ellentállani és lassanként alig használható, kopárosodásnak induló legelővé, vagy igen sok esetben hasznavehetetlen kopárrá vált.

Némileg elodázta az ily legelő fejében nyert területek elromlását, ha azt uj birtokosaik a faállománynyal együtt kapták és a faállományt nem használták ki azonnal; csakhogy a legtöbb esetben maguk az uj birtokosok fosztották meg e területüket elég vigyázatlanul ettől épen a nyerhető legelő érdekében, siettetvén ez által annak gyorsabb romlását rövid néhány évi jobb legelő kedveért.

Tény az, hogy kopár területeink keletkezését elsőben

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

az erdőállomány elpusztitása és azután a kiméletlen, gondatlan legeltetés okozta. (Ugy van!)

De bármi volt légyen kopár és kopárosodó területeink keletkezésének szülő-oka, a szomoru valóság az, hogy már is nagy terjedelemben léteznek és ijesztő módon napról-napra több tért hóditanak el a mezőgazdasági és erdőgazdasági talajtól.

Bejárva hazánk területét, azt kell tapasztalnunk, hogy nemcsak egyes vidékeket sujt a kopárosodás baja, hanem majdnem mindenütt reáakadunk a talaj elszegényedésének jeleire. Legnagyobb mértékben természetesen a hegyvidék van a kopárosodás veszélyének kitéve, de ott találjuk a nagy Alföld rónáján is a futóhomokos területeket, melyek szintén ide sorozhatók. Hazánk bérczeiről fakadó majdnem minden folyónk vizkörnyékén vannak kopárok s különöson a Maros, Olt, Küküllő és Aranyos völgyei, Nógrád vármegye, a Mátra vidéke, az alsó Duna partvidéke, a Balaton éjszaki része, és a Dunántul steyri határa tünnek ki e tekintetben.

De immár nemcsak a völgyek lakottabb részeiben és az előhegységben terjednek a kopárok, a mint azt számtalan helyen a vasutakról is észlelhetni, hanem a völgyek mélyebben fekvő területén is, a hol az erdészen és egy-egy turistán kivül alig fordul meg más müvelt ember s a hol még nem is olyan régen fás növényzet védte a talajt, most kopárság van keletkezőben, melyről görgeteggel terhelve omlik alá az eső vize.

A kopár területek szaporodtával fogy népünk egyik létföltétele: a termőtalaj. Minden talpalatnyi terület, melyet hazánk földjéből elkopárosodni engedünk vagy a tenyészetnek vissza nem hóditunk, pótolhatlan veszteséget képez és feltartóztat haladó fejlődésünkben, mert nemcsak,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

hogy elveszett reánk nézve gyümölcsözővé lenni és elvész vele népünk keresetforrásának drága kincse a talaj, hanem kisebbedik az adóalap s növekednek az egyesekre és az összálladalomra nehezedő terhek is. Minden talpalatnyi terület elkopárosodása növeli azokat a károkat, melyeket a mind sürübben jelentkező árvizek okoznak. (Helyeslés.)

Közigazgatási és államépitészeti közegeink volnának megmondhatói annak, hogy mennyi költséget okoz a kopár területekről lerohanó, kavicsot és görgeteget magával ragadó esőviz által megrongált utak és egyéb mütárgyak jókarba hozatala, mennyibe kerül az ily területek által szolgáltatott hordalék eltakaritása? Kérdezzük meg az ily kopár területek szomszéd birtokosait, mi kárt okoz a területek hordaléka veritékkel megmunkált földeiken, mennyi drága termés ment már igy tönkre?

Ugy hiszem, hogy több 100,000-re rug már csak az a közvetlenül szemlélhető kár is, melyet a kopár területek évenkint okoznak. (Ugy van!) De ez a közvetlenül észlelhető és megbecsülhelő anyagi kár még csekélynek mondható avval a veszedelemmel szemben, a melyet a kopárok és a fatenyészettől megfosztott, elkopárosodó legelőink a folyton sürübben jelentkező árvizek előidézése vagy fokozása által okoznak. (Helyeslés.)

Mint már előbb volt alkalmam emliteni, a kopár és kopárosodásnak induló területek nagyobbrészt hazánk hegyes vidékeire esnek, melyek folyóink vizgyüjtőit képezik. Mennél inkább megfogyott ezeknek növényzete a gondatlan használat által, annál rohamosabban fut a csapadék völgynek, magával ragadva a hegyoldalak termőtalaját, vagy ha ilyen már nincs, kivájva a kőzetek porlékonyabb részét, a mivel a csekélyebb lejtésü részeken, tehát leginkább az Alföldön, a folyók medreit feltölti.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

A mely csapadékmennyiség az erdősült területen csak ezer és ezer akadály legyőzésével hosszabb idő multán és akkor is csak részben jut a völgybe, az a növénytenyészetétől és különösen az erdőtől megfosztott kopár területekről egész tömegében rohanva lezudul, maga után hagyva pusztitásának iszonyu nyomait. (Ugy van!)

Az erdők kétségtelen és bebizonyitott szabályozói lévén a csapadék-vizek lefolyásának, már árvizvédelmi tekintetekből is azon kell lennünk, hogy a növénytenyészetüket vesztett hegyoldalokat, e veszélyes kopárokat ujból mielébb visszahóditsuk a fatenyészetnek. Ha a kopárok és azok nyomában keletkező vizmosások meg nem szüntettetnek, nemcsak az illető vidékek szenvednek és lakóik szegényednek el teljesen vagy vándorbotot ragadni kénytelenek, hanem ha a baj nem orvosoltatik, szenvednek a kopárok káros következményeitől a lejebb, távolabb fekvő vidékek is, rájuk zudulván a romboló árvizek. Hiába emeltetnek azután a folyók töltései, hiába szélesbittetik folyton a töltések közötti tér, az árvizveszedelem a kopárosodással folyton nő, mert a folyók medre is folyton emelkedik a kopár területekről mind nagyobb mértékben szállitott hordalék és iszap által feltöltve.

Nem kivánok a kopár területeknek az ország közgazdaságára kiható káros és veszélyes voltával itt tovább foglalkozni, hivatottabb toll ecsetelte már ismételten a veszedelmet, melylyel azok hazánk bérczes részeit és a magyar Alföldet is fenyegetik és igy csak ismételhetném legfeljebb azt, a mit erdészetünk vezére az országos főerdőmester ur oly meggyőző szavakkal egyrészt a tudományos magyar akadémia 1886. évi 45-ödik ünnepélyes közgyülésén mondott, másrészt pedig az Erdészeti Lapok hasábjain ismételten kifejezésre juttatott.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

Különben legmeggyőzőbben beszélnek maguk a napról-napra több tért hódító kopárok és arra intenek, hogy elérkezett az idő, midőn erdősitésük és ártalmatlanná tételük már hazánkban is elodázhatlan égető kérdést képez, ha az elkopárosodott országok sorsára jutni nem akarunk, vagy ha nem akarunk egyes nyugati államok módjára a baj orvoslásához csak akkor fogni, midőn már milliók és milliók szükségesek ahhoz. (Ugy van!)

Minden kárba veszett nappal aránytalanul nő a nehézség, a munka és pénzáldozat, a melyet az egyszer elpusztult talaj visszahóditására és annak termékenynyé tételére forditanunk kell. (Helyeslés.)

Francziaország már az 1860. évben alkotott törvényt a kopár területek beerdősitésére az árvizek által Dél-Francziaországban okozott pusztitásoknak elejét veendő, melylyel fényesnek mondható sikert tudott már eddig is elérni; hasonló czélból hozta az 1864. évben az elromlott legelők jó karba helyezéséről és azok füvesitéséről rendelkező törvényt és azóta milliókat szentelt e nagyfontosságu közgazdasági kérdés megoldására.

Porosz- és Olaszországban az állam milliók árán váltja magához a kopár és kopárosodó területeket, hogy azokat beerdősitve ártalmatlanná tegye és a kulturának megmentse.

Társországunk Ausztria is az 1882. évi tiroli nagy áradások által indittatva, megalkotta 1884. évben a kopárok beerdősitését és a vadpatakok szabályozását czélzó talajjavitási alapot, melynek eredetileg 500,000 frtnyi évi dotációját az 1891. évi törvénynyel évi 750,000 frtra emelte fel.

A tervbe vett nagy terjedelmü munkálatok vezetésére külön osztályt szervezett a földmivelési ministerium-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

ban, megfelelő számu személyzettel biró uj hivatalokat is állitván fel az egyes tartományokban, ugy, hogy most már 45 állandóan alkalmazott erdészeti müszaki tisztviselő intézi e fontos ügyeket.

De a magyar kormányt sem illetheti az a szemrehányás, hogy a kopárok terjedését eddig is összetett kézzel nézte volna, mert az ezen kopárok okozta veszélynek, valamint annak tudatában, hogy az erdők mily nagy fontossággal birnak valamely ország közgazdaságára és mily hatalmas tényezők a kultura és haladás biztositására, vezérlő szakembereink gondoskodása folytán kormányunk is átérezte a cselekvés szükségességét és az 1879. évi XXXI. t.-czikkel életbe léptetett erdőtörvényünkben nemcsak a véderdőknek és a holt kézen lévő, továbbá mezőgazdasági mivelésre állandóan nem alkalmas, vagyis feltétlen erdőtalajon álló összes erdőknek fentartását biztositotta, hanem intézkedett egyuttal a kopár területek beerdősitéséről, a törvény 165. §-ában intézkedvén, hogy minden oly kopár terület, melyen hegyomlások hó- vagy kögörgetegek megakadályozására, szélvészek és vizek rombolásának, valamint a futóhomok továbbterjedésének meggátlása végett a talaj megkötése közgazdasági szempontból szükséges, beerdősitendő, és azután vagy mint feltétlen erdőtalajon álló, vagy mint véderdő kezelendő.

Mert azonban e törvény csak a meglévő erdőkre vonatkozik és arra, hogy az erdőgazdaságtól már régebben helytelenül elvont területek ujbóli beerdősitése elrendeltessék, csak akkor ád jogot, midőn ezen elkopárosodott területek a szomszédos birtokokra veszélyesekké váltak, az 1884. évi XXVI. t.-czikkel alkotott erdővásárlási alappal annak egyéb rendeltetése mellett a törvényhozás azt is czélozta, hogy oly romlásnak indult erdőket, melyek a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

jelenlegi kezelés mellett teljes elpusztulásnak és elkopárosodásnak néznek elébe, habár a jelenlegi állapotuk szerént nem is sorozhatók az erdőtörvényben emlitett kopárok közé, az állam részére való megszerzésük által a fatenyészet számára meg lehessen menteni.

A törvényhozás egyik legutóbbi alkotásában, a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-czikkben, ujból intézkedik némely kopárok és vizmosásos helyek ártalmatlanná tételéről az által, hogy midőn a vizmosásos és vizmosás veszélyének kitett területeknek a kultura számára való megmentését czélozván e törvény 13. §-ában kimondja, hogy ezeken a területeken a legeltetés egészben, vagy részben eltiltható és felhatalmazza az illetékes hatóságokat arra, hogy ezen területek befásitását, vagy a más óvóintézkedéseket elrendelhessék, mihelyt a mások birtokát kárral fenyegetik.

E törvénynek 14. §-a pedig a korlátolt forgalmu birtokon létező, befásitásra alkalmas és czélszerübben nem használható kopár területeknek záros határidő alatt való befásitását egyenesen el is rendeli.

Ugyanez a törvényczikk a 47. §-ában elrendeli továbbá, hogy a községi faiskolákban első sorban a fennebb idézett §-okban körülirt területek befásitására és a futóhomok megkötésére, vagy meredekebb partok és szakadások biztositására szükséges csemeték neveltessenek. A törvény 21. §-ából kifolyólag pedig a közös legelőre hajtható állatok száma és a legelő terület egyes részeinek mely időben és sorrendben való legeltetése megállapitandó lévén, módot nyujt arra, hogy a kopárosodás veszélyének kitett közös legelőterületek megmentessenek.

Hogy a volt urbéresek és zsellérek a faizási jog megváltása fejében számukra kihasitott erdőterületek fel

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

ne oszthassák és azt mint közös vagyont kezelni tartozzanak, miáltal pedig az erdők pusztitása és a talaj elkopárosodása bizonyos tekintetben szintén megakadályoztatik, arra nézve már az 1871 évi LIII. t.-cz. rendelkezik. A törvény ezen rendelkezésének betartásáról szól az igazságügyi ministernek az összes királyi törvényszékekhez, mint urbéri bíróságokhoz intézett 1882. évi 14.778 számu körrendelete is.

A kopárok keletkezését megakadályozandó, kormányrendeletek intézkednek továbbá arról, hogy az erdei szolgalom-megváltási munkálatoknál a községeknek, illetve volt urbéreseknek kiadandó erdőterületek kellő használhatósága iránt a kir. erdőfelügyelők véleménye az urbéri bíróságok által meghallgattassék és hogy olyan esetekben, a midőn az urbéri rendezés folyamán el nem kerülhető, hogy szántóföld-, rét-, vagy legelőjárandóság fejében véderdő jellegü, vagy feltétlen erdőtalaj természetével biró területek adassanak ki, az itéletben megállapittassék annak kötelezettsége, hogy a kiadott területen lévő faállomány kivágatására nézve az erdőtörvény intézkedései betartassanak. (Igazságügyi minister 1884. évi 51.055, — 1889. évi 1895. és 1890. évi 20.326, valamint a földmivelésügyi minister 1885. évi 14.556 és 1890. évi 28.589 számu körrendeletei.)

A kopároknak beerdösitésére pedig buzditják a birtokosokat azok a jutalmak, melyeket a földmivelésügyi minister az országos erdei alap jövedelméből az erdőtörvény 165. §-ában megjelölt és közgazdasági szempontból is szükséges erdösitések elömozditására 1886. évtől kezdődöleg évenkint 100-tól egészen 1000 koronáig terjedő összegekben kitüzött s örvendetes körülmény, hogy mindég akadtak a jutalomra méltó erdösitések, sőt a jutalomnak számát utóbbi időben 6-ról 12-re kellett emelni.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

De ennél is nagyobb jelentőségü az államnak az erdőtörvény rendelkezésén alapuló az az intézkedése, hogy évenkint nagy mennyiségü ingyen csemetét oszt ki a kopárok erdősitésére.

Az igy kiszolgáltatott ingyen csemeték mennyisége évről-évre emelkedik és az 1883. évtől kezdődőleg a mai napig ily czélra már a 100 milliót is jóval meghaladó mennyiség lett kiszolgáltatva.

Az ily czélra szükséges csemeték minél nagyobb mennyiségben való nevelését biztositandó, nemcsak az ország négy különböző helyén felállitott erdőöri szakiskoláknál rendeztettek be igen nagy terjedelmü csemetekertek, hanem a kincstári erdők kezelésénél is elrendeltetett, hogy minden kincstári erdőgondnokságban az illető vidék kopár területeinek erdősitésére alkalmas különféle fanemekből együttvéve kétannyi csemete neveltessék, mint a mennyi arra az esetre szükséges lenne, ha az illető erdőgondnokság összes erdőterületén az erdősités ültetéssel teljesittetnék. (Földmivelésügyi minister 1883. évi 6140 számu körrendelete.)

Az állami kezelésbe átvett községi erdöknél is számos olyan nagy terjedelmü csemetekert létesittetett, melyeknek csemetéi a fent emlitett czélra kiadatnak.

Végül nagy fontossággal bir a kopárok erdősitésére nézve az, hogy az 1896. évi állami költségvetésben az erdőöri szakiskolák kiadásai, melyek eddig az országos erdei alapot terhelték, külön fejezet alatt irányoztattak elő, a mi által az országos erdei alap jövedelme tekintélyes megterheltetéstől fölszabadult és ennélfogva a kopár területek beerdősitésének előmozditására az eddiginél jóval nagyobb összegeket áldozhat; már is folyamatban van az eljárás arra nézve, hogy a kopár területeknek oly

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

birtokosai, kik az erdösitési munkálatoknak teljesitésére önként vállalkoznak, még mielött azok az 1879 évi XXXI. t.-cz. 165. §-a alapján elrendeltetnének, az erdösités közgazdasági értékéhez és fontosságához, valamint a tényleg felmerült költségek nagyságához mérten megfelelő segélyezésben részesittessenek s illetve, hogy az erdösitési munkálatok költségeinek megfelelő részét, a mennyiben ezt a rendelkezésre álló hitel meg fogja engedni, az állam viselje.

A törvényhozás és a kormány tehát nem nézte tétlenül hazánkban a kopárosodás terjedését, hanem áthatva e kérdésnek az ország egész közgazdaságára kiható fontosságától, megragadták mindég a kinálkozó alkalmat, hogy üdvös törvényekkel és sok becses intézkedéssel hazánk földjének ezeket a veszélyeztetett részeit megmentsék a kulturának, még mielött egész vidékek elpusztulnának és népök kivándorolni kénytelen.

Az alkotott üdvös törvénynek és a kormánynak fennebb emlitett nagybecsü intézkedései folytán meg is indult e téren a tevékenység, mely különösen a legutóbbi időben általánosabb és hova-tovább kiterjedtebb lett, a mit sok helyen már igen örvendetes eredmények hirdetnek. Igy, hogy több példát ne emlitsek, Heves vármegyében a Tarva-völgy felső folyásán az illetékes tényezők buzgólkodása folytán 22 község határában fekvő, közel 7809 hold kiterjedésü veszedelmes kopár terület beerdösitésére önként vállalkoztak azok birtokosai.

A legnagyobb elismerés illeti mindazokat, kik ezen áldásos, az illető vidékre nagyfontosságu munkának kezdeményezői, lelkes megteremtői voltak; dicséret illeti azt a felvilágosodott birtokososztályt és a derék népet, mely saját érdekeit felfogva, oly szép példával jár elül. Az ország egész területét illetőleg azonban és tekintve a

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

felerdösitendö veszélyes kopárok kiterjedését és azt a szükségszerü sürgösséget, melylyel e bajon segiteni kell, — sajnos — még mindég nem lehet azt mondani, hogy az eddigi eredmények kielégitök lennének.

Ha biztató is a remény és bizvást feltehető, hogy a már megkezdett és hova-tovább fokozódó tevékenység és társadalmi érdeklödés, a fennálló törvényeknek szigoru végrehajtása és a törvényhozás által rendelkezésre bocsájtott, bár még mindég csekély, de mégis nagyobb összeg segélyével a kopárok beerdösitése terén jövöben az eddiginél jóval kedvezöbb eredmények lesznek elérhetök, még sem zárkózhatunk el annak felismerésétől, hogy e nagyfontosságu czélt a kellö sikerrel és időben csak a meglévökön felül még életbe léptetendö, mélyreható további ujabb intézményekkel és az eddiginél nagyobbi állami támogatás mellett sikerülend elérni. (Igaz! Ugy van!)

Ez inditotta az 1896. évi ezredéves kiállitás alkalmából tartandó kongresszusszerü országos erdészeti gyülés elökészitésére kiküldött bizottságot is arra, hogy a hazai földmivelés érdekeit oly közelről érintö kérdés tárgyalását programmjába felvegye, még pedig abban a biztos reményben, hogy e kérdés megvitatásában nemcsak a szorosan vett erdészeti szakemberek fognak élénk részt venni, hanem az életből meritett tapasztalatokkal és bölcs tanácsokkal a legközvetlenebbül érintett birtokos-osztály irányadó tagjai is hozzájárulni fognak ahhoz, hogy az országos erdészeti gyülés az e téren ránk váró nagy feladat sikeres megoldására vezetö legczélszerübb utakat és módokat az ország tényleges viszonyainak legmegfelelöbben megjelölhesse, és hogy e fontos kérdés iránt az érdeklödést szélesebb körben is felköltvén, ez által a kopár területek megkezdett beerdösité-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

sének ezentul nagyobb arányokban való folytatása biztositassék.

Az a szives készség, melylyel az egyes törvényhatóságok erdészeti bizottságainak elnökei e kérdést az országos erdészeti gyülés előkészitésére kiküldött kizottság megkeresésére, a vármegye birtokosaiból és arra hivatott szakembereiből alakitott helyi bizottságokban tárgyalták, legmeggyözöbb bizonyitékát képezheti annak, hogy e kérdés iránt országszerte tényleg már fennáll az érdeklödés és hogy közgazdasági fontosságáról, valamint megoldásának szüksége felöl nemcsak szorosan vett erdészeti szakembereink, hanem ép ugy a birtokos osztály is meg van győződve.

Csakis e vállvetett szives közremüködés tette lehetővé, hogy egyfelöl a kopár területeknek legalább megközelitő nagyságáról és természetéről, valamint azok állapotáról, továbbá a beerdösités munkája elé gördülö nehézségekről az egész országot illetőleg tájékoztató képet nyertünk, másrészt az erdösitési nehézségek elháritására, vagyis a kérdés miként vélt megoldása iránt az országban uralkodó véleményeket és nézeteket ismerjük.

Nem mulaszthatom tehát el és igen kedves kötelességet teljesitek ezennel, midön e helyütt is öszinte köszönetet mondok az országos erdészeti gyülés előkészitésére kiküldött bizottság nevében a buzgóan teljesitett munkáért mindazoknak, kik ebben az országos érdekü kérdésben oly szives készséggel közremüködtek.

A szolgáltatott adatok igazolják legjobban, mily nagy a beerdösitést igénylő kopár terület, melynek nagyobb része ugyszólván parlagon hever.

A kopár területek területi kiterjedésére nyert ezen adatok, ha nem is vehetök egész pontosaknak, — hisz erre sokkal

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

kevesebb idő állott rendelkezésre, semhogy ily nagy munkát igénylő felvételeket az utolsó részletig eszközölni lehetett volna, — mégis felette becses anyagot és tájékozást nyujtanak. (Halljuk.)

A nyert adatok alapján és azokból következtetve, a sürgös beerdösitést igénylő kopár területek kiterjedése hazánkban megközelitőleg 200,000 holdra tehető, mely területben azonban nem foglaltatnak bent azok a rosszul kezelt legelők és feltört területek, melyek ha ujból, legalább bizonyos mértékig, be nem fásittatnak és egyuttal ápolásukra azontul több gond nem fog fordittatni, rövid időn belül teljesen elpusztulnak és veszedelmes kopárokká válnak.

E pusztuló félben lévő legelők és szántók területe bizonyára megközeliti, ha meg nem haladja a kopároknak fent kimutatott területét; ugy, hogy hozzávetőleg mintegy 400,000 holdra tehető az a terület, mely a jelenlegi kérdés tárgyalásánál érintve van.

Megdöbbentő valóban a kopárosodás mértéke különösen egyes törvényhatóságok területén: igy pl. magában Hunyad vármegyére a kopár területek és kopárosodásnak induló legelők kiterjedése 25,000 holdnál nagyobb területtel van kimutatva.

Legaggasztóbb pedig e mellett az, hogy a kopár területek és kopárosodó legelők legnagyobb részben, mint az a helyi bizottságok által nyujtott adatokból kiderül, oly kisebb magánbirtokosok, szegény községek és közbirtokosságok kezén vannak, melyek nem rendelkeznek azzal a pénzösszeggel, mely e nagy terjedelmü területek beerdösitéséhez okvetlenül megkivántatik; és épen e szegénysorsu birtokosok ragaszkodnak e területek használatához, illetve legeltetéséhez legszivesebben, még akkor is, ha az

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

illető területen a legelő marha néhány füszálon kivül egyebet nem talál.

A birtokosok szegénysége egyfelül, másfelül pedig az a szivós álhatatosság, melylyel azok épen szegénységöknél fogva a szóban lévő kopár vagy kopárosodó területeik legeltetéséhez ragaszkodnak és az erdősités ellen ezen indokból a népnél a legtöbb helyütt táplált ellenszenv képezik egyuttal a legnagyobb akadályt, mely e kopár területeknek mielébbi beerdősitését hátráltatja. (Ugy van!)

A helyi bizottságok ezen munkálataiból megtudjuk továbbá azt is, hogy a kopár területek beerdősitésének akadályát képezi az e czélra szolgáló csemetekertek hiánya, mert az állam által e végből létesitett csemetekerteken kivül más ily csemetekertek nem is léteznek; a kis számban létező, egyéb czélra szolgáló csemetekertekben pedig az évi vágások felujitásához szükséges csemetemennyiséget is alig lehet nevelni, nemhogy ezek még azon felül a kopárokra szükséges csemetéket is szolgáltatnak. Az ültető anyag tehát eddig nem is volt beszerezhető, az állami csemetekertek pedig csak korlátolt területre szolgáltathattak csemetéket és sok esetben oly távol vidékekről, hogy nemcsak a birtokosok által viselendő szállitási költségek drágitották meg nagyon az erdősitési munkálatokat, hanem az ültetési anyag sem juthatott oly minőségben rendeltetési helyére, mintha az a kiültetés helyéhez közel fekvő helyen termeltetett volna, a minek következtében a siker sem volt kielégitő s a birtokosok erdősitési kedve is alább hagyott.

Még egy további és igen figyelemre méltó akadálya a kopárok erdősitésének, hogy az illető kopárok tulajdonosainak a legtöbb esetben nem állottak, illetve nem is állanak oly szakemberek rendelkezésükre, kik nekik az

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

ez irányban szükséges utbaigazitásokkal szolgálhatnának és a kikre a munkának szakszerü vezetését reábizhatták volna, pedig épen a kopárok erdösitése igényel sok szakismeretet és körültekintö vezetést.

A beerdösités munkájának gyorsabb elöhaladását akadályozta nézetem szerént az is, hogy az ezen beerdösitést igénylö területek eddig sem szakszerüen megállapitva, sem összeirva nem voltak és igy az intézö körök sem birtak sok esetben tudomással azok nagy terjedelméröl és nem ismerhették azokat a vidékeket, illetve helyeket, a hol azok terjedelme, vagy veszélyes volta a fokozott tevékenységet megköveteli. Kétségtelen az is, hogy a közvetlenül érdekelteken és a szakembereken kivül kevesen voltak, kik ismerték volna e kérdés általános közgazdasági horderejét, mit a legtöbben csak lokális természetünek tekintvén, nem tulajdonitottak neki különös fontosságot.

Nem hagyható végül megemlités nélkül a kopárok birtokosai egy részének miveltségi tekintetében mutatkozó hátramaradottsága sem.

Ezek nem is ismerik a veszélyt, mely e kopárok által birtokaikat és hazánk földjét fenyegeti, mások pedig közönynyel nézték, mint pusztul napról-napra az a terület, mely exisztencziájuk föltétele, s nem törödvén a holnappal, csordáik özönével néhány sovány füszál kedveért akkor is tapostatják, midön megfelelö kimélet mellett maguk és utódaik számára még könnyü szerrel megmenthetö volna. (Ugy van!)

Már pedig mindaddig, mig a kopárok erdösitésének fontosságáról és horderejéröl, ép ugy, mint annak szükségességéröl, a birtokos osztály nincs meggyözödve; a mig ez a meggyözödés az intézö körökben helyet nem vivott

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

ki magának és a társadalom minden rétegébe be nem hatolt: kielégitő gyors eredményt alig remélhetni. (Helyeslés.)

Ennek elérésére az első és kezdeményező lépés akkor történt, midőn az országos erdészeti gyülés előkészitésére kiküldött bizottság a kopárok kérdésében az egész ország leghivatottabbjainak véleményét kérte ki és az a készség, melylyel részökről a kérdés felkaroltatott, biztató jelnek tekinthető arra, hogy a közérdeklődés e kérdés iránt már országszerte megindult, mit Heves vármegye példája is bizonyit.

Ezen felül azonban a kopárok erdősitését a magam részéről — mint már szerencsém volt emliteni — okvetlenül még más mélyre ható intézkedésekkel és eszközökkel vélem biztositandónak, melyek röviden abban foglalhatók össze, hogy az állami kezelés megalkotandó törvény utján az összes községi, vagyon községi s volt urbéres közbirtokossági és bizonyos körülmények között még némely holtkézen levő erdőkre, evvel együtt pedig a beerdősitendő kopárokra is kiterjesztessék és hogy a kopár területek beerdősitése mindenütt, a hol az erdősités közgazdasági tekintetekből történik és ha az a birtokosra nagyobb terhet ró, mint a mennyi az erdősitésből reá háramló haszon értéke vagy az erdősités teljesitésére a birtokosok önerejükből nem képesek, az állam részéről megfelelő anyagi támogatásban részesittessék. (Élénk helyeslés!)

Az állami erdőkezelésnek törvényhozási uton való kiterjesztése esetén ugyanis a községi és vagyonközségi, továbbá volt urbéres közbirtokossági és bizonyos körülmények között még egyéb holtkézen lévő erdők kezelése állami erdőtisztekre volna bizva és igy minden vármegyében állami erdészeti közegek állanának rendelkezésre,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

kik egyuttal a beerdösitendő kopár területeket is kezelnék és ezeknek beerdősitése körül felmerülő összes müszaki teendőket végeznék. (Helyeslés.)

Szükséges volna azonban a megalkotandó törvényben határozottan kimondani, hogy az állami erdőtisztek kezelése alá nem csupán azok a beerdősitendő kopár területek tartozzanak, melyek az imént emlitett és állami kezelésbe veendő erdők birtokosainak tulajdonát képezik, vagy a melyek az 1879. évi XXXI. t.-cz. 165. §-a szerént kötelezőleg beerdősitendők, hanem azok a más birtokát veszélyeztető vizmosásos, vagy vizmosás veszélyének kitett területek is, melyeknek befásitása a 1894. évi XII. t.-czikk 13. §-a szerént alárendeltetett, illetve azok a korlátolt forgalmu birtokokon létező kopár területek is, melyek ugyancsak a most hivatolt törvényczikk 14. §-a értelmében záros határidő alatt befásitandók.

A megalkotandó törvénynek gondoskodnia kellene arról is, hogy minden egyéb, előbbi pontok alá sorozható kopár területek is, ha birtokosaik a földmivelési minister által megállapitandó részletes terv szerént való beerdősitésére magukat önként kötelezik és evvel a legnagyobb mérvü állami támogatásra igényt szereztek, szintén az állami erdészeti közegek által kezelendők. (Helyeslés.)

Az állami erdőkezelésnek a fentemlitett összes területekre való kiterjesztése által tehát el volna érve továbbá az is, hogy az állam által az egész országban, még pedig mindenütt, a hol erre szükség van, a kopárok erdősitéséhez szükséges csemeteanyag termelésére saját közegeivel megfelelő csemetekertek létesittethetnének, melyekben azután nemcsak az illető vidék kopárainak erdősitésére legalkalmasabb csemeték neveltetnének a kellő mennyiségben, hanem, minthogy a csemetekertek a kopár

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

területek közelében a szükséghez képest rendeztetnének be, onnét a csemetéknek a kopár területekre való szállitása alig számba vehető költséggel volna összekötve és a birtokosok oly ültetési anyag birtokába juthatnának, mely ugyszólván a termelési helyen felhasználva, a legtöbb sikert biztositaná. (Ugy van!)

A községi stb. erdőket kezelő ezen állami erdészeti közegek által volnának egyuttal a kerületükbe eső összes kopárok és kopárosodó területek is a később emlitendő helyi bizottságok részéről történt megállapitás után részletesen felveendők és az azokra vonatkozó törzskönyv összeállitandó.

E közegek készitenék el a beerdősitendő kopárok erdősitési tervét és az ő felügyeletükre és vezetésükre volnának bizva a beerdősitési munkálatok. Egyáltalán e közegek végeznék a kopárok erdősitésénél valamint a vizmosásos területek megkötésénél felmerülő összes müszaki teendőket; mihez képest számuk az ezen munkálatokra való tekintettel volna megállapitandó.

Itt tartom megemlitendőnek, hogy a kopár területek beerdősitési kérdéseinek tervszerü megoldhatása tekintetéből okvetlenül szükségesnek és elkerülhetetlennek vélem, miszerént ugy a kopár területek, mint a kopárosodásnak induló legelők is az egész országban birtokosok és parczellák szerént, valamint jogi és természeti minőségük és végre kiterjedésükre nézve bizottságilag megállapittassanak és összeirassanak. (Helyeslés.)

A megállapitást és összeirást véleményem szerént a közigazgatási bizottság javaslatára a földmivelési minisierium által alakitandó külön helyi bizottságokra kellene bizni. E bizottságok tagjai lehetnének a kir. erdőfelügyelő, a járás főszolgabirája, illetve a városi kapitány, a vármegyei mezőgazdasági bizottság előadója, illetve utóbbi

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

helyett a járási mezögazdasági bizottság egy tagja, továbbá az illető községek határára illetékes állami erdötiszt és végre mind azokban az esetekben, midön a kopár területek megállapitásánál árvizvédelmi tekintetek is forognak fenn, az illető területre illetékes állami kulturmérnök is.

A megállapitásnál és összeirásnál e kopár területeket alábbi osztályokba vélném sorozandóknak; vagyis külön volnának kimutatandók:

1. az 1879. évi XXXI. t.-cz. 165. §-ában emlitett azon közgazdaságilag veszélyes kopárok, melyek az erdötörvény most emlitett szakasza és ugyanezen törvény 166. §-ának rendelkezései szerént beerdösitendök;

2. azok a vizmosásos és vizmosás veszélyének kitett területek, melyeknek befásitása a mezögazdaságról és mezörendörségről szóló 1894. évi XII. t.-czikk 13. §-a értelmében az illetékes közigazgatási hatóság részéről elrendelhető;

3. a korlátolt forgalmu birtokokon létező befásitásra alkalmas, más módon okszerübben nem használható kopár területek, melyeknek befásitása az előbbi pontban idézett törvényczikk 14. §-a alapján az illetékes közigazgatási bizottság által elrendelendő;

4. a kopároknak tekinthető oly feltétlen talaju erdöterületek, melyek az 1879. évi XXXI. t.-czikk 4. és 5. §-ai alapján beerdösitendök, illetve felujitandók;

5. az előbbi pontok alá nem sorozható összes többi kopár területek és

6. mindazok a kopárosodásra hajló területek, melyek ma ugyan még nem sorozhatók a kopár területek közé, de a melyeknek elkopárosodása a jelenlegi kezelési és használati mód mellett kétségtelenül bekövetkeznék.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

Hazánk kopár területeinek fennebbi minősités szerénti elkülönitett felvételét a beerdősitések folyamatba tétele körül követendő különböző eljárás indokolja, a mennyiben az majd az erdőtörvény, majd a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény alapján és azoknak különböző rendelkezéseihez képest kell folyamatba tenni, vagy a midőn a törvények rendelkezésein kivül esnek, beerdősitések kérdését társadalmi és egyéb megfelelően választott eszközökkel kell megoldásra vinni. (Helyeslés.)

Szükségesnek vélem továbbá a kopár területeknek fennebbi minősités szerénti összeirását azért is, hogy az intéző és hivatott körök mindenkor tájékozva legyenek az iránt, hogy a különböző megitélés és eljárás alá eső kopárok területi kiterjedésök szerént miként oszlanak meg és hol fekszenek azok, mert csak igy lesz lehetséges mindenütt az adott körülményeknek leginkább megfelelő és legbiztosabban czélhoz vezető utat és módot megválasztani és a beerdősités kérdését kedvező megoldásra juttatni.

Bár az állami kezelésnek az ország összes községi stb. erdeire, valamint a beerdősitendő kopár területekre a fennebb jelzett módon való kiterjesztését és a kopároknak emlitett összeirását a czélhoz vezető elengedhetlen eszközöknek tekintem és általuk a czél meg is lesz közelithető, mind a mellett teljes sikert egyedül ezekkel, az állami anyagi támogatás nélkül, remélni véleményem szerént nem lehet, söt ez utóbbit tartom a czélhoz vezető eszközök legfontossabbikának. (Ugy van!)

Ennek legfőbb oka pedig abban rejlik, mert — a mint már fennebb is emliteni szerencsém volt — a kopárok legnagyobb része olyan szegény sorsu magánbirtokosok, szegény községek és közbirtokosságok tulajdonát képezik,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

melyek a beerdösités munkálatait önerejökből nagyobb anyagi támogatás nélkül teljesiteni nem képesek, de ha képesek is volnának, teljes joggal alig követelhető, hogy e birtokosok akkor, midön a beerdösitést inkább mások birtokának megvédése czéljából, tehát inkább közérdekből és árvizvédelmi tekintetekből kell végezniök, e nagy pénzáldozatokkal járó munkálatokat — talán még önfentartási szükségleteiket is korlátozva — egészen önerejükből teljesitsék. (Helyeslés.)

Tehát már méltányossági tekintetek is, de meg maga a nagyfontosságu közgazdasági czél indokolják a nagyobb anyagi támogatást és teszik kivánatossá, sőt szükségessé, hogy a kopárok erdősitése országos erővel, vagyis az állam által nagyobb mértékben segélyeztessék.

Az ily közérdekü erdősitéseknek szükségszerü segélyezését ismerte el a törvényhozás is már akkor, midön az 1879 évi XXXI. t.-cz.-ben a közérdekből beerdősitendő kopárok erdősitési munkálatait az állam által segélyezendöknek mondotta ki.

Vegyünk példát a külföldről, mely milliókat költ ily czélokra; — nálunk is nagyobb összegekre van szükség. Legyenek bár pénzügyi viszonyaink nem is a legkedvezőbbek: ha az országnak a kopárok által veszélyeztetett talaját megmenteni és a magyar Alföld folytonos árvizveszedelmét mérsékelni és állandóan elháritani kivánjuk, a kopárok erdősitésének rendszeres, fokozottabb munkáját állami segélyezéssel kell támogatnunk. A törvényhozás által mind ez ideig nyujtott segély a tényleg e téren meglévő szükséglethez aránytalanul csekély, és évtizedek, jobban mondva évszázadok rontásainak orvoslására nem elegendő.

Elmulaszthatlan beruházások szükségessége áll itt az ország előtt, melyeket legvitálisabb érdekeinek veszélyez-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

tetése árán halaszthat ugyan továbbra is, de elkerülni semmi esetre sem fog, és minél továbbra maradnak el, aránytalanul nagyobbak lesznek. (Ugy van!)

Nem meddő, de busásan kamatozó befektetések ezek, mert ha el is tekintünk attól, hogy e beerdösitések által megmentetnek az illető területek a teljes elpusztulástól: megmentetik az adóalap és az illető vidék népének életforrása; s már magában az a körülmény, hogy a magyar Alföldön és valamennyi folyóvizeink mellékein eszközölt igen költséges szabályozási munkáink is egyedül a hegységi kopár és kopárosodó területek beerdösitése által tekinthetők állandóan biztositottaknak, indokolttá teszi a nagyobb befektetést. (Ugy van!)

A drága vizszabályozási munkálatokkal megvédhetjük ugyan ideig-óráig az ország földjét az árvizektől, de tartósan e veszedelem csak ugy marad távol, ha azok a kiterjedt kopárok, fátlan hegyoldalak, milyeneket hegyes és dombos vidékeinken mindenütt láthatunk, ismét beerdősülnek.

Mindenekelőtt a vizek eredetén kell a bajon segiteni és milliókat takarithatnánk meg vele, mert meg lennénk mentve azoktól majdnem évenkint ismétlődő s százezekre menő kiadásoktól, miket a kopár hegyoldalak, esővizhordta kavicscsal és földdel betemetett utárkok és utszakaszok rendbehozatala igényel; meg lennénk mentve attól az örökös veszedelemtől, mely az árvizekben fenyeget. (Élénk helyeslés.)

A vizszabályozási munkálatokra, utépitésre és utak fentartására az állam által kiadott milliók véleményem szerént csak ugy lesznek valóban helyesen felhasználva, ha azoknak egy része, vagy egy részökkel felérő összeg a kopárok beerdösitésére fordittatik.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

Magyarország földmivelő népe nagy részének boldogulása és nyugalma függ attól.

Támogatni kellene tehát véleményem szerént a kopáraiknak beerdősitésére a törvények által kötelezett birtokosokat elsőbben is azáltal, hogy az ország különböző vidékein a beerdősitendő kopároknak központi helyein az állam által megfelelő nagyságu csemetekertek létesittetnének és fentartatnának, melyekből a kopárok erdősitésére szükséges ültetési anyag teljesen ingyen és költség nélkül szolgáltathatnék ki. Az illető területek — mig hasznothozókká válnak — adómentessé tétessenek.

Mindazokban az esetekben pedig, midőn a beerdősités közérdekből történik és arra a birtokos önerejéből nem képes, vagy ha az a birtokosra nagyobb terhet ró, mint a mennyi az erdősitésből reá háramló haszon értéke; az erdősités munkája költségének egy része segélyképen az állam által volna viselendő. E segélyösszeg nagyságának megállapitásánál szükségképen az a körülmény is figyelembe volna veendő, hogy a birtokos a legtöbb esetben — ha nem is értékes — de oly legelőtől esik el, legalább egy időre, melyet alig nélkülözhet.

Az állami segélyezést és támogatást nézetem szerént még abban az irányban is ki kellene terjeszteni, hogy a kopár területek megállapitásának és összeirásának, valamint esetleges felmérésének költségei az illető birtokosokat ne terheljék, hogy e területeknek az állami közegek által való kezelése mindaddig, mig adómentesek, dijmentes legyen, valamint hogy a beerdősités tervei ezen állami közegek által is dijmentesen készittessenek el.

Azonfelül segélyeznie kellene az államnak az erdősités czéljából megkötendő vizmosások megszüntetésére elő-veendő oly munkálatokat is, melyeknek létesitésével

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

nagyobb fontosságu közérdekü czél összefügg és mely munkálatok költségei különben a birtokosra nehezedő elviselhetlen terheket rónának.

Viszont annak biztositására, hogy a beerdösités a czélnak megfelelően eszközöltessék és a területek szintén megfelelően kezeltessenek: a beerdösitett területek természeti minöségükhöz képest vagy mint feltétlen erdőtalajon álló erdők vagy mint véderdők, üzemterv szerént kezelendők volnának.

Az imént ajánlott anyagi támogatás bizonyos mértékben kiterjesztendő volna véleményem szerént azokra a kopár és kopárosodó területekre is, melyekre a fennálló törvények a kötelező beerdösitést nem rendelik el, ha birtokosok a területeknek a földmivelésügyi ministerium által elfogadott, illetve megállapitott terv szerénti beerdösitésére magukat kötelezik; mert a birtokosok ez idő szerént a beerdösitésre nem lévén kötelezhetők, ezeknél a méltányossági tekintetek még inkább előtérbe kell, hogy lépjenek, annál is inkább, mivel azoknál a területeknél, melyek még nem kopárosodtak el, aránylag nagyobb értékü haszonélvezetekről is le kell mondaniok a birtokosoknak.

Az állami segélyezést ezen utóbb emlitett területeknél még azért is vélem alkalmazandónak, mert erdösitésüket a lehetőség szerént sietteni kellene, még mielőtt teljesen tönkre mentek; bevárni e birtokosokkal szemben azt az időt, mig a beerdösités az erdőtörvény alapján elrendelhető, határozottan káros volna, nemcsak az illető birtokosra, hanem közgazdasági szempontból az országra is, azonfelül aránytalanul nehezebb és költségesebb is a baj orvoslása, midőn az már nagyra nött. (Ugy van!)

Indokolt és szükséges végre az állami anyagi támogatás

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

ezeknél a területeknél, mert ezeknél fognak a beerdősités ellen a legnagyobb akadályok a legelő szükségképeni megszoritása folytán felmerülni.

Pedig tényleg nehéz a legeltetést nálunk most a faültetés javára korlátozni, mert a marhalétszám és különösen a községeké máris nagyobb, mint a mennyit az elsoványodott legelőkön jól eltartani képesek; mind a mellett elkerülhetlen az, különben néhány év mulva a kérdéses területek amugy sem lennének többé legeltethetők; különben is az erdősítési munkálatoknak az a czélja, hogy e területeket állandóan a legeltetésnek megmentse.

De mert ezen legelőkre birtokosaiknak feltétlenül szükségök van nem szabad és nem is kell a legeltetést az egész területen egyszerre eltiltani, hanem az erdősitést csak fokozatosan, és oly mértékben teljesiteni, hogy a birtokos legelőjének mindenkor legalább egy részét használhassa.

Minthogy pedig a legtöbb esetben oly területeknek beerdősítéséről lesz szó, melyek hivatva vannak első sorban is legelőül szolgálni, nézetem szerént a beerdősitést illetőleg azt az elvet kellene elfogadni, hogy az mindig csak oly mértékig történjék, a mint az a czél elérésére, vagyis a kopárosodás megszüntetésére, vagy megakadályozására szükséges. Sok esetben czélt érhetni már az erdősitéssel, ha az a területnek csupán egyes veszélyeztetett részleteire terjesztetik ki, a többi részeit a területnek az eddigi használat háboritatlan folytatásának biztositván; más esetekben pedig a czél a fáknak ritkább állása mellett is biztositva leend, midőn az ily erdősités egyenesen a jobb legelő nyerés czélját fogja szolgálni.

Ha ily esetben az erdősités lehetőleg erős csemetékkel történik, vagy esetleg suhángok használtatnak és azok

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

a marha károsításai ellen kellően megvédetnek, a legeltetés a területen alig lesz korlátozva.

Némely esetekben pedig lehetséges lesz a birtokosoknak a beerdősitési munkálatok előidézte és másként nem fedezhető legelőszükségletén azáltal segiteni, ha erdejükben a legeltetés az illetékes hatóság részéről átmenetileg és addig, mig arra okvetlenül szükség van, oly állabokban is meg engedtetik, a hol a legelő marha által való kárositás ugyan még teljesen kizárva nincs, de a mely állaboknak fennállása azáltal nem veszélyeztetik; máshelyen pedig arra alkalmas erdőrészeknek legelő-erdővé való átalakitása által lesz módunkban a nélkülözhetlen legelőterületet pótolni.

Minden esetben azonban azon kell lenni, hogy a legeltetés csak az okvetlenül szükséges mértékig és a lehető legrövidebb ideig szorittassék meg. Csak ily eljárás mellett remélhető, hogy az oly kopárosodó területek birtokosai is hajlandók lesznek az erdősitést — amennyiben megfelelő állami segélyben részesülnek — önként eszközölni, kik különben erre a törvény utján nem kötelezhetők; azok pedig, kiknek területe a törvények rendelkezései alá esik, nem fogják a kényszer-erdősitést csapásnak tekinteni és nem lesznek azon, hogy azt minden rendelkezésükre álló eszközzel megakadályozzák, vagy legalább elodázzák.

Már pedig részemről a sikert akkor látnám leginkább biztositva, ha a kopárok erdősitése lehetőség szerént minden törvényes kényszer mellőzésével történnék és a birtokosok ennek hasznos és elkerülhetlen voltáról meggyőződve, arra önként vállalkoznának. (Helyeslés.)

Itt nyilnék tere különösen az arra hivatott illetékes tényezőknek, részint az erdősitéstől várható előnyöknek a néppel való megismertetésével, részint a törvény szigoru

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

alkalmazásának kilátásba helyezésével, másutt jó példával és kellő helyen alkalmazott befolyással az ügynek megbecsülhetlen szolgálatot tenni. Azért helyezek a magam részéről oly nagy sulyt arra, hogy a kopárok beerdösitésének kérdését közigazgatásunk buzgó közegei és az arra leghivatottabb intelligens földbirtokos osztály is magáévá tegye. A siker zálogát a javasolt törvényhozási intézkedéseken és állami anyagi támogatáson kivül főleg ebben vélem fellelhetni.

Végre bizonyos foku állami anyagi támogatásban részesitendőnek vélem azokat az erdőterülethez tartozó, régi elkopárosodásnak induló vágásterületeket is, melyekre nézve beigazoltatik, hogy azok még az erdőtörvény életbeléptetése előtti időkből származnak és a birtokosnak a rendesnél nagyobb megterheltetésével ujithatók csak fel, birtokosaik pedig oly rossz anyagi helyzetben vannak, hogy az evvel járó tetemes költségeket rendkivüli segély nélkül viselni nem képesek.

Sok szegény községi és volt urbéres közbirtokossági elkopárosodó erdőterület kerülne igy rövid idő alatt felujitásra, mely ezeknek szegénysége miatt különben a törvény szigorának alkalmazása mellett is, mint hasznot nem hajtó terület az ország anyagi károsodása mellett szégyenfoltja erdőgazdaságunknak. (Igaz! Ugy van!)

A kopárok erdősitését előmozditó nem utolsó és igen hathatós eszköze az államnak végre az volna, ha azokat a kopár vagy kopárosodás veszélyének kitett területeket, melyeknél az előbb emlitett eszközök czélhoz nem vezetnek, vagy midőn a czél könnyebb elérése azt kivánatossá vagy szükségessé teszi: az állam — más országok példájára — magához váltaná. (Élénk helyeslés.)

Ily czélokat szolgál különben részben az erdővásárlási

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

alap is; sajnos azonban, hogy ennek pénzforrásai sokkal kisebbek, semhogy ezekkel e téren valami különös akcziót kezdeni lehetne; miért is elkerülhetlen volna, hogy az imént emlitett kopárok és kopárosodó területeknek az állam részére való megszerzésére az állami költségvetésbe évenkint megfelelő összeg felvétessék, avagy az erdővásárlási alapra vonatkozó 1884. évi XXVI. t.-cz. novelláris uton oda módositassék, hogy ne csupán az eladott állami erdők faállományáért, hanem azonfelül ezek talajáért, valamint egyéb állami mezőgazdasági területekért befolyó pénz is ezen alap jövedelmét képezze és hogy az alap jövedelme főleg kopár és elkopárosodás veszélyének kitett területek megvásárlására forditassék. A törvény kiegészitésében azonban egyuttal gondoskodni kellene arról is, hogy ily kopár területekre nézve az államnak a kisajátitási jog is megadassék.

Erős bennem a meggyőződés, hogy fennebb röviden vázolt törvényhozói intézkedések, az állami támogatásnak javasolt kibővitése, az erdőtörvény, a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény rendelkezéseinek szigoru végrehajtása, valamint a kopárok erdősitési ügyének a hivatott tényezők részéről való jóindulatu felkarolása mellett kopáraink beerdősithetők és evvel e fontos közgazdasági kérdésünk megoldható leend.

Miért is mondja ki az országos erdészeti gyülés, hogy: hazánk kopár és kopárosodó területeinek fokozottabb beerdősitését közgazdasági tekintetekből és árvizvédelmi szempontokból felette szükségesnek és sürgősnek ismeri s hogy e végből kivánatosnak tartja, miszerint:

1. az állami kezelés oly czélból, hogy az állam a kopárok beerdősitését alkalmas szakközegek alkalmazásával mindenütt megfelelően előmozdithassa, istápolhassa és biztositsa, az ösz-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

szes községi, volt urbéres közbirtokossági stb. fennebb emlitett erdőkre és evvel együtt a beerdősitendő kopárokra is megalkotandó törvénynyel kiterjesztessék;

2. hogy a kopárok és kopárosodó területek az egész országban bizottságilag megállapittassanak, összeirassanak és nyilvántartassanak;

3. hogy a kopár területek beerdősitési munkálatait, ott a hol az erdősités közérdekből történik és beigazolható, hogy az erdősitésből a birtokosra háramló haszon kisebb, mint a reáforditott költség, vagy a birtokosok a beerdősitést önerejükből teljesiteni képtelenek: az állam megfelelő anyagi támogatásban részesitse;

4. hogy egyes kopár és kopárosodás veszélyének kitett területek, midőn ez a kopároknak megszüntetésére vagy az elkopárosodás megakadályozására a fenforgó körülmények között a legmegfelelőbb eszköz: az állam részére megszerezttessenek.

Mindezekből folyólag pedig mondja ki az országos erdészeti gyüles, hogy az országos erdészeti egyesület felkéressék, miszerént fennebbiek értelmében az országos erdészeti gyülés határozataként a magas kormányhoz feliratot intézni sziveskedjék. (Élénk helyeslés és éljenzés.)

Elnök: T. országos gyülekezet! Tárgysorozatunk értelmében van szerencsém felkérni a t. orsz. gyülés tagjait, méltóztassanak a kitüzött kérdésre vonatkozó nézeteiknek kifejezést adni.

Hajós Gyula: T. országos gyülés! A kopárok ügyében imént hallott előadás szivemhez és lelkemhez szólt, mert teljesen átérzem, hogy a kopárok befásitásának ügyét sikeresen végrehajtani csak ugy lehet, mint azt az előadó ur alaposan és helyesen kifejtette. Különös örömmel tölt el az, hogy az előadó ur hangsulyozta, hogy a kopá-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

rok befásitása csakis szakszerü vezetés mellett történjék; mert a befásitásnak valóban fontos tényezője az, hogy ne hagyassanak magukra az illető birtokosok, kik e téren teljesen járatlanok; a balsiker már a kezdetnél lelohasztaná kedvüket, holott ha mindjárt kezdetben az erdősitésnek sikerét látják, ez buzditólag fog reájuk hatni. (Helyeslés.)

Én tehát melegen óhajtom, hogy ott és akkor, hol és mikor az ország kopár területei befásittatni fognak, a magyar erdészek szivvel-lélekkel ott legyenek.

Továbbá örömmel hallottam a t. előadó urnak azt a kijelentését, hogy a csemetekerteket ott kell létesiteni, a hol a kopár területek vannak, mert a befásitás előhaladásának nagy akadálya volt az, hogy a csemeték távol vidékekről jöttek és ennek következtében a leggondosabb eljárás mellett is sokszor megromlottak. De eltekintve ettől, minden vidéknek más éghajlati viszonyai vannak, különösen tavaszszal és őszszel, s igy megtörténik, hogy midőn a csemeték a termelés helyén kiszedhetők, ott, hol alkalmazandók lesznek, nem ültethetők el mindjárt. Azonkivül a befásitás sikere érdekében lehetőleg meg kell könnyiteni az illető birtokosoknak a befásitást. Legkisebb költséggel pedig akkor jutnak a csemetékhez, ha azok a kopár területek bizonyos központjain termeltetnek.

De a kopárok befásitása a legtöbb esetben azt is szükségessé teszi, hogy a legeltetés egy időre korlátoztassék. Már pedig a legeltetést, különösen a volt urbéres közbirtokosságok, melyek szegények, alig képesek nélkülözni. Ott tehát ugy kell fásitani, hogy a legeltetési tilalom a legrövidebb időre szorittassék. E czélból nem csak egy-két éves csemetéket kell ültetni, hanem suhángokat is, melyek a marha szájából kinőttek, de ezeket távolról oda hozni

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

nem lehet. Azért sarkalatos követelmény, hogy a kopár területek helyén telepittessenek meg a csemetekertek.

A mi a kopár területek fölvételét illeti, általánosságban magamévá teszem az előadó ur nézetét; de nem teszem magamévá azt a véleményét, hogy a kopárok a fölvétel alkalmával hat csoportba osztassanak be. A természet nem ismer ugrásokat; a kopároknál is oly folytonosság és összefüggés észlethető az egyes csoportok közt, hogy az előadó ur által kivánt osztályozást gyakorlatilag keresztül vinni nem lehetne. Az előadó ur először azt kivánja, hogy a fölvétel alkalmával külön vétessenek azon kopárok, melyek az 1879. évi XXXI. t.-czikknek a kopárok befásitásáról szóló 165. és 166. szakaszai értelmében befásitandók. De ki fogja a helyszinén megállapitani, hogy melyek azok a kopárok, melyek a törvény ezen rendelkezése alá esnek?

Azért óhajtanám, hogy a csoportositás lehetőleg összevonassék, és pedig ugy, hogy mindazon területek, melyek az erdőtörvénynek a kopárok befásitásáról szóló rendelkezései alapján, de egyuttal a mezőrendőrségről szóló törvény alapján is befásitandók, ne külön vétessenek, hanem összevonassanak, ugy, hogy az összeirás azon csoportban történjék, melyben a befásitás az erdőtörvény intézkedése alapján történnék, és pedig azért, mert azon területek, — mint azt a tapasztalatokból tudjuk, — föképen szegény emberek tulajdonát képezik, kik a befásitást saját erejükből teljesiteni nem képesek. A mezőrendőri törvény a befásitó birtokosnak semmi előnyt sem biztosit, azért tehát a három első osztályt összevonni kivánnám, és pedig az erdőtörvény értelmében, mely szerént az illetők állami segélyben részesülnek és ingyen csemetéket kapnak.

Megjegyzem különben, hogy a most emlitett nehéz-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

ségeket nem tartom magam sem oly nagyoknak, hogy az osztályozás épenséggel nem volna ugy is keresztülvihető, mint azt az előadó ur ajánlotta, és csak azért, hogy ebben az irányban könnyitve legyen azoknak a dolgán, a kik e feladattal meg lesznek bizva, ajánlottam azt, hogy az osztályozásnál kevés csoport állitassék fel. (Helyeslés.)

Baranyai István: T. országos gyülés! Méltóztassék megengedni, hogy mint nem szakértő hozzászóljak a kérdéshez. Köszönettel és hálával veheti az ország, hogy az országos erdészeti gyülés ezt a kérdést fölvette és annak megoldására törekszik. Távol legyen tőlem, hogy kritizálni akarjam a szakszerü és alapos felolvasást; de annak egy hiányát leszek bátor fölemliteni. A t. felolvasó ur ugyanis, mint erdészeti szakegyén, főleg az erdészeti szempontokra terjeszkedett ki és csak mellékesen érintette a gazdasági és egyéb fontos szempontokat. Meggyőződésem szerént e kérdés mezőgazdaságilag is rendkivül fontos, talán a mezőgazdaságnak egyik legfontosabb kérdése. Mert a kopár területek, melyeket helyesen méltóztatott a föld fekélyeinek nevezni, és az ezen kopár területekkel karöltve járó vizmosások, melyeket folytonossági hiányoknak nevezhetünk, mezőgazdaságilag értéktelen területek, nemcsak, de teljesen hasznavehetetlenekké teszik a legtöbb helyen még az alattuk levő, egyedül értékes és mezőgazdaságilag hasznavehető mivelt földeket és nagyon értékes réteket. Ez a kérdés tehát mezőgazdasági szempontból is sürgős megoldást kiván, és egy jobb kor hajnalát fogja jelenteni, ha ez a megoldás sikerül.

Azt hiszem viszont, hogy e megoldásnál nem fogunk azon nehézségekre akadni, melyeket az előadó ur felso-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

rolni méltóztatott. Először méltóztatott emliteni az ellenszenvet.

Bocsánat, hogy saját tapasztalatomból beszélek, de én a kopár és vizmosásos területek befásitása körül ellenszenvet nem tapasztaltam. Legnagyobb akadály, igenis, a szegénység, és helyesen méltóztatott jelezni azt, hogy a befásitásnál az állam támogatása a legnagyobb mértékben vétessék igénybe. Ezt joggal és igazságosan kivánhatjuk, mert nemcsak annak az egy szegény embernek nyujtunk támogatást vele, ha öt arra képesitjük, hogy a saját kopár területét befásithassa, hanem ezáltal hasznot nyujtunk az egész közönségnek, mert a fásitás, mely északon történik, hasznot hajt a legdélibb lakónak is. Ha tehát az állam közös vagyonát vesszük erre igénybe, ezt jogosan tesszük, mert abból mindnyájunknak haszna van.

Azt hiszem tehát, ez nem fog nehézséggel járni. De, — mint mondani méltóztatott, — kisérletet kellene tenni első sorban, hogy maguk a birtokosok vállalkozzanak a beültetésre. Azt hiszem, hogy ez a legtöbb helyen sikerülni fog, de a hol nem sikerül, ott a törvénynek legnagyobb szigora vétessék igénybe.

Felhozatott a legeltetés, különösen, mint mezőgazdaságilag legnagyobb akadály. Nekem e tekintetben is azt volt alkalmam tapasztalni, hogy a legeltetési tilalom szükségét azok a birtokosok, a kik ültetnek, belátják. Aztán szerencse az is, hogy az ültetésre oly fanem áll rendelkezésünkre, mely gyors növésénél fogva, — legalább az ország nagy részében, tudjuk, hogy az ákácz gyors növésü, — lehetővé teszi, hogy néhány év mulva a beültetett kopár területek nemcsak az előbbi legeltetési hasznot, de tizszeres legeltetési hasznot adnak. És ha a befásitás tur-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

nusokra osztva történik, akkor csak addig van nehézség, mig az első turnus foly.

Azért örömmel üdvözlöm az előterjesztett javaslatot, és kivánom, hogy azt a t. orsz. gyülés elfogadva, érvényesülését előmozditani sziveskedjék. (Éljenzés.)

Nagy Gyula: T. orsz. gyülés! Az 1879. XXXI. t.-cz. 165. szakasza tudvalevőleg határozottan és világosan előirja, hogy a kopár területek beerdösitendők, és ez a munkálat az idézett törvény szerént a kir. erdőfelügyelők hivatása. Az erdőtörvénynek ezen rendelkezése tudvalevőleg még ma is érvényben van, hacsak a mezőrendőri törvénynek az a szakasza, mely azt mondja, hogy minden ellenkező rendelkezés hatályon kivül helyeztetik, ezt is hatályon kivül nem helyezi.

Ha tehát véletlenül magam is nem volnék kir. erdőfelügyelő, először is azt kérdeném: mit tettek e felügyelőségek annyi év óta az erdőtörvény ezen rendelkezéseinek a végrehajtására? Igy azonban tudom azt, hogy az erdőfelügyelők annyira igénybe voltak véve, hogy őket e tekintetben mulasztás nem terheli.

Én ott látom a nehézséget, hogy e törvény végrehajtását, — szégyenünkre, — most ki akarják venni az erdőfelügyelők hatásköréből és uj állami közegeket akarnak megbizni vele. Ha ez csakugyan megtörténik, akkor bizonyára azt fogják mondani, hogy az erdőfelügyelőknek törvényes kötelességük teljesitésére nem volt akaratuk. Pedig csak az alkalmas munkaerő és a pénz nem állt rendelkezésükre.

Nincs akadály, t. orsz. gyülés, hogy azt mondjuk: a földmivelésügyi ministerium a törvény ezen rendeletének végrehajtására adjon alkalmat, utat-módot, közeget és pénzt, akkor az erdőfelügyelők mindig hajlandók és

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

képesek lesznek a törvény értelmében teljesen foganatosítani a kopár területek befásitását. Mig ha most az országgyüléshez fordulunk uj törvényért, azt fogják mondani: 16 év után csak most tartjátok szükségesnek ezt? Hát eddig miért nem történt beerdösités?

A mi pedig a kopár területek kijelölését illeti, e tekintetben is akadály volt eddig, hogy a törvény nem mondja meg, mi a kopár terület. Ezt tehát meg kell állapitani, és én e tekintetben is megfontolandónak tartom az előadói javaslatot, mert ha azt a módot fogadjuk el, melyet az előadó ur javasol, hogy t. i. vegyes bizottság küldessék ki a kijelölésre, akkor megyénkint, járásonkint, vidékenkint mindenütt más lesz az osztályozás. Már pedig ez annyira fontos kérdés, hogy úgyszólván ezen fordul meg az egész munka megoldása, és ennek oly egyöntetünek kell lennie, hogy panasz ellene ne állhason elö sem egyik, sem másik vidéken.

Épen azért azt gondolom, ha kivihető volna, a kopár területek kijelölése egy, például az országos erdészeti egyesület, az országos gazdasági egyesület és a mérnök egyesület által kiküldendő szaktekintélyekből álló háromtagu bizottságra lenne bizandó, és az ö munkálatuk azután az erdöfelügyelök rendelkezésére lenne bocsátandó.

Az előadó ur inditványához tehát nem járulhatok.

Illés Nándor: T. országos gyülés! Az igen t. előadó ur annyira kimeritette a kérdést, hogy alig van hozzá szólni valóm. Mindazonáltal van nehány olyan momentum is, melyre nézve czélszerü lesz véleményt mondani.

A kérdés megoldásának részleteibe bocsátkozni e gyülésen nem tartanám czélszerünek, mert ily nagy testület ily részleteket nem oldhat meg; hanem az elvekre nézve legyen szabad nyilatkoznom.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

Azt hiszem, hogy itt három pont van, mely különös fontossággal bir. Először a kopár minősége illetőleg természete, másodszor a kopár jövőbeli hasznosítása és harmadszor a kopár visszahóditásának módja a kultura számára.

A kopár minősége körvonalozva van ugyan az erdőtörvény erre vonatkozó szakaszában; mindazonáltal mégis azt hiszem, hogy igen lényeges megkülönböztetést lehet tenni arra nézve, hogy milyen a kopárnak nemzetgazdasági értéke. Mert a kopár vagy olyan, mely elvesztette termőképességét örök időkre és akkor az egész nemzetre nézve elveszett vagyon, vagy pedig másoknak tesz károkat. Ez a két különbség magában véve megadja azt, hogy miként bánjunk el a kopárokkal.

Az a kopár, melyről elveszett a talaj, mely veszendőbe mehet az egész nemzetre nézve, hogy azután soha többé a nemzetnek semmiféle jövedelmet ne szolgáltathasson, az oly veszedelem, mely ellen az államnak és az összességnek minden erejével föl kell lépnie, annak elhárítására minden erejét reá kell forditania. Ez az első kérdés.

Erre nézve tehát az a véleményem és javaslatom, hogy az ilyen kopár területeknél semmi segélyről, a birtokosok jóakaratáról nem lehet szó, hanem magának az államnak kell közbelépnie és az egészet a saját költségén megcsinálnia, és azokat a területeket, ha máskép nem lehet, kisajátitás utján kell elfoglalni.

Azon területeknél, melyek másoknak kárt okoznak, a kérdés máskép áll. Ezeknél az erdőtörvény rendelkezése szerint az érdekeltség is bevonható, tehát csak állami segélyről lehet szó, és csak az a kérdés, mikor adassék

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

nagyobb vagy kisebb segély, ezt azonban magára a kormányra bizhatjuk.

A második pont a kopár jövőbeli hasznositása. Mikor a kopárnak jövőbeli értékesitéséről van szó, akkor még valami talaj van rajta, mert ha már egészen elsziklásodott, akkor nehéz hozzányulni.

Én azt hiszem, hogy e kérdésnél nem szabad pusztán az erdészeti szempontnál maradni, hogy minden kopárnak erdővé kell válnia. Van számos kopár terület, melyeken a Pinust nem lehet erdősitésre használni. Ezeken talán gyümölcsfákat lehetne tenyészteni, például diófát és alatta mogyorót. Ezzel szintén oly állapotba lehetne hozni azt a területet, hogy a teljes elpusztulás ellen meg lenne védve és az illető birtokosnak még hasznot is hajtana. Ezt természetesen csak a helyi viszonyok szerént lehet megitélni, és csak kivételes esetekben lehet gyümölcsfákat alkalmazni.

A jövőbeli hasznositásnál fölmerült még a legelő kérdése is. Azt hallottam hangoztatni, hogy arra kell törekedni, hogy ezeken a területeken a legeltetés jövöre is gyakorolható legyen. Már azzal a kijelentésemmel, hogy a gyümölcsösök alakitását pártolom, megmutattam, hogy nem vagyok chauvinista erdész; azonban mégis kénytelen vagyok kijelenteni, hogy az a kopár terület, mely legeltetés következtében lett kopárrá, hogy az jövőben is legelő legyen, az lehetetlen. (Ellentmondások.) Ez az én nézetem. Mindenfelé láttam az országban a legeltetés következményeit és azért merem állitani, hogy oly területnek, mely kopárosodásra hajlandó, mindig halála lesz a legeltetés.

A harmadik pont a kopár terület visszahóditásának módja a kultura számára. Itt, habár látszólag részletekbe

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

bocsátkozom, csak általános elvet akarok hangoztatni, még pedig azt, hogy mielőtt a kopárok erdősitéséhez fognánk, szükséges, hogy azokat a legeltetés ellen tilalmazzuk. Kárba vész minden ültetés addig, mig legalább 2—3—4 esztendeig az a terület a legeltetés ellen nincs tilalmazva. Volt szerencsém egy évig a ministerium által kiküldött birálója lenni a kopárok erdősitésének és azt láttam, hogy azon hat év alatt, mig tilalmazva volt az a terület, csodák történtek. Jártam oly helyen, hol térdig érő füben gázoltunk, pedig ott előbb nem volt egyéb, mint kő és kavics. Első dolognak tartom tehát, hogy a beerdősitendő terület a legeltetés ellen tilalmaztassék.

A második kérdés, mely a szakértők körébe vág, az erdőalak megállapitása, hogy zárt erdő legyen-e, vagy gyér, megszakitott erdő. Én azt tartom, hogy a talaj csak tökéletesen zárt erdő által van megvédve. (Közbeszólások: Az a viszonyoktól függ!) Midőn kopár területről beszélünk, mindig meredek és a természet rongálásainak kitett területtel állunk szemben. Ily helyen azt kell szem előtt tartani, hogy a terület tökéletesen meg legyen védve a felülről jövő esőviztől; ez pedig csak zárt erdővel érhető el.

Tény továbbá az, hogy minél magasabban állnak a koronák, annál gyöngébb a fák hatása magára a talajra, mi a lefolyó vizet illeti. Tehát az az erdő védi meg legjobban a talajt, mely lombjával közvetlenül a talaj fölött áll. Ha pedig annak a kopárnak a talaja oly mély, hogy magas szálfa nevelését megengedi, akkor alatta sürü cseplyesnek kell lenni, mely a lefolyó vizet szétosztja, a talajt lemosni nem engedi.

Harmadik fontos kérdés a fanemek megválasztása. Előbb emlitette előttem szóló, hogy van egy fanemünk, mely kiválóan alkalmas a kopárok erdősitésére; s ez az ákácz;

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

csakhogy ez a fanem nem alkalmazható az ország minden részében, mert nem állja ki mindenütt a klimát. Fontos tehát az, hogy az alkalmazandó fanemmel tisztába jöjjünk.

Erre nézve csak azt volnék bátor megjegyezni, hogy nem kellene annyira megfelejtkezni az ország alsóbb vidékein levő kopárok erdősitéséről. Ott már vannak jelenleg fanemek, melyek megmutatták, hogy abban a talajban megélni képesek; és nem szabad elkövetni oly hibát, hogy például meszes hegyoldalakon kocsányos tölgyet akarjunk telepiteni.

Hozzájárulok az előadó ur nézetéhez a szakértőket illetőleg. Én is azt tartom, hogy az erdősités tervének elkészitésére az állam ingyen bocsássa közegeit az erdősitő társulatok rendelkezésére, ugy, mint a kulturmérnököket, mikor ezeknek való munkáról van szó. Ugy szintén hozzájárulok ahoz is, hogy a csemeték a kopárok közelében neveltessenek.

Végre meg kell emlitenem, hogy szerencsés gondolat volt az, midön az erdészeti kormányzat a jutalmazásokat elrendelte. Ezek a jutalmazások a legszebb eredményeket hozzák létre, ugy, hogy remélni lehet, hogy ha jövőre ez a mód talán még fokozottabb mértékben fog követtetni, még nagyobb sikert fogunk elérni, minden esetre nagyobbat, mint akármilyen kényszer utján.

Összefoglalva az elmondottakat, én az előadó ur javaslatához hozzájárulok, csak azt az egyet javasolnám még hozzátétetni, hogy olyan esetekben, midön attól lehetne félni, hogy a befásitás elmulasztása folytán a a kopár terület talaja a nemzet számára egészen elveszne, az állam azt okvetetlenül saját költségén erdősitse be. (Zajos éljenzés.)

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

Csupor István: T. országos gyülés! Nem kivánok az előadó ur inditványával behatóbban foglalkozni; csupán ahoz akarok hozzászólni, hogy miként lehetne azt leghelyesebben keresztülvinni. Nézetem szerént akként lehetne a czélt legbiztosabban elérni, ha minden vármegyében egy bizottság alakittatnék, mely első sorban kijelölné azokat a területeket, melyek befásitandók. Ebbe a bizottságba fölvétetnének azok, a kiket az előadó ur felsorolt, de fölvétetnének a vármegye szakértő erdőtisztjei is, mert ezáltal eléretnék az, hogy részt vennének a kijelölésben azok, kik a vidék viszonyait ismerik, és a kik leginkább birhatják reá a lakosságot, hogy ehez a fontos mivelethez hozzájáruljon. Ez a bizottság irná össze a befásitandó kopár területeket, az eszközölné az osztályozást és állapitaná meg az alkalmazandó fanemeket.

Szükséges továbbá, hogy minden vármegyében faiskolák létesittessenek, még pedig az állam által, miután a segély ugy is fel van ajánlva, az a megválasztandó bizottság pedig felügyelne ezekre a faiskolákra is, és azokat mintegy állami kezelés alá venné. Ezzel elérnök azt is, hogy ezek a bizottságok a kir. erdőfelügyelőket támogatnák és megakadályoznák azt, hogy jövőben kopár területek támadjanak.

Odescalchy Livius herczeg: A t. előttem szóló szép terveket fejtegetett; hanem ebben az országban már is nagyon sok a bizottság és sok a beszéd, sok beszédnek pedig sok az alja. Én sokkal egyszerübb tervet leszek bátor a t. országos gyülés elé terjeszteni és ez a következő.

Vegye ezt az ügyet az országos erdészeti egyesület maga a kezébe; próbáljon 15—20—25 tisztességes, igazi hazafit találni az országban, a ki ért annyit az erdészet-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

hez, hogy az erdészeti egyesület utasitásait képes legyen keresztülvinni egy szakközeg utján, a kit az erdészeti egyesület melléje rendel. Ezek a szakközegek, mondjuk felügyelők béreljenek az erdészeti egyesület utasitásai szerint alkalmas területeket és próbáljanak azokon a felujitás számára faiskolát létesiteni. Az erdőör pedig, ki az ilyen faiskola gondozására van odaállitva, ügyeljen fel gondosan arra és a mikor a beerdősitésre kerül a sor, iparkodjék ezt a munkát lehetőleg jól keresztülvinni, az pedig, a ki az erdészeti egylettel szemben magára vállalta a felelősséget, vigyázzon, hogy a munka tisztességesen hajtassék végre.

Természetesen államsegély nélkül ez nem történhetnék. Egy kis számitást csináltam erre nézve. Minden egyes faiskolára, ha szerény viszonyok közt akarjuk létesiteni, évenkint körülbelül 4000 frt volna szükséges. Ez évenkint mintegy 80.000 frtot tenne. Nem tudom, képesek leszünk-e kieszközölni, hogy ez a butgetbe fölvétessék. De ha más országok e czélra százezreket költenek, akkor Magyarország is költhet, mert kulturális czélokra ugyis áldozunk, még pedig néha talán olyanokra is, melyek nem oly szükségesek, mint ez.

Pánczél Ottó. Én nem érthetek egyet Hajós erdőfelügyelő ur azon inditványával, hogy a kopár területek minden megyében alakitandó bizottságok által csoportosan osztályoztassanak; mert az erdőtörvény 165. szakasza azt mondja, hogy a beerdősitendő kopár területek vagy mint véderdők, vagy mint föltétlen erdőtalajon álló erdők kezelendők. A mezörendöri törvényben pedig erről nincs szó. A két törvénynek már ezen eltérő álláspontja miatt is különbséget kell tehát tenni a kopárok között.

Részemről sem tartom ugyan szükségesnek a be-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

erdősitendö területeket a fölvétel alkalmával, — mint az előadó ur javasolja — hat osztályba sorozni, de legalább két osztályt kell felállitani oly módon, hogy az egyikbe tartozzanak azok a területek, melyek az erdőtörvény alapján, a másikba azok, melyek a mezörendöri törvény alapján erdősitendök be.

Illés főerdőtanácsos ur azon kijelentésével sem értek egyet, hogy a beerdősitendö kopár területeken a legeltetést föltétlenül be kell tiltani, a mennyiben a föltétlen erdőtalajon álló erdőkben a legeltetés akkor, mikor a fa a marha szája alól kinött, nézetem szerént megengedhető és meg van engedve. Miután pedig sok oly kopárterület lesz beerdősitve, mely nem fog véderdöt képezni, miért ne volna ott annak idejében a legeltetés megengedhető, ha ez veszély nélkül történhetik?

Bornemisza János br. T. országos gyülés! Tudjuk, hogy vannak kopár területek és hogy melyek azok és minő csoportba tartoznak. Ennélfogva fölösleges azoknak definiálása. A födolog az — és erre nézve azt hiszem, a t. szakértő és nem szakértő urak véleménye egyaránt meg fog egyezni — hogy a kopár területeknek az egész országra kiható káros következményei vannak. Ennélfogva én nem is tudom máskép képzelni ezeknek az orvoslását, csakis ugy, hogy az állam vegye kezébe az egész ügyet, még pedig nem akként, hogy az állam adjon szakközeget és adjon segélyt, hanem akként, hogy a saját szakemberei által az illető birtokos meghallgatása nélkül is saját hatáskörében intézze el az egészet.

Hogy ez miképen történjék, az most nem képezi megbeszélés tárgyát; de az az elv, hogy az állam ezt saját hatáskörében tegye meg, mindenesetre a legczélszerübb volna, mert az állam az egész országra nézve egy-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

öntetüen határozhatja meg, mi a kopár terület, az egész eljárást egyöntetüvé teheti s bizonyára nem lesz olyan vitatkozás az elkeresztelés fölött, mint most ezen a gyülésen, hol azt is hallottuk kérdezni, hogy mi a kopár terület. Ha a kormány nem veszi kezébe az egész ügyet, hanem csak segélyt ad, akkor ezek a kérdések százszor ismétlődnek és nem hiszem, hogy azokat békés uton, fegyver nélkül el lehessen intézni. Én mint nem szakértő beszélek, de némileg mégis kompetens vagyok, mert nem hiszem, hogy legyen megye, mely annyi kopár területet tudna felmutatni, mint az én vármegyém. Hunyad vármegyének nagyon tekintélyes része kopár terület.

Méltóztassanak javaslatomat elfogadni és a kormánynak azt ajánlani, hogy vagy törvényhatóságilag, vagy kormányrendeletileg vegye át a kopár területek befásitását, természetesen abban az esetben és csakis abban az esetben, ha az illető birtokos nem volna hajlandó azt a maga erejéből megtenni. Mert azt föl kell tételezni, hogy lesznek birtokosok, a kik ezt az áldozatot meghozzák, de ha nem teszik, akkor a kormány vegye el tőlük azokat a területeket és fásitsa be. (Helyeslés.)

Feilitzsch Artur br. T. országos gyülés! Engedelmet kérek, ha még egy pár pillanatra igénybe veszem türelmüket, de kénytelen vagyok némely dolgokra a magam meggyőződése és tudomása szerént reflektálni.

Első sorban a legutóbb elhangzott szavakra kénytelen vagy azt a szerény megjegyzést tenni, hogy csak a kopár területek befásitásának hosszu időre való elodázását látnám abban, ha az állam venné kezébe az összes kopárok beerdösitését az egész országban szétszórt apróbb kopár területeknek állami birtokká tétele mellett. Évtizedekbe

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

kerülne, mig keresztülvihető volna csak az elvi kérdés megoldása is.

Másodszor pedig a mi ennek az inditványnak jelenlegi keresztülvitelét lehetetlenné teszi, az a költségek óriási volta; mert ha az állam kimondja, hogy saját közegeivel fogja a munkát teljesiteni, akkor le kell mondania arról, hogy a kopár területek birtokosai csak némileg is hozzájáruljanak a beerdösitéshez, és akkor ez nem százezrek, hanem milliók kérdésévé válik. Az állam segélyét magam is igénybe óhajtom venni; azt tartom, hogy az olyan országban, mint Magyarország, ha maguk a birtokosok nem mennek előre a jó példával és ha nem maguk igyekeznek meggyőzni a jó népet az által, hogy saját kopár területeiket befásitani kezdik, arról, hogy az erdösitésekből jövőre hasznot várhat, hanem ha e helyett az állam veszi a törvényhozás utján az egészet a maga kezébe és kényszert alkalmaz, ez föltétlenül visszahatást szül és azonnal még nagyobb nehézségek állnak elő. (Helyeslés) Én tehát az előadó ur javaslatát az államsegélylyel keresztülviendő végrehajtásra nézve elfogadandónak tartom. Ne tekintsük a kérdést csupán a magunk környezete szempontjából, hanem vegyük az egész ország viszonyait figyelembe. Mert más a kopár területek kérdése Magyarországon és más az erdélyi részekben. Ott még nem vagyunk annyira, hogy azt mondhatnók, a nép belátja, milyen áldásos a fásitás. Ott a nép gyülöli a fásitást, kész még harczba is menni ellene; ott az erdőtörvényben is nemzetiségi kérdést, vagy politikai kérdést látnak. A mig ilyenekkel kell küzdenünk, addig nem beszélhetünk arról, hogy a magyar állam rátegye kezét az összes kopárokra oly vidékeken, hol még a magyar államhatalmat sem mindenki ismeri. (Élénk helyeslés.)

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

Még egyre kell reflektálnom és ez az a feltevés, a mit emliteni hallottam, mintha az erdőfelügyelök kizáratnának e kérdés végrehajtásából. Én a javaslatban ezt nem látom, sőt épen azt látom, hogy az erdőfelügyelő első sorban ott van a kopárok megállapitásánál (Helyeslés.) és a javaslat abban kulminál, hogy az erdőfelügyelőnek még nagyobb hatáskör adassék, mint eddig volt.

Hogy ez idő szerént a kopár területek befásitása nem eszközöltetik oly mértékben, mint az erdőtörvény alapján kellene, ennek oka a szakember előtt világos; a nem szakemberekre való tekintettel pedig azt hiszem elég annyit jeleznem, hogy az erdőtörvényben erdőterületekből lett kopárokról s a kopárerdősitéseknél főleg érdekeltségekről van szó, melyekből előbb erdősitési társulatokat kell alakitani, hogy az erdősités az erdőtörvény értelmében kezdetét vehesse. Az a kérdés ellenben, a mit az előadó ur fejtegetett, mely ma az országos gyülés előtt feküdt, nemcsak ezen kopár területekre vonatkozott. Itt tehát sérelmet senki sem láthat, itt mindenki csak egy óhajtást láthat kidomborodni, azt, hogy az előadó ur által körülbelül 200.000 holdra becsült, de meggyőződésem szerint kétszer vagy háromszor oly nagy kopár területek az országnak megmentessenek.

Hogy mily fanemek választassanak, miként történjék a csoportositás, miként a minősités, kikből álljon a bizottság, mivé legyen a kopár terület, ha megmentetik: ezek részletkérdések, melyekre nézve száz meg száz inditvány tehető a különböző helyi viszonyok szerént, de ezek itt ma nem dönthetők el. Ma csak a főelvek iránt lehet határozni, melyek az inditványban foglaltatnak. Ha ezek elfogadtatnak, ha a kormány és a törvényhozás által meg-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

szivleltetnek, akkor elérte ez a gyülés azt a czélt, a melyet kitüzött, hogy az ország kopár területeinek beerdösitését, mondjuk fásitott legelök alakitását megkezdte, és az állam segélyével, hozzájárulásával végre valahára ezt az égető kérdést is napirendre tüzte.

Én tehát azt inditványozom, hogy az előadó ur határozati javaslatát úgy, a mint a gyülés elé terjesztetett, elfogadni méltóztassanak. (Élénk helyeslés.)

Elnök: Nem lévén senki szólásra följegyezve, föltészem a kérdést: kiván-e az előadó ur zárszóval élni?

Nagy Gyula: Miután inditványt voltam bátor tenni, csak pár szót akarok álláspontom helyességének bizonyitására ujabban szólni. A t. előttem szóló azt méltóztatott mondani, hogy az erdőtörvényben nincs szó más kopárterületekről, csak erdőkből lett kopár területekről. Nem vitatkozom e felett, lehet, hogy ugy van, de tényleg létezik törvényes intézkedés a kopárokról, tehát nem látom be, miért kellene a törvényhozáshoz fordulni. Ennélfogva ujabban fentartom inditványomat, hogy a törvényhozás helyett csak a földmivelésügyi miniszteriumhoz forduljunk.

Elnök: Az előadó ur méltóztassék nyilatkozni.

Tavi Gusztáv előadó: Báró Feilitzsch felszólalása által kimeritve látván mindazokat a szempontokat, melyekre zárszavamban ki akartam terjeszkedni, nem kivánok többé a zárszó jogával élni; csak annyit kell az előttem szólónak megjegyeznem, hogy előadói javaslatomban egyáltalán nem foglaltatik az a javaslat, hogy mi a törvényhozáshoz forduljunk.

Elnök: E szerént a kérdés Nagy Gyula ur és az előadó ur közt ily értelemben tisztázva lévén, a t. országos

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

gyüléshez azt a kérdést intézem: méltóztatnak-e az előadó ur javaslatát egész terjedelmében elfogadni? (Általános helyeslés.) E szerént ezt az országos gyülés határozatául kimondom és a mai ülést berekesztem azzal, hogy tanácskozásainkat a holnap d. e. 10 órakor tartandó ülésben folytatjuk. (Élénk felkiáltások: Éljen az elnök!)

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

A.K 1127

47

A magyar felsőbb erdészeti szakoktatás szervezetéről.

— Tárgyaltatott az 1896. évi országos erdészeti gyülés augusztus hó 31.-én tartott második ülésén. —

Bedő Albert államtitkár, elnök: Következik a felsőbb erdészeti szakoktatás kérdése. Az előadó Horváth Sándor föerdőtanácsos ur.

Horváth Sándor előadó: Tisztelt országos gyülés! Midőn ezelőtt egy évvel azt az inditványt tettem, hogy mai országos gyülésünkön a napirendre felvett tárgyakon kivül felsőbb szakoktatásunk kérdését is tanácskozás tárgyává tegyük, s később, midőn az előkészitő bizottság felhivására ennek a kérdésnek a bevezetését elvállaltam, nem az a czél lebegett a szemeim előtt, hogy felsőbb szakoktatásunknak egyik vagy másik aktuális kérdésével foglalkozzam, vagy hogy egyes szembetünőbb hiányaira és bajaira gyors orvoslást ajánljak.

Ebből a szempontból tárgyalni a kérdést, reám nézve mindenesetre könnyebb, a közvetlen siker szempontjából pedig talán hasznosabb volna; azonban én, tisztelt országos gyülés, azt hiszem, hogy egyfelől szakunk érdekei, melyek szakoktatásunk kérdéséhez füződnek, s másfelől az alkalom ünnepélyessége, mely minket ma itt összehozott, nagyobb követelésekkel lépnek fel velünk szemben, hogysem

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

tárgyalásainknál egyedül arra fektethetnénk sulyt, a mit e pillanatban s az adott körülmények között gyorsan és könnyen megvalósithatónak látunk.

A magyar nemzet most lefolyó évezredes ünnepélyét, t. országos gyülés, a magyar társadalom minden számot tevő tényezőjének arra kell felhasználnia, hogy számot vessen helyzetével, hogy levonja a multból tanulságait s biztos szemmel tekintve a jövőbe, higgadt itélettel hosszu időkre ujból kijelölje azokat a czélokat, melyek felé törekedni kell.

Helyezkedjünk tehát mi is erre a magasabb álláspontra. Tekintsük a magyar felsőbb erdészeti szakoktatást a maga egészében, vizsgáljuk meg helyzetét gyökerében, nemcsak a jelen, de a távolabb jövő szempontjából is; és ha a fennálló viszonyok és egyes, ma még sulyosan latba eső körülmények arra mutatnának is, hogy azt, a mit ezen a téren jónak és szükségesnek tartunk, csak nehezen és csak küzdelemmel érhetjük is el, jelöljük ki törekvéseink czélját mégis minden megalkuvás és minden mellékes érdek tekinteten kivül hagyásával ugy, a mint azt szakunk jól felfogott érdekei tölünk most megkövetelik. (Helyeslés.)

Én mindenesetre erre az álláspontra helyezkedem előadásomban és már előre is jelezhetem, hogy szakoktatásunk mai helyzetét egváltalában nem tartom kielégitőnek s ennélfogva oly gyökeres reformokat fogok javaslatba hozni, a melyeknek megvalósitása talán nehézségekkel fog járni, de a melyeket, mint az erdészet további fejlődésének elengedhetetlen feltételeit, itt ez ünnepélyes gyülésen hangoztatni és szakunk részére erélyesen követelni, meggyőződésem szerént, annál inkább erkölcsi kötelességünk.

Hogy eszméimet és javaslataimat kellőképen megokolhassam, először is szakoktatásunk multjára kell né-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

hány pillantást vetnem. Részletes fejtegetésekbe azonban nem bocsátkozom ebben az irányban, mert e feladattól teljesen felment engemet az a becses munka, a melyet az én érdemes barátom, Vadas Jenő közelebbről a selmeczi erdőakadémia történetéről közrebocsátott. (Éljenzés.)

Vadas munkája ugyan csak a selmeczi akadémiával foglalkozik, de azért mégis egész szakoktatásunkat felöleli, mert, mint tudjuk, a mi szakoktatásunknak eddig a selmeczi akadémia volt s ez most is az egyedüli organuma.

Azokat tehát, a kik felsőbb szakoktatásunk muljta felől részletesebben is tájékozódni akarnak, megnyugvással utasithatom e jeles munkához, mert a selmeczi akadémia történetében, ugy, a mint az itt hiteles adatok alapján és kritikai méltatással megirva van, felsőbb szakoktatásunkét is a maga egész összefüggésében megvilágitva találják.

Részemről csupán néhány általános vonással kisérlem meg jellemezni tanügyünk eddigi helyzetét és fejlődését.

Az első ilyen jellemző vonás, mely tanügyünk multjában, figyelmünket magára vonja, az a sajátságos tény, hogy a mi selmeczi intézetünket nem az ország általános erdészeti érdekei, hanem egészen speczialis érdekek, t. i. a bányászat érdekei szólitották életre. E század elején, mikor a selmeczi akadémián az erdészet tanitása megkezdetett, az erdészeti kultura meghonositásának szükségessége, — mint ezt egy más alkalommal már kimutattam s mint most a Magyar Erdészeti Oklevéltár is tanusitja — még nem volt az egész országban érezhető; de igen is érezhetővé kezdett válni azokon a vidékeken, a hol a kamarai erdők kizárólagosan a bányászat és kohászat czéljaira voltak abban az időben lefoglalva.

Ezekben az erdőkben már a mult században sajnosan

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

tapasztalták, hogy a mint az erdők állandó használata folytán a vágások a bánya müvektől évről-évre jobban eltávolodnak, abban az arányban a bányászat részére szükséges tüzi- és épületfa költségei is folytonosan növekednek.

Ez a tapasztalat aztán és annak nyomában az a bölcs törekvés, hogy takarékos gazdálkodással s a kihasznált erdők szorgalmas felujitásával a bányaüzem számára azontul is lehető olcsó fát biztositsanak, arra inditották a bányászat irányadó köreit, hogy a selmeczi bányászati akadémián az erdészet tanitására is tanszéket állitsanak.

Ez az eredete a selmeczi erdészeti akadémiának s ez az eredet aztán igen természetesen szakoktatásunk további fejlődésére is eltörölhetetlenül rányomta a bélyegét.

Az életre hivott uj tanintézet ugyanis, mely kezdetben egyszerü erdészeti iskola jellegével birt, alig volt egyéb, mint a bányászati akadémiának egy mellékes tanszéke, melynek a főintézet nem sokkal több jelentőséget tulajdonitott, mint mi most a mezőgazdaság, halászat és vadászat tanitásának.

Ki volt ugyan mondva szervezetében, hogy hallgatói közé olyanok is felvehetők, a kik a bányászatot nem akarják végezni, de hogy nem ezek kimüvelése volt főszerepének szánva, az egyebeken kivül világosan kitünik már abból az egy jellemző tényből is, hogy tanárait még a hatvanas években is a bányatanácsosi czimmel ruházták fel. Tehát az erdészetet még csak annyira sem ismerték el önálló jelentőséggel biró közgazdasági ágnak, hogy szellemi munkásait nevéről nevezték volna el.

Hiába igyekezett önállóságra juttatni a fiatal intézetet első tanára, a derék Wilkens Henrik, kinek egyidöre tel-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

jesen elhomályosult emlékét most oly rokonszenves alakban állitotta vissza Vadas könyve: törekvései hajótörést szenvedtek, s ez a széles látkörü és erős akaratu szakember csakhamar arra a meggyőződésre jutott és ennek nyiltan is kifejezést adottt, hogy Selmeczen egy jó és megfelelő erdészeti tanintézetet nem lehet létesíteni. És hiába foglalt állást Wilkens nézete mellett, az ő halála után, ideiglenes helyettese, Lang főerdömester: határozott fellépésére az volt a felelet, hogy Wilkens megüresedett helyének betöltésénél ajánlkozását figyelembe sem vették.

De még Wilkens és Lang meddő küzködéseinél is jobban jellemzi az erdészet akkori helyzetét Wilkens jogszerü utódának, Feistmantel Frigyes bányatanácsosnak, egy történelmi nevezetességü jelentése, melyben ez a nagynevü erdészeti tanár, mintegy helyrehozásául Wilkens és Lang tévelygéseinek, már azt a programmszerü kijelentést tette, hogy *a selmeczi erdészeti tanintézetnek soha sem lehet czélja általános erdészeti képzettséggel biró erdőgazdákat nevelni*, hanem arra kell törekednie, hogy a bányászat érdekeit minél jobban kielégitse.

Feistmantelt kartársai és utódai kivétel nélkül kitünő szakférfiunak, az erdészet oszlopos emberének tartották; lehetetlen tehát még csak feltételezni is róla, hogy e szánalmasan szük látkörü nyilatkozatra rá adhatta volna magát, ha nem maga a közfelfogás nyilatkozott volna meg benne, s ha nem a helyzet kényszerüsége vezette volna rá akaratlanul is erre a kishitüségre.

És ez a helyzet nem változott meg akkor sem, midőn az eddigi szerény intézet 1846-ban az akadémia hangzatos czimével ruháztatott fel. Neve szerént egyenranguvá vált volna ekkor a bányászati akadémiával, de lényegében ugyanaz maradt, a mi volt: egy szerény iskola, mely elő-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

haladás helyett időszakonként határozottan visszaesett. Előadásait ezentul is egyetlen tanár látta el egy-két segédjével és volt időszak, midőn addigi 3 éves tanfolyamát 2 évre redukálták, sőt — szomoru valóság — megtörtént az is, hogy egy teljes féléven át összes erdészeti tantárgyait egyetlen egy helyettes adjunktus adta elő.

Ez már a hatvanas években történt, midőn az immár félszázados intézet a szó szoros értelmében sinylődésre jutott. Semmi sem jellemezhetné jobban akadémiánk akkori állapotát, mint az a jelentés, melyet 1867-ben maga az akadémia igazgatósága terjesztett fel az uj felelős kormányhoz, abból az alkalomból, hogy az akadémia ujjászervezése felől javaslattételre hivatott fel.

Ezt a jelentést, mint Vadas könyvében olvassuk, az erdészet és bányászat két kiváló embere dolgozta ki: a mi néhai Wagner Károlyunk és a bányászatnak egy most is élő kitünő vezér egyénisége Farbaky István, kit ugy hiszem mindnyájan örömmel üdvözölünk most soraink között.

Ez a két illetékes ember akkor, szóról-szóra ezeket mondta sajnálatra méltó akadémiánkról: „Ha... tanrendszerét az erdészeti tudomány jelen fejlett állásával és más hasonló tanintézetek szervezetével összehasonlitjuk, sajnálattal kell meggyőződnünk, hogy az tudományos tekintetben nagyon hátramaradott, a kor igényeinek meg nem felel, alig áll a közönséges erdésziskolák szinvonalán s egyátalában nem alkalmas arra, hogy oly erdészeket neveljen, kiktől az ország zilált erdészeti viszonyainak rendezését és fejlesztését sikerrel várhatná; pedig ez az egyedüli erdészeti tanintézet a magyar birodalomban, holott a lajtántuli országok egy

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

tökéletesen szervezett erdőakadémiával (Mariabrunn) és négy jóravaló erdészeti iskolával (Aussee, Weisswasser, Prága, Grácz) birnak."

Ime, ez volt a sorsa 1867-ig annak a német nyelvü tanintézetnek, melyet a bécsi udvari kamara rendeletéből a bányászati akadémián 1808-ban szerveztek, s a melyet első tanára, Wilkens Henrik, 1832-ig oly szeretettel ápolt.

Hogy mi volt az oka ennek a félszázados sikertelenségnek, azt, ugy hiszem, az eddig elmondottakban is elég világosan kifejeztem; mind a mellett ujból is kijelentem, hogy én szakoktatásunk bajainak kutforrását első sorban és legfőbbképen abban az önállóság nélküli, függő helyzetben találom, a melyben az a bányászati szakoktatással szemben állott.

De midőn ezt kijelentem, egyszersmind azt is hozzá teszem, hogy én ezért a bányászati szakot a legtávolabbról sem tudom sem felelőssé tenni, sem kárhoztatni. (Helyeslés.)

Mert az én igazságérzetem szerént az a ma oly természetellenesnek látszó helyzet, hogy az erdészet és az erdészeti tanügy oly hosszu időkön át a bányászatnak volt alárendelve, egyszerüen az akkori viszonyoknak volt a természetes kifolyása, melyek hosszu időkön át fejletlenebbek voltak, hogysem az erdészet tudományos mivelését, az erdészeti szakoktatásnak országos szempontból való szervezését a század közepe előtt elkerülhetetlenül szükségessé és lehetségessé tették volna.

Nem is veheti tehát senki sem zokon a bányászattól, ha a maga speczialis erdészeti érdekeinek előmozditására felállitott tanintézet sorsát kizárólag a maga érdekei szerént irányitotta. Sőt mi erdészek még elismeréssel is adózhatunk a bányászatnak azért, hogy a maga módja

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

szerént már abban az időben felkarolta az erdészeti kultura ügyét, midőn azt más nem lett volna képes tenni. (Ugy van!)

De jól meggondolva a dolgot, nem is volt még abban valami nagy baj, hogy a selmeczi tanintézet egy ideig alárendelt állapotban tartatott. Mert ha müködése szerény keretben mozgott is, egy bizonyos fokig mégis képzett erdészeket nevelt az országnak. A baj tulajdonképen csak akkor kezdődött, a mikor már viszonyaink a század második felében országszerte odáig fejlődtek, hogy erdögazdasági érdekeinket teljesen képzett szakemberek gondozására kellett volna bizni. Ekkor már az ország java azt kivánta volna, hogy a selmeczi erdészeti akadémia vagy önálló szervezettel láttassék el, vagy pedig egyszerü tanszékké alakittassék át a bányászati hallgatók enciklopedikus kiképzésére és azután helyette az ország általános erdészeti érdekeinek kielégitésére egy uj, kellőleg felszerelt intézet létesittessék.

De hogy ezek közül egyik sem történt meg, abban megint nem a bányászat a főhibás, hanem az erdészeti érdekek hivatott képviseletének gyengesége azzal a régi helytelen felfogással szemben, a mely Magyarország 13 millió hold erdejének gazdag kincseiben még mindig nem tudta felismerni azt a nagy jelentőségü közgazdasági tényezőt, a melyet azok tényleg képeztek, s egészen helyén levőnek találta, hogy erdeinknek javarésze egy másik, semmivel sem jelentősebb termelési ágnak szolgáltassék ki egyszerü surrogatumképen.

Ezt a téves, de mélyen meggyökeresedett felfogást, csak az a nagy átalakulás lehetett képes lassanként jobbal cserélni fel, a melyen az ország 1867-ben közgazdasági tekintetben is átment.

Ettől az időtől kezdve már csakugyan szakoktatásunk

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

állapota sem oly szomoru. Az akadémia nyelvének megmagyarositásával uj, egészséges szellem költözött be az oly mélyen aláhanyatlott félszázados intézet falai közé s ez aztán lassanként müködésének is több és több lendületet adott.

De eddigi gyökeres bajai, sajnos, ekkor sem nyertek orvoslást. Az igazgatóságnak az a jelentése ugyan, melyet előbb idéztem, az akadémia reformálását vonta maga után, de alapjában véve ez a reform is csak fél rendszabály volt, mely épen hogy a legégetőbb bajokat orvosolta.

Ahoz, hogy tanügyünket uj, egészséges alapokra fektethessék, s fejlődését az eddigi nyügöktől megmentve önállóvá és szabaddá tehessék, egyesek jóakaratán kivül az erdőgazdasági érdekeket világosan felismerő köröknek is erős és kitartó támogatására lett volna szüksége azoknak, a kik a reformot kezdeményezték.

Az akkori közszellem azonban, mely különben is az ország politikai átalakulásának nagy kérdéseivel volt elfoglalva, ugylátszik, még ekkor sem volt kellőleg előkészitve erre. Rokonszenvezett ugyan az erdészet önállósága érdekében a Divald Adolf és Wagner Károly által meginditott mozgalommal, de azt nem tudta eléggé támogatni.

Igy aztán még azok a kiváló emberek sem tudtak teljesen az erdészet érdekei által kijelölt álláspontra helyezkedni, kik a reform tervének kidolgozásával megbizva voltak.

A régi tradicziókkal való teljes szakitástól óvatosan tartózkodva, s a takarékosságot — mint maga mondta — egész a czél koczkáztatásáig szem előtt tartva, gyökeres reform helyett még a mi nagy Wagner Károlyunk is megelégedett azzal az egyszerü követeléssel, hogy a megmagyarositott nyelvü erdőakadémia eddigi személyzete, mely mindössze egy rendes tanárból, egy segédtanárból és egy gyakor-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

nokból állott, egy rendes és egy segédtanárral megszaporittassék és a gyakorlati oktatásra szolgáló 300 holdas kisiblyei erdő kezelése az erdőakadémiára bizassék.

Mindössze ennyiből állott tehát a valóságban is az a reform, melyet a pénzügyministerium 1867-ben az előbb emlitett jelentés alapján egyelőre ideiglenesen életbe léptetett, s a melyhez mérten aztán a három éves erdészeti tanfolyam tanterve is megállapittatott, természetesen ugy, hogy az alap- és segédtudományokat továbbra is a bányászati akadémia tanárainak kellett előadni.

Pedig hogy mennyire nem elégithette ki ez a szervezet sem az igényeket, arra nézve megint maga az akadémia igazgatósága szolgáltatta a legklasszikusabb bizonyitékot, midőn ugyanabban a jelentésében, a melyben magát a reformot javaslatba hozta, egyszersmind azt is határozottan kijelentette, hogy az erdészeti akadémia ez után a reform után is alig közelitheti meg kitüzött czélját.

És mindamellett ez a hiányos szervezet nem sok változást szenvedett akkor sem, midőn az akadémia végleges szervezése 1872-ben végre bekövetkezett, söt nem javult meg később sem, midőn az 1872.-i szervezés egyes intézkedései módosulást szenvedtek.

Az 1872. évi végleges szervezés a tanitás rendjét mindenesetre helyesebb és szélesebb alapokra fektette, s ezzel, valamint a 4 éves erdömérnöki tanfolyam felállitásával, az akadémia szinvonalát is kétségkivül emelte, de magán a szervezeten, melynek életrevalóságától a kitüzött czélnak elérése utóvégre is függött, alig változtatott valamit.

Az igazgatás továbbra is a régiben maradt, mert az, hogy az igazgatói teendők a selmeczi kamaragróftól, ki azokat addig ellátta, elvonattak és a tanári testületből választott igazgatóra bizattak, az erdészet szempontjából — mint

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

látni fogjuk — alig birt jelentőséggel, s nem változott meg lényegében a tanári testület szervezete sem, melyben az erdészeti szakembereknek, mint eddig, ezután is csak alárendelt szerep jutott. Az 1867.-i ideiglenes szervezetbe felvett két erdészeti segédtanári állomás ugyan két rendkivüli tanári állomással helyettesittetett, s ezenkivül mindenik erdészeti tanszék egy-egy gyakornokkal (tanársegéddel) is elláttatott, de ezek fejében aztán az 1867-ben szervezett két rendes tanári állomás közül az egyik megszüntettetett, ugy, hogy az erdészeti tanárok az uj szervezettel alig nyertek egyebet, mint azt, hogy a tanitás szinvonalának emelésével ugyis felhalmozódott teendőiken felül még a megszüntetett állomás terheinek nagy részét is megosztaniok kellett. Egy része ugyan e terheknek a bányászati tanárokra ment át, de ezzel is csak az erdészeti akadémiai önállósága szenvedett megint ujabb csorbát.

1877-ben a rendkivüli tanári állomások intézménye megszüntettetvén, végre az erdészet tanárai is mind rendes tanárokká lettek s az általuk képviselt ügyhöz méltó állást foglalhattak el a tanári testületben.

10 év mulva pedig számuk is szaporittatott egygyel, a mennyiben 1886-ban az általános és specziális erdészeti vegytan számára egy negyedik tanári állomás szerveztetett. Ezzel azonban a régi három tanár terhei még mindig nem nyertek könnyitést, mert a vegytant azelőtt sem ők adták elő, hanem a bányászati tanárok, az ő tárgyaik közül pedig az uj tanszék csupán két kisebb tárgyat vett át s azokat is csak később.

Mindamellett én ezt a reformot az összes eddigi reformok között a legfontosabbnak és a legnagyobb jelentőségünek tartom, mert a kormány ennek az azelőtt közös tanárok által ellátott uj erdészeti tanszéknek a fel-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

állitásával lépett nézetem szerént először arra az utra, mely — mint később rámutatni fogok — tanügyünknek egészséges és biztos alapokon való gyökeres rekonstrukciójára vezethet.

Sajnos azonban, ez a nagy horderejü reform mostanáig sem nyert még folytatást. A tanrendszerben, tantervben és az akadémia rendszabályaiban történtek ugyan ezentul is figyelemreméltó javitások s a tanszékek is évről-évre jobban felszereltettek a szükséges segédeszközökkel, de maga a szervezet lényegében máig is csak az maradt, a mi 1886-ban volt, sőt ha mindent egybevetünk és a kor igényeinek rohamos növekedését sem hagyjuk figyelmen kivül, nyugodtan állithatjuk, hogy az erdőakadémia jelenlegi szervezete, — eltekintve attól, hogy a vegytani tanszék felállittatott s hogy érdemes szaktanáraink hosszu kitartás után, egykori alárendelt, mondhatni méltatlan helyzetükből végre kiemelkedhettek, semmivel sem jobb és tökéletesebb, mint az 1867. évi ideiglenes szervezet, melyről — mint láttuk — maga az akadémia igazgatósága állitotta volt ki azt a bizonyitványt, hogy kituzött czélját nem is közelitheti meg.

És mégis, sajátságos jelenség, ha ezt az alkatelemeiben tökéletlen intézetet müködésének eredményeiben vizsgáljuk, el kell ismernünk, hogy az hivatásainak 1867-től kezdve mégis visszaesés nélkül mindig jobban és jobban megfelelt.

Tanszékei a szerény dotáczió daczára is, melyben részesültek, taneszközöket és gyüjteményeket teremtettek s azokat többnyire költség nélkül, t. i. adományokból és gyüjtés utján évről-évre tökéletesitették, ugy, hogy egyes szakmákban e gyüjtemények ma már majdnem teljeseknek mondhatók. Előadásai is évről-évre többet nyujtottak s

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

utóbb az erdészeti tanszékek tulhalmozottsága daczára is egészen elismerésre méltó szinvonalra emelkedtek. És a mi még ennél is örvendetesebben lepi meg a figyelmes szemlélőt, tanári kara, bár tulhalmozva volt teendőkkel, nem vonult vissza az elméleti tudomány sánczai közé, hanem élénk összeköttetést igyekezett fentartani a gyakorlati élettel is s jóllehet a gyakorlati gazdaság fejlesztése terén nem vihetett irányadó szerepet, elvitázhatatlanul hatást gyakorolt ebben az irányban is; és mindezek mellett nehéz munkát végzett és végez a külföldi tudományosság magyar földbe való átültetése és a magyar erdészeti irodalom fejlesztése körül is.

Szóval a mi erdészeti akadémiánk nem egy stagnáló, hanem egy hivatásának minden tekintetben megfelelni törekvő intézetnek a képét nyujtotta eddig.

Ez olyan igazság, melyet mindenkinek el kell ismernie, ki figyelemmel kisérte akadémiánk müködését.

De azért ez a kedvező tapasztalat még ne tévesszen meg senkit sem itéletében és különösen ne tévesszen meg most minket, midön tanügyünk szervezetét a jövő nagy feladatainak szempontjából is szigoruan megvizsgálnunk kell.

Ezek a feladatok nézetem szerént oly rohamosan növekednek, hogy akkor is meggondolásra adnának okot, ha azt a sikert, melyről most szólottam, valóban magának az akadémiának köszönhetnők, vagyis ha jogosan azt lehetne mondanunk, hogy akadémiánk szervezete legalább mostanáig megfelelt a követelményeknek.

Ámde a dolog nem igy áll; mert szakoktatásunknak eddigi szinvonalon-maradását nem az intézménynek magának, hanem főleg a sors azon kiválóan kedvező szerencséjének köszönhetjük, hogy a selmeczi akadémia erdészeti tanszékeit 1867-ben Wagner Károlylyal az élükön mind oly nagy

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

hivatásu emberek foglalták el, s a közülök később kiváltakat is mind oly egész férfiak pótolták, a kik nem törődve a maguk és az intézet alárendelt helyzetével, kivétel nélkül mind többet tettek az ügy érdekében, mint a mennyit a kötelességteljesités szóval kifejezni lehet (Élénk éljenzés.); akik nem csak egész képességüket és egész munkaerejüket fektették bele abba a közös törekvésükbe, hogy a szakoktatás ügyét magasra emeljék, hanem egész lelkesültségüket is; és a kik maguk is abban a szerencsében részesültek, hogy legalább az intézet falain kivül, mindig feltétlenül számithattak arra az erkölcsi támogatásra, a melyre szükségük volt, s a melyet az időközben önállóságra jutott erdészet eröteljes szellemi mozgalmaiban tényleg meg is találtak.

Csak igy volt lehetséges, tisztelt országos gyülés, szakoktatásunkat kiemelni abból a szánalmas helyzetből, melyben az 1867 előtt volt, s lassanként oda emelni fel, a hol örömünkre most áll, a hol azonban nézetem szerént jövöre is fenntartani szervezetének gyökeres átalakitása nélkül nem lehet. Mert akadémiánkra ezentul több, nehezebb és intenzivebb munkát igénylő feladatok várnak, mint eddig s ezek nem csak a tulajdonképeni tanitásra terjednek ki, hanem a tudomány fejlesztésére és az irodalom mivelésére is.

A tudományos buvárkodás és az irodalmi munkásság érdemleges része még Németországban is jóformán egészen a tanári kar vállaira nehezedik; annál inkább nálunk hol a szak müvelői a tanárokon kivül kizárólag tisztviselőkből állanak, kiknek ugyszólva egész idejüket és munkaképességüket hivatásos kötelességeik foglalják le, s a kik ha pihenésre szánt idejükből itt-ott fordithatnak is valamit a tudomány és irodalom müvelésére, rendszeres munkát ebben az irányban még sem végezhetnek.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

És Németországban még aránylag véve könnyü a tanári kar feladata, mert a sok jól felszerelt tanintézet tanári kara a munkát megoszthatja, de nálunk az egész feladat egyetlen tanintézetre nehezedik, ennek tanári kara pedig ugy, a mint most szervezve van, nem lesz képes meggyözni a munkát.

A tanitás terén is nehezebb lesz ezentul tanáraink feladata, mert gazdasági viszonyaink fejlödésével arányban az akadémiáról kilepö fiatalsággal szemben is nagyobb lesz az igényünk s alapos ismereteken kivül nemsokára azt is meg kell követelnünk tőle, hogy az önálló vizsgálódásra, kutatásra is kellően elökészülve legyen.

A tudomány müvelése terén pedig egészen mások lesznek a feladatok, mint eddig.

Mostanáig a mi tudományos munkálkodásunk kilenctizedrésze a külföldi tudományosság asszimilációjából állott. Azon rövid 30 év alatt, a mióta a szakoktatásunk tudományos alapra van helyezve, meg kellett elégednünk azzal, hogy a müvelt nyugatot utolérjük. Többet kivánnunk sem lehetett eddig, de most már itt az ideje, hogy szaktudományunkat minden ponton hazai magyar földbe gyökereztessünk le, mert különben nem elégitheti ki az élet szükségleteit.

Már eddig is nagy hiányát érezzük annak, hogy szaktudományunk nem hatolhatott le minden ponton specziális viszonyaink gyökeres elemzéseig.

A mi futóhomokkulturánk a legnehezebb része az erdömivelésnek s e mellett olyan speczialis, hogy nehéz problemáinak megoldása végett hiába fordulunk tanácsért a külföldhöz; a tapasztalatgyüjtést és kisérletezést, a mire ezen a téren szükségünk van, kizárólag nekünk kell végeznünk. Történt is már ebben az irányban sok dicsére-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

tes dolog, de még nem elég s e mellett sajnosan kell tapasztalnunk, hogy az eddigi vizsgálódások eredményei sem váltak közkincscsé, talán épen azért, mert tanári karunk nem volt abban a helyzetben, hogy a tudományos vizsgálódásokat ezen a téren maga vezesse s az eredményeket rendszeresen maga dolgozza fel.

Fenyö- és tölgycserkéreg-termelésünk is például nagy jelentöséggel bir, sokkal nagyobbal, mint a kis Szászországé s mégis, mig ennek egy czélszerüen berendezett cservizsgáló intézete van Tharandon, mely a vevöt és eladót csekély dijért bármikor felvilágositja anyagának értéke felöl, addig a mi termelöinknek és kereskedöinknek meg kell elégedniök azzal, hogy anyaguk értékét a kinézés után becsüljék meg; és ha azután franczia és más versenytársak a magyar cserkérget szándékosan becsmérlik, nincs kihez forduljanak, ki öket tudományos vizsgálatok eredményére támaszkodva megvédje.

A fakereskedelem terén gyakran ezrek körül forgó peres kérdéseket kell tisztán tudományos alapon eldönteni. Meg kell állapitani például, hogy a kifogásolt anyag egészséges-e, vagy bizonyos meghatározott teknikai czélra alkalmas-e? Ilyen vizsgálatok megejtése végett azonban most hiába fordulnának a biróságok vagy az érdekelt felek a selmeczi erdöhasználattani tanszékhez, mert — a mint én tudom — ilyen vizsgálatokra akadémiánk még nincs berendezve. Tényleg nem is szoktak idefordulni, hanem rendszerént az állami középipariskolához, — a mi bizonyára nem válik dicsöségünkre.

A vizi épitkezések tekintetében is egészen elütök hazai viszonyaink a németországiaktól, mert ránk nézve még hosszu idökön át nagy jelentöséggel fog birni a vizen való szállitás. Van is már meglehetösen fejlett teknikánk

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

ezen a téren, de azért vannak igen fontos, eldöntetlen kérdéseink is, mint a minő például az, hogy vizgyüjtőink felépitésére nem használhatunk-e olcsóbb anyagot is, mint eddig.

A mint mérnökök állitják, Franciaországban még a hegyekről lerohanó nagy viztömegek raktározására szolgáló hatalmas medenczék magas gátfalai is rendszerint földből készülnek, nálunk ellenben, gyakran 100.000 frtot is meghaladó költséggel, rendesen faragott kőből vagy legalább is fából épülnek az aránylag jóval kisebb vizgyüjtőgátak.

Az ilyen kérdések tisztázása és még sok más hasonló feladat s mindezen felül különösen a tudományos alapon szervezendő kisérletügy oly nagy követelésekkel lépnek fel akadémiánkkal szemben, hogy azoknak csak teljesen modern, tökéletes szervezet mellett lesz képes eleget tenni, a milyennel azonban most egyátalában nem bír.

Mert a mi akadémiánknak, mint láttuk, az a gyökeres, vele született baja van, hogy nem önálló intézet, melynek minden tevékeny tényezője kizárólag az erdészeti ügy előbbre vitelét tekintené egyedüli czéljának, hanem csupán kiegészitő része egy nagy közös intézetnek, melyben két oly, kevés rokonsággal biró szakma, mint a bányászati és erdészeti szakoktatás, egymással szervesen egybe van kapcsolva: közös igazgatás és közös vezetés alatt és tulnyomó részben közös tanárokkal és közös előadásokkal.

Én ezt a közösséget oly természetellenesnek és lenyügözőnek tartom szakunkra nézve, hogy ha a mult tapasztalatai nem ösztönöznének is rá, akkor is levonnám belőle azt az önmagától következő logikus következtetést, hogy ha szakoktatásunkat élteképessé akarjuk tenni,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

okvetlenül ki kell mentenünk e közösségből, s a bányászati szakoktatástól teljesen elválasztva, egy minden szükségessel kellően felszerelt önálló erdészeti főiskolában teljesen ujból kell szerveznünk. (Élénk helyeslés.)

Olyan természetes követelés ez, hogy jogosultságát talán nem is kellene tovább bizonyitanom.

Mert hát bizonyitásra szorul-e az a kétségbevonhatatlan igazság, hogy az önállóság és szabad mozgás a szellemi törekvések boldogulásának is épen ugy életfeltétele, mint a mi erdeinknek a szabad levegő és a világosság, vagy mint általában véve minden egyéni képesség érvényesülésének a független cselekvési kör.

Mindamellett, nehogy valaki azt vethesse szememre, hogy e fontos kérdésben csupán általános elvekből indulok ki, legyen szabad ezt a mostani közösséget kissé közelebbről is jellemeznem.

Mindenekelőtt azt kérdem, mi jelentősége volt az erdészetre nézve eddig a közös igazgatásnak?

Az, t. országos gyülés, hogy a mi erdészeti akadémiánknak volt ugyan igazgatója, a ki, nem vonom kétségbe, a rendnek, fegyelemnek és a feltétlenül szükséges tekintélynek mindig méltó képviselője volt, de igazi szellemi vezetője, a ki kifelé az erdészeti tanügy érdekeit teljes öntudatossággal és egész odaadással képviselhette volna, az intézet belső életében pedig az összes szellemi erők központját és irányitóját képezte volna, ilyen szellemi vezetője a szó szoros értelmében soha nem volt akadémiánknak, még pedig azért nem, mert a selmeczi akadémia igazgatói között soha sem foglalt még helyet olyan férfiu, a ki erdészeti szakember lett volna, vagy az erdészettel

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

habár csak gyakorlatilag is behatóbban foglalkozott volna. (Ugy van!)

Még a legutóbbi időben is, midőn már a hosszu mellőzés után csakugyan méltányos lett volna az erdészetre is tekintettel lenni, nem erdészre esett az igazgatói választás, hanem ismét csak egy nem erdészeti szakemberre.

De ha nem is igy történt volna a dolog, s ha tényleg számithatnánk is arra, hogy a paritás legalább jövőre biztositva lesz részünkre, ugyan mit használna az nekünk, ha váltakozva egyszer erdész és egyszer bányász volna az igazgató?

Nem történhetnék-e meg akkor is az, hogy véletlenül épen akkor kerülne az utóbbira a sor, amikor az erdészet, nehéz körülmények között, leginkább rá volna utalva egy öntudatos és erős vezető kézre. (Ugy van! Igaz!)

Söt használhatna-e sokat nekünk az is, ha mindig erdész volna a közös igazgató? Hisz a két szakma között a tanszékek dotációja, a tanrend beosztása és más hasonló kérdések mindig idézhetnek fel érdekellentéteket s ekkor aztán az erdészigazgató sem segithetne ügyünkön, mert minél igazságosabb volna, annál többet kellene feláldoznia az erdészet különben jogos érdekeiből. Ime tehát ugy áll a dolog, hogy a közösségnek nemcsak paritás esetében, de, igazságos és méltányos igazgatót feltételezve, még kiváltságos helyzetben is okvetetlenül hátrányosnak kell lenni; (Ugy van!) ugyannyira, hogy ha érdekeit helyesen fogja fel, nézetem szerént magának a bányászati szaknak is tökéletesen ugyanazt kell kivánnia e tekintetben, mint a mit nekünk kell kivánnunk, t. i. a szétválasztást. (Élénk helyeslés.)

De hogy egy lépéssel tovább menjek érvelésemben, ugyan mi jót várhatunk a közös tanárok és a közös előadások intézményétől is?

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

A mi erdészeti akadémiánk előadó tanárai közül ez idő szerént 8 bányász, 2 semleges (vagyis egyik szakhoz sem tartozik,) s mindössze csak 4 erdészeti szakember, ennek pedig a következése az, hogy 41 kötelező tantárgyunk közül 24-et a bányászati hallgatókkal közös előadásokon kizárólag nem erdészeti tanárok adnak elő, sőt a külön hallgatott tárgyak közül is egyet egy bányászati tanár lát el.

Igaz, hogy ezen közös előadásokon, — amint mondják — csak az előkészitő és segédtudományokat adják elé, bár én sem a középitészetet, sem a vizépitészetet, sem a vasut- és hidépitészetet, sem a geodesiát nem tekintem csupán előkészitő vagy segédtudománynak; (Ugy van!) de ha ugy állana is a dolog, amint állitják, a mi érdekeink azt követelik, hogy még az előkészitő és segédtudományok is kizárólag a szak érdekeire való tekintettel tárgyaltassanak.

Nekünk az alaptudományokat nem a maguk egész terjedelmében, mint olyanokat, kell mivelnünk, hanem mindenikből azt és annyit, a mennyire minden körülmények között szükségünk lehet. (Helyeslés.) A feleslegest el kell hagynunk, mert ugyis rövid tanidőnket haszon nélkül foglalná le; de azt már, a mire szükségünk van, nemcsak elméleti részében kell felkarolnunk, hanem gyakorlati vonatkozásaiban is a fenékig kell kimeritenünk. (Helyeslés.)

Nekünk még a tudományok elméleti részében is szem előtt kell tartanunk a szak speczialis érdekeit s ha egyebet nem, azt legalább mindenesetre meg kell követelnünk, hogy az elméleti tantételek kizárólag erdészeti jelentőségü példákkal illusztráltassanak, mert az elmélet csak igy mehet át valóban a hallgatók vérébe. A tudomány alkalmazott részeinél pedig már a példák megválasztása sem elég, hanem szükséges, hogy az előadások a gyakorlati alkal-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

mazás minden esetét kimeritsék, mert az életbe kikerülő hallgató csak igy tudja használni tudományát.

De vajjon képesek lehetnek-e erre a mi közös tanáraink az ő közös előadásaikon?

Nem szeretném ha valaki félremagyarázná szavaimat, mert távolról sem akarom senkinek a képességét, vagy jóakaratát kétségbe vonni. De a feltett kérdésre mégis határozottan azt kell felelnem, hogy nem.

Mert nem szakemberek; nem is ismerhetik az erdészet szükségleteit; söt egy közös tanár, ha ismerné sem tudná teljesen kimeriteni feladatát, mivel idejének és munkaerejének egy részét a másik szakmának kell szentelnie. Söt nem is volna helyes, ha egész idejét csak a mi követeléseink kielégitésére forditaná, mert akkor okvetetlenül a másik szakmát röviditené meg. (Igaz! Ugy van!)

Nem tehetnek hát egyebet és tényleg nem is tesznek egyebet a mi közös tanáraink, mint, hogy a szakok specziaíis érdekeit egy bizonyos határon tul figyelmen kivül hagyják, és azután mindegyiket azzal igyekeznek kárpótolni, hogy az általános elméleti tudományosságot a szükséges határon tul is kultiválják előadásaikban. (Ugy van!)

Valóban az általános tudományok talán egyetlen egy erdészeti tanintézeten sem adatnak elő oly széles alapokon és magas szinvonalon, mint a mi közös intézetünkön.

Ám ez az elismerés a mi szempontunkból alig egyéb kétes dicsöségnél, mert kevés haszna mellett több időt vesz igénybe a szükségesnél, s e mellett egy nagy pedagógiai hátránya is van, az t. i., hogy a tanulókat az egyes tantárgyak méltatása tekintetében egészen megtéveszti.

Én legalább majdnem szégyenkezve gondolok most vissza arra, hogy szaktanulmányaim első éveiben milyen

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

kicsinylően kevésre becsültem a mi erdészeti szaktárgyainkat a menyiségtan, erőmütan s más ugynevezett „nehéz és elökelö“ tudományok mellett. Pedig ha öszinték akarunk lenni, meg kell vallanunk, hogy azoknak az érdekes és bonyolult formuláknak egy jó része, melyeknek szabatos kezelésére akkor oly büszkék voltunk, az életben mindenikünknél veszendöbe ment s elsajátitásuknak a haszna végül is arra redukálódott, a mivel általában az erös szellemi gymnasztika bir. (Élénk helyeslés.)

És mégis ez a felfogás nemcsak minket hallgatókat ejtett hatalmába, hanem még az erdészeti tanárokat is sokszor arra kényszeritette, hogy elöadásuknak, a hol lehetett, menyiségtani derivatiókkal kölcsönözzenek érdekességet. (Tetszés és derültség.)

Nem szenvedhet kétséget tehát, hogy az eddigi közös tanszékek és közös elöadások a mi érdekeinket nem elégithetik ki ezentul s ezért megszüntetendök, vagyis szakoktatásunk a bányászatétól teljesen elválasztandó. Annyival is inkább, mert a szétválasztást még más fontos okok is feltétlenül szükségessé teszik. (Helyeslés.)

Fentebb röviden már emlitettem, hogy milyen nagy és nehéz feladatok várnak tanárainkra a tudomány és a gyakorlati élet terén. Ezeket a feladatokat a tisztán erdészeti tanszékek elöadói, még ha számuk szaporittatnék, sem lennének képesek magukban megoldani. Nekik e munkájukban az elökészitö és segédtudományok tanárainak odaadó támogatására is szükségük van, söt egyes ágait ezen feladatoknak egyenesen az utóbbiaknak kell átadniok.

De hogy ezek hivatásukat ebben az irányban valóban betölthessék, elöször is szakembereknek kell lenniök, vagy, ha mind nem is lehetnek azok, legalább idejüket és munkaképességüket kizárólag és egész oda-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

adással az erdészetnek kell szentelniök, ugy, a mint ez a német akadémiákon történik, melyek az erdészeti tudományt egykor megteremtették, most pedig minden ágában hatalmasan előbbre viszik, épen azért, mert szellemi munkásaik mind tevékenyen közreműködnek nemcsak a tanitásban, de a tudományos buvárkodásban is.

Ismétlem tehát, hogy szakunk összes érdekei feltétlenül azt követelik, hogy szakoktatásunkat a bányászatétól — bizonyára ennek javára is — teljesen elkülönitsük és egészen önálló szervezettel lássuk el.

Lehetnek ugyan és bizonyára lesznek is ennek a követelésnek nehézségei a megvalósitásnál, ámde ezek nézetem szerént alárendeltebbek, hogy sem egy oly fontos hivatással biró szakot, mint a milyen hazánkra nézve az erdészet, egész fejlődésében megakaszthatnának.

Ezért nem is foglalkozom itt e nehézségekkel, hanem egyenesen áttérek arra a másik fő fontosságu kérdésre, mely előttünk áll, hogy t. i. az óhajtott uj intézetnek hol volna a legmegfelelőbb helye?

Az első követelmény, a melyre ennek a kérdésnek az eldöntésénél sulyt szoktak helyezni és a melyet kétségkivül mi sem hagyhatunk figyelmen kivül, az, hogy az intézet helyén az előadások szemléltető megvilágitásához szükséges berendezések és más feltételek meglegyenek.

Ebből a szempontból én Selmeczet, őszintén megvallva, nem tartom alkalmas székhelynek. A mint én megitélni tudom a dolgot, Selmecz legfeljebb a növénytan és erdőmivelés tanszékeit elégitheti ki, bár az erdőmivelés legnehezebb feladatának, a futóhomok megkötésének és befásitásának gyakorlati tanulmányozására az erdőmívelési tanszéknek sem nyujthat semmit.

Az erdőhasználati tanszéket pedig, melynek az igé-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

nyei a legkövetelőbbek, még türhetően sem elégiti ki, s nem nagy előnyöket nyujt az erdőrendezési tanszéknek sem.

Az én szerény nézetem szerént Selmecznél, az egyetlen botanikus kertet leszámitva, Liptóujvár, Ungvár és M.-Sziget mind előnyösebbek volnának egy erdészeti felsőbb tanintézet elhelyezésére, de különösen sokkal előnyösebb volna erre a czélra Beszterczebánya, (Ugy van!) mely egy olyan nagyobbszabásu erdőgazdaságnak képezi a központját, a mely kedvező fekvésénél és berendezéseinél fogva a közép és magas hegységi erdőgazdaság minden müveletének és minden tartozékainak módot nyujt a tanulmányozására, még pedig honunkban a legfejlettebb fokon, mert mint tudjuk az erdőgazdaság a beszterczebányai kincstári uradalomban mindig legelől járt s az összes berendezett hazai erdőgazdaságok között a legrégibb tradicziókkal bir. A dombos vidék és az alföld igényeit ugyan Beszterczebánya sem elégitheti ki, de olyan pontot utóvégre egyet sem lehet találni hazánkban, a mely minden követelménynek megfelelne e tekintetben.

Ha tehát egyedül a gyakorlati kiképzés szempontja volna itt az irányadó, részemről mindenesetre Besztercze bányára adnám igénytelen szavazatomat. (Helyeslés.)

Ámde szakunknak más fontosabb érdekei is vannak, melyek a székhely kérdésénél figyelembe jönnek. És ezek az érdekek már olyan természetüek, hogy nem Beszterczebánya mellett és általában véve nem a vidéki városok mellett szólanak, hanem határozottan Budapest javára döntik el a kérdést (Élénk helyeslés.); annyival is inkább, mert Budapest az előbbi követelmény kielégitése tekintetében sem egészen szegény.

Az egyetemi füvészkert, a közelben levő futóhomokterületek, a budai és budakeszi városi és kincstári erdők

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

a fővárosban levő nagy fürésztelepek és a sok mindenféle faiparvállalat, a gödöllői erdők egyes részletei stb. mind olyan dolgok, a melyeket a gyakorlati oktatásnál jól fel lehet használni. A mit pedig a főváros nem képes nyujtani ebben a tekintetben, azt a mai könnyü és olcsó közlekedés mellett könnyen fel lehet keresni másutt az ország bármely részében; a mint hogy Selmeczről is csak igy juthatnak el a hallgatók igen sok és fontos megnéznivalóhoz.

Nem lehet azonban tagadni, hogy a gyakorlati okatás kielégitése Budapesten mindenesetre több nehézséggel fog járni, mint például Beszterczebányán járna, de azért a hátrányért aztán busás kárpótlást is nyujtanak majd azok az előnyök, melyek csak a fővárosban találhatók meg.

Ilyen előny lesz mindenekelőtt az, hogy Budapesten fiatalságunk szaktanulmányainak elvégzése alatt szélesebb látkörre és általánosabb miveltségre tehet szert, mint akár Selmeczen, akár Beszterczebányán. (Zajos helyeslés.) És ezt az előnyt nem szabad kicsinyelnie senkinek, de nem szabad különösen nekünk, a kik elég sokszor tapasztaljuk sajnosan, mily kedvezőtlenül itélik meg sokan még ma is az erdészek miveltségi fokát és társadalmi állását. (Igaz! Ugy van!) Ezt a kedvezőtlen előitéletet csak szakiskolánk szinvonalának emelésével és társadalmi miveltségünk erősitésével változtathatjuk meg.

Igaz, hogy ezzel az előnynyel szemben, még komoly gondolkozásu emberek is, sok mindenféle nehézségeket látnak fennforogni. Félnek például attól, hogy fiatalságunk a fővárosban elkényesedik, hogy mint mondják „salon erdészek“ lesznek belőlük. De ezzel az aggodalommal szemben én egyszerüen a vidéki orvosokra, szolgabirókra, mérnökökre, járásbirókra, szóval a vidéki társadalom

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

intelligens elemeire hivatkozom, kik tulnyomó részben mind a fővárosban végzik szaktanulmányaikat — s mint látjuk — mégsem kényeskedők és elégedetlenek, ha a vidékre kerülnek. (Igaz! Ugy van!)

És az a sok mivelt földbirtokos, kik közül annyi edzett gazda és szenvedélyes vadász kerül ki, nem mind a fővárosban töltötte el ifjuságának egy részét?

Nem, a főváros nem nevel léha fiatalságot! Ellenkezőleg itt a fiatal ember hamarább megtanulja ismerni és méltatni az élet komoly oldalát, mint a vidéki városokban, a hol a társadalomban exponáltabb helyzetet foglal el, és ahol a szokásos mulatozások és a felszinen való gyakoribb szereplés inkább szélsőségekre ragadhatják a gyengébb jellemüeket.

Ezt az aggodalmat tehát bátran félre tehetjük, épen ugy, mint azt a másikat is, hogy ha felsőbb tanintézetünk Budapesten lesz, hallgatóinak nagyrészét más életpályák fogják elcsábitani tőlünk.

Ettől is csak akkor tarthatnánk, ha előre fel kellene tételeznünk, hogy az erdészeti pálya mindig rosszabb életpálya lesz,mint más hasonló előkészültséget kivánó életpályák. Ezt azonban, ugy hiszem, senki sem akarja komolyan hinni közülünk. És ha mégis igy alakulna a jövő, akkor az én meggyőződésem szerént az sem mentené meg szakunkat az elnéptelenedéstől, ha felsőbb tanintézetünk a vidéken maradna. (Ugy van!) A selmeczi akadémia létszámában néhány év óta tapasztalható szembetünő visszaesés, ugy hiszem, máris világosan figyelmeztethet erre.

Nem riaszthat vissza tehát ez a félelem sem Budapesttől, hanem ellenkezőleg inkább arra kell, hogy ösztönözzön, hogy felsőbb szakoktatásunknak Budapestre való áttelepitését még inkább sürgessük, mert kétségtelen, hogy

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

minél jobban eléri főiskolánk a többi főiskolák szinvonalát, annál inkább remélhetjük, hogy képzettségünket igazságosan fogják méltatni s szolgálatunkat érdeméhez méltóan honorálni; ha pedig ez bekövetkezik, akkor semmi esetre sem kell attól tartanunk, hogy szakunkat kerülni fogja az ifjuság.

Van azonban még egy harmadik ellenvetés is, melyet az ifjuság szempontjából Budapest ellen felhozni hallottam s a mely — nem tagadom — első pillanatra nagyon is megragadja a figyelmet: a megélhetés kérdése. Általánosságban csakugyan igaz, hogy Budapesten sokkal drágább az élet, mint például Selmeczen, vagy más vidéki városban, de másfelől az sem vonható kétségbe, hogy igazán szegény sorsu ifju, ha tehetséges és törekvő, Budapesten mégis könnyebben fentarthatja magát, mint Selmeczen. Keserü ugyan a kenyér, a melyet megkereshet de mégis kenyér; — mig Selmeczen az igazán szegény ifju tulajdonképen meg sem élhet, ha csak mindjárt kezdetben nem jut ösztöndijhoz. (Ugy van!) De az ösztöndijak Budapestre is átjönnének, sőt nem lenne nehéz ez alkalommal azt sem kieszközölni, hogy a mostani 300 forintos ösztöndijak 500 frtra emeltessenek fel, mert annál a 22 ösztöndijnál, a mennyi tudomásom szerént most Selmeczen van, az egész többlet, mely a felemeléshez szükséges volna, mindössze 4400 frtot tenne, ezt az áldozatot pedig csakugyan meglehet hozni az erdészeti szak érdekében. (Helyeslés.)

Mindent összevetve, tehát a megélhetés nehézségével is tulajdonképen ugy áll a dolog, hogy Budapesten valószinüleg több szegény sorsu ifju fogja az erdészeti pályát végezni mint Selmeczen.

Csupán azok a kimért viszonyok között élő családok lesznek valamivel jobban megterhelve, a melyek fiaikat,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

ha megerőltetéssel is, de maguk szokták ellátni. Az ilyen családokból kikerülő ifjak száma talán apadni fog eleinte, de ezzel a veszteséggel szemben aztán kárpótlást fog nyujtani az, hogy szakunknak Budapesten egészen uj társadalmi rétegeket nyerhetünk meg.

És én itt különösen arra a régi középbirtokos osztályra gondolok, a mely fiait tisztességesen kinevelteti ugyan, de a régi független élethez már nem tud többé módot nyujtani.

Az ilyen ifjak ma már komoly életpálya után néznek, de hogy a társadalmi állásukból folyó vélt vagy való követelményeknek is eleget tegyenek, többnyire a jogi vagy más egyetemi szinvonalon álló szakmákra adják magukat. Ha azonban a mi felsőbb szakiskolánk a fővárosba jö át és itt egyetemi szinvonalunak ismertetik el, azt hiszem, nem lesz nehéz ezt az osztályt is megnyerni az erdészetnek.

És ez, ugy hiszem, nyereség lesz az erdészetre nézve, mert az erdészcsaládokon kivül alig ismerek az országban oly társadalmi osztályt, melynek fiai neveltetésüknél, jellemüknél, szokásaiknál fogva hivatottabbak és rátermettebbek volnának az erdészeti pályára, mint éppen ennek a földbirtokos osztálynak törekvő sarjadékai, (Ugy van!) kik, mint tudjuk, ifjuságuk javarészét falun töltik el, a szabad természethez hozzá vannak szokva és a népet és a néppel való bánásmódot már hazulról jól ismerik. (Helyeslés.)

A tanuló ifjuságra nézve tehát Budapest, mindent egybevetve, határozottan előnyös lesz.

De milyen nagy előnyöket biztosithat még a tanári karra és általában a tanitásra nézve?

Ezeket nem is tartom szükségesnek részletesen fejtegetni, hiszen még az áthelyezés ellenségeinek is be

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

kell ismerniök, hogy tanáraink képessége és munkássága itt, a szellemi élet központjában, hol egyszersmind az erdészeti törekvéseknek is minden szála összefut, jobban fog érvényesülni és több sikert fog felmutatni, mint bárhol másutt az országban. Csupán azt emlitem fel tehát, hogy felsöbb tanintézetünk Budapesten, megfelelő szervezet mellett, nemcsak magasabb szinvonalra fog felemelkedni, hanem szélesebb alapokon is fog nyugodni, mert a tanitás itt már olyan kérdésekre is kiterjedhet, a melyekre eddig Selmeczen nem sok gondot forditottak. Kiterjeszkedhetik például az erdészet üzleti és kereskedelmi szempontjaira is, melyeket szerény nézetem szerént nem szabad többé elhanyagolnunk, mert utóvégre is az erdésznek nemcsak tapasztalt gazdának, hanem tájékozott üzletembernek, söt kereskedönek is kell lenni, ha teljesen betölteni akarja hivatását és ha ambicziját helyezi abba, hogy a birtokos öt perfekt szakembernek tekintse, kire üzleti érdekeit is nyugodtan rá bizhatja. (Helyeslés.)

Az ilyen kérdéseket Selmeczen nem is lehetséges kellöen méltatni, mert az üzleti életet és a kereskedelmi viszonyokat onnan nem lehet figyelemmel kisérni. Ellenben Budapesten tanáraink nemcsak a tudományos kérdésekben, hanem a mindennapi élet fontosabb gyakorlati kérdéseiben is szaktekintélyekké válhatnak, ugy, a mint szaktekintélyeknek ismertetnek el más felsöbb tanintézeteknek a tanárai is.

És épen azért, mert a gyakorlati élet kérdéseiben is tekintélyek lesznek, megbecsülhetetlen szolgálatokat fognak tenni itt az erdészeti felsöbb hatóságnak és különösen az országos erdészeti egyesületnek is, melynek munkásságában állandóan és a legtevékenyebben részt vehetnek.

Mindezek az elönyök, ugy hiszem, már magukban véve

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

is elég sulyosak arra, hogy a székhely kérdését Budapest javára döntsék el.

De van nekünk ezenkivül is még egy más nagy érdekünk, melyet csak felsőbb tanintézetüknek Budapestre való áthelyezésével elégithetünk ki s ez az, hogy nekünk magukat a nagy erdőbirtokosokat is meg kell nyernünk az erdészeti tudománynak.

Nehezen fog ugyan menni s talán csak idővel fog sikerülni, de azért okvetetlenül meg kell kisértenünk, mert valóban nagy érdekek követelik.

Magyarország 13 millió hold erdejéből közel egy harmadrész magánbirtokot képez, ennek tulnyomó része pedig nagybirtokosok kezében van.

Ezek a nagy erdőbirtokok tehát, különösen ha hozzájuk számitjuk a hitbizományi erdőket is, igen nagy közgazdasági jelentőséggel birnak s valóban országos érdekek kivánják, hogy jól és okszerüen kezeltessenek. Az erdőtörvény ugyan gondoskodik fentartásukról, de ezzel kezelésük helyessége még nincs biztositva.

Sőt nincs biztositva még akkor sem, ha ezeken a nagy birtokokon az erdészeti ügyeket szakképzett erdőtisztek látják el, mert a gazdaság valóban helyes vezetése az ily nagy birtokokon sokszor nagy beruházásokat és általában olyan intézkedéseket követel, melyeket az erdőtisztek csak akkor kezdeményezhetnek, ha számithatnak arra, hogy a birtokos jóváhagyását meg tudják nyerni. Ez azonban — mint jól tudjuk — a legtöbbször nem sikerül nekik, sokszor, igaz, azért, mert a birtokos pillanatnyi érdekei nem engedik meg a kivánt áldozat meghozatalát, de igen sokszor már csak azért sem, mert a birtokos, nem lévén tájékozva az erdőgazdaság természete és követel-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

ményei felől, a messze jövő érdekében javaslatba hozott intézkedések szükségességét nem tudja belátni.

Az ilyen nagybirtokok tehát igazán csak akkor lesznek jól kezelve, ha a gazdaság vezetésébe, mint főintéző, maga a birtokos is közvetlenül befoly.

A mezőgazdaságnál is azt tapasztaljuk, hogy valóban belterjes és mintaszerü gazdaságot csak ott találunk, a hol a főgazda a birtokos.

Az ország érdeke kivánja tehát, hogy — a mennyiben tőlünk függ — ezen nagybirtokok örököseinek is módot nyujtsunk arra, hogy az erdőgazdaság elveivel és szellemével legalább főbb vonásokban megismerkedhessenek.

Arra azonban hiu reménység volna számitani, hogy a nagybirtokos családoknak még a legkomolyabban gondolkozó fiai is ezért egy-két évet valamely vidéki városban töltsenek, mig ha felsőbb tanintézetünk Budapestre jő, az akadályok is el lesznek háritva annak az utjából, hogy legalább azok közülök, kiknek vagyonát főleg erdők fogják képezni, felsőbb tanulmányok végzése alatt, ha csak mint vendég hallgatók is, az erdészeti előadásokat hallgathassák.

És én — bár jól tudom, hogy ezt a reménységemet most még sokan kétkedéssel fogadják — szilárdan is hiszem, hogy ez be fog következni, mert hitemet annak a szemünk előtt lefolyó rohamos gazdasági átalakulásnak az ellenállhatatlan hatásába fektetem, mely a könnyen gondolkozókat is előbb-utóbb arra kényszeriti, hogy egyéni és családi érdekeiket minden módon megvédelmezni igyekezzenek. Lehet ugyan, sőt valószinü, hogy ez a kényszerüség csak később és csak lassan fogja a mi birtokosainknál hatását gyakorolni, de én azt is igen nagy haszonnak tartom, ha eleinte csak egy-kettőt is megnyerhetünk közülök az erdészet igazi és öntudatos hivéül.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

Én tehát ebből a szempontból is okvetetlenül szükségesnek tartom, hogy felsőbb szakoktatásunkat Budapestre helyezzük át. (Élénk helyeslés.)

És ezzel t. országos gyülés, érdemileg, azt hiszem, ki is meritettem azt a kérdést, melynek bevezetésére vállalkoztam.

Arról ugyan még nem szólottam részletesen, hogy milyennek kellene tulajdonképen lenni az általam javasolt uj budapesti tanintézet szervezetének, de én t. országos gyülés, azt hiszem, hogy ezen a népes gyülésen a szervezet részleteinek taglalásába nem is mehetünk bele, hanem elég, ha e tekintetben elvi álláspontunkat világosan kifejezzük. Ezt az elvi álláspontot pedig én az elmondottakban már határozottan megjelölni igyekeztem, amidön annak a nézetemnek adtam kifejezést, hogy az uj tanintézetnek teljesen önállónak és egyetemi szinvonalon állónak kell lenni. (Élénk helyeslés.)

Ebben, ugy hiszem, minden benne foglaltatik, a mit a szervezet tekintetében követelnünk kell. Benne foglaltatik nevezetesen:

1. hogy az uj intézetet minden segédeszközzel kellőleg fel kell szerelni, a mi a tanításhoz és a tanárok tudományos munkálkodásához szükséges;

2. hogy az intézet vezetésével csak arra hivatott szakember bizassék meg, s a tanárok is szakemberek legyenek; ha pedig egyes elméleti tárgyak előadására esetleg nem erdészeti szakembereket is alkalmazni kellene, ezek is olyanok legyenek, kik az erdészet igényeit az általuk képviselt szakmával szemben ismerik;

3. a tanidő ne legyen rövidebb, mint a mennyi az összes erdészeti tudományok alapos előadására megkivántatik;

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

4. a tanszékek száma ugy állapittassék meg, hogy a tanárok a tanitáson kivül a tudományos buvárkodásra és az irodalmi munkásságra is elegendő időt találjanak, de követeltessék meg aztán minden tanártól, hogy egész munkásságát kizárólag az erdészetnek szentelje; s végül

5. a tanrendszer olyan legyen, a tanrend pedig ugy állapittassék meg, hogy a rendes hallgatókon kivül azok is látogathassák az előadásokat, a kik nem életpályának tekintik az erdészetet.

Ha a szervezet annak idejében ezen elvi kivánalmaknak megfelelően állapittatik meg, akkor az uj intézet a legmagasabb követelményeknek is meg fog felelni s teljes mértékben betöltheti fontos hivatását.

Csak egyről kell még lehetőségig gondoskodni, arról t. i., hogy a visszavonuló és elhalt tanárokat arra hivatott uj erőkkel lehessen mindig pótolni. Nehéz feladat lesz ugyan, de abban az esetben, ha az erdészeti kisérletügy — mint remélhető — hazánkban is szerveztetni fog s ez az uj tanintézettel szerves összefüggésbe hozatik, azt hiszem, ezt is meg lehet oldani, mert a két intézménynél nagyobb áldozatok nélkül is lehetséges lesz olyan állomásokat fentartani, a melyeken a tudományos foglalkozásra hivatott fiatal erők állandóan foglalkozást nyerhetnek.

És végül szólanom kellene talán még arról a kérdésről is, a mi az előbbiek után önként felmerült, hogy t. i. szakoktatásunk igényeinek kielégitésére elégséges lesz-e ezentul is egyetlen egy tanintézet. Erre azonban részletesen nem térek ki, mert nézetem szerént egy második tanintézet felállitásáról ma még szó sem lehet, kettőnél többre pedig egyátalában sohase is lesz szüksége Magyarországnak. A mi gazdasági viszonyaink jelenlegi fejlettsége mellett hazánknak legfeljebb 1000—1200 képzett erdészre

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

van szüksége, ennek a számnak az állandó kiegészitésére pedig — 25 évi átlagos szolgálati időt feltételezve — elég ha évenkint átlag 40—45 fiatal ember végzi az akadémiát.

Később azonban, ha gazdaságunk belterjesebb lesz mint most s ha az erdészeti tudományokat — mint remélem — a leendő erdőtiszteken kivül az erdőbirtokosok is nagyobb számban fogják hallgatni, mindenesetre be fog következni egy második tanintézet felállitásának a szükségessége is, de ennek feltételeiről és módozatairól beszélni most még, azt hiszem, korai volna. Sőt felesleges is, mert szerény nézetem szerént az az eshetőség, hogy később egy második tanintézetre is szükségünk lehet, mostani megállapodásainkra semmiféle befolyást nem gyakorolhat. Abban az esetben ugyanis, ha ez az eshetőség idővel bekövetkezik, a második intézetet is ugyanazon elvek szerént kell berendezni, mint most az elsőt, mert semmiféle érdek se követeli meg, hogy a kettő között bármi tekintetben különbség tétessék. (Helyeslés.)

A mezögazdák mult évi kongresszusa ugyan ebben a tekintetben más álláspontot foglalt el, mert, a mint tudom, abban állapodott meg, hogy a mezögazdasági tanintézetek között bizonyos fokozat létesittessék, oly módon, hogy a fővárosban egy főiskola az intéző tisztek és a birtokosok kiképzésére szolgáljon; a vidéki tanintézetek pedig, mint középfoku szakiskolák, gazdatiszteket és kisebb birtokosokat neveljenek.

Részemről azonban a mi szakképzésünknek ezt a graduációját teljesen czéltévesztettnek és veszedelmesnek tartanám s ugy hiszem, hogy az az életben előbb-utóbb csak lehetetlen helyzeteket teremtene. Mert hát ki merné azt állitani, hogy azok az ifjak, a kik a felsőbb intézetet fogják végezni, eo ipso az életben is mind hivatottak lesz-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

nek arra, hogy a középfoku iskolákból kikerülök fölött intéző szerepet töltsenek be; vagy pedig megforditva, hogy a középfoku tanintézetekről nem kerülhetnek ki kiváló szakemberek, a kiket valóban méltatlanság, a birtokos szempontjából pedig oktalanság volna a tehetségüknek megfelelő nagyobb müködési körtől elzárni, csupán azért, mert középfoku iskolát végeztek. Mindenesetre csak visszásságot és félszegségeket teremtene ez a rendszer, a nélkül, hogy csak valamicske haszna is volna.

Az én szerény nézetem szerént annak idejében, ha az élet szükségletei megkivánni fogják, a második intézetet is teljesen az első mintájára kell szervezni s legfeljebb annyi külömbséget lehet a kettő között megengedni, a mennyit a székhely különbözősége természetszerüen megkövetel. Mert e második intézetet már önként érthetően nem a fővárosban, hanem valamelyik alkalmas vidéki városban, például Beszterczebányán, kell majd létesiteni, már csak azért is, mert ebben az esetben a két intézet a gyakorlati oktatás igényeit könnyebben kielégithetné, a mennyiben a vidéki intézet berendezéseit a fővárosi intézet is felhasználhatná e végből tett gyakorlati kirándulások alkalmával, de meg a halgatók is átmehetnének egyik intézetből a másikba, ha kiképeztetésük érdekében szükségesnek tartanák.

* * *

Ime ezek az én igénytelen nézeteim, t. országos gyülés, a mi felsőbb szakoktatásunk jelenlegi helyzetéről s jövendőbeli életképes fejlődésének legszükségesebb feltételeiről.

Nézeteimet és javaslataimat tőlem telhetőleg minden ponton megokolni igyekeztem, most tehát nincs más

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

feladatom, mint hogy azokat a t. országos gyülésnek bölcs elhatározása alá bocsássam. (Halljuk! Halljuk!)

Összegezve tehát javaslataimat és azok indokait, a következő határozati javaslatot bátorkodom előterjeszteni:

„A magyar nemzet évezredes ünnepélye alkalmából Budapestre összehivott országos erdészeti gyülés,

tekintettel arra, hogy az erdészetnek jelenlegi egyetlen felsőbb tanintézete, a selmeczi erdészeti akadémia nem önálló intézet, melynek minden szellemi munkása kizárólag az erdészeti érdekeknek szentelhetné idejét, hanem csak egy közös intézetnek a kiegészitő része, melyben az erdészeti szakoktatás az igazgatás közössége, a tanári testület nagy részének közössége, és az előadások közössége által a bányászati szakoktatással szervesen egybe van kapcsolva:

s tekintettel továbbá arra, hogy az erdészeti akadaméia jelenlegi székhelye, Selmeczbánya városa sem elégitheti ki azokat az igényeket, melyeket az erdészet egyetlen felsőbb tanintézetének székhelyétől okvetlenül megkivánni kell;

kijelenti, hogy a selmeczi erdészeti akadémiát jelenlegi szervezete mellett és jelenlegi székhelyén nem tartja alkalmasnak arra, hogy a tanitás, az erdészeti tudományok fejlesztése és az erdészeti irodalom müvelése terén ezentul rá váró feladatoknak sikeresen megfelelhessen s ennélfogra szükségesnek tartja, hogy az erdészeti szakoktatás a bányászati szakoktatástól teljesen elválasztassék és az erdészeti szakoktatás részére a fővárosban egy egyetemi szinvonalon álló, minden szükséges segédeszközzel kellően felszerelt önálló erdészeti főiskola létesittessék. (Élénk éljenzés.)

Ebből áll határozati javaslatom. Szakunk érdekében

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

kérem a t. országos gyülést, hogy azt egyhandulag elfogadni s a megvalósitása érdekében szükséges intézkedések megtételére az Országos Erdészeti Egyesületet felkérni méltóztassék. (Hosszantartó zajos éljenzés és taps.)

Elnök: Következik, mint szólásra jelentkezett: *Fogassy* Gyula ur.

Fogassy Gyula: Mélt. elnök ur, mélyen t. uraim! A felsöbb erdészeti oktatás kérdésében legyen szabad nekem is elöadnom nézeteimet, melyeket tisztán az életből és ennek szükségleteiből meritek. (Halljuk! Halljuk!) Kételyek kizárása végett elöre is kijelentem, hogy Horváth föerdötanácsos ur javaslatához sajnálattal nem járulhatok hozzá. E javaslat által sem az erdötisztek érdekeinek elöbbre vitelét, sem az általános érdekek emelését biztositva nem látom. Mert ismerve az életet, hazai viszonyainkat, az erdöbirtokosoknak az erdötiszttel szemben támasztott igényeit, koczkáztatom annak kimondását, hogy nekünk az erdészeti akadémián és az erdööri szakiskolákon kivül szükségünk van egy erdészeti szakiskolára, milyenek a külföldön, ennek fejlettebb erdögazdasága mellett, igen jól helyt állanak.

Az erdészeti akadémiát végzett ember, t. uraim, magasab elöképzettségeinél, nagyobb nevelési költségeinél fogva méltán nagyobb követeléseket támaszthat az élet iránt, mint az erdészeti tanintézetet végzett növendék. Miután ezek az igények az életben — sajnos — igen gyakran nem nyernek kielégitést, söt a magánuradalmak részéről — tisztelet a kivételeknek — az ily erdész nem részesül abban az elismerésben sem, a minöt joggal megkivánhatna, sokszor pályát kénytelen változtatni akkor, mikor ö is, meg a szülök is megkönnyebbülve sóhajtottak föl, hogy végre czélhoz jutottunk! Mindenki nem lehet oly

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

szerencsés, hogy állami szolgálatba lépjen; sokan nem is óhajtanak. A magán erdőbirtokosoknál pedig nagyon sok helyen nem érettek a viszonyok arra, hogy a végzett erdészt képességéhez méltó elbánásban részesitsék. (Ugy van!) Legyen szabad ennek illusztrálásául — nevek említése nélkül — pár adattal szolgálnom. (Halljuk!) Ismerek egy kollégát, — sajnálom, hogy nincs itt — a kinek, miután elvégezte az erdészeti akadémiát, szolgai teendőket kellett végeznie. Máskor a végzett erdész közönséges erdőőri szolgálatot teljesit. Az egyik birtokos visszariad az akadémiai képzettségü erdész nagyobb igényeitől, a másik annak önérzetesebb, öntudatosabb föllépésétől. Ily viszonyok közt ne csudálkozzunk, hogy akadémiánk hallgatóinak száma annyira leapadt. Mert ha ez igy tart még egy évtizedig, majd hivatalosan importálhatunk Magyarországba erdészeket. Ma ez az import még csak magánuton történik az emlitettem középiskolákat végzett növendékek közül, sőt innen is küldenek már egyesek külföldre fiatal embereket ezen iskolákba, mert az ilyenek, mig az elméleti- és gyakorlati képzettséget olcsóbban szerzik meg, mégis oly oktatásban részesülnek, mely első sorban a magánbirtokos érdekeit — a kinek jó erdészre, de talán még jobb vadászra van szüksége — teljesen kielégitik s a mi fő, igényeik kisebbek. A legtöbb magánbirtokos ma még fél a végzett erdész igényeitől. Kinevez egy főerdészt vagy erdőmestert, mig a tulajdonképi kezelőtiszti állásokat vagy pusztán gyakorlati emberekkel, vagy nem kellő minősitésüekkel, vagy — a mi a legsajnosabb — külföldiekkel tölti be.

E bajokon nem a felsőbb erdészeti tanügy reformjával, hanem az erdészek képességéhez és képzettségéhez illő javadalmazással, az erdőtörvény revíziójával és közép-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

iskola felállitásával lehetne segiteni. Egy ily középiskola feladata lenne az erdötörvény 17. §-a alá nem eső birtokosok számára szakképzett, de mégis olcsóbb tiszteket nevelni. Az első módot, a javadalmazást illetőleg talán az állam járhatna elöl jó példával. (Helyeslés.) A másik, az erdötörvény revíziója, egyelőre nem igen áll érdekünkben, mert a magán birtokosok részéről, a kik érdekeik, önrendelkezési joguk csorbitásától félhetnének, bizonyára heves küzdelmet idézne fel. A harmadik azonban, t. i. egy középiskola felállitása, könnyen megoldható és szeréntem nagy lendületet adna általában az erdészet ügyének.

Végül csak annyit, hogy e tapasztalatokat természetesen nem saját területemről meritettem, mert az én jó grófom és uram lelkesedik minden szépért és jóért s megbecsül minden embert érdeme szerént.

Ezek után inditványozom: mondja ki a t. orsz. erdészeti gyülés, hogy az erdészeti akadémiának Selmeczről elhelyezését ez idő szerént sem az erdészeti oktatás, sem az erdészeti érdekek elömozditása szempontjából szükségesnek nem tartja, hanem igenis szükségét látja egy erdészeti középiskola felállitásának s felkéri a választmányt, hogy ez iránt a magas kormányhoz felterjesztést intézzen.

Szitnyay József: Néhány észrevételt óhajtok tenni a t. előadó ur roppant készültségü, teljes elismerést és diadalt érdemlő munkálatára. Azon magas szinvonal, melyen ő e fontos ügyet tárgyalta, engem is arra indit, hogy a mai ünnepélyes közgyülés hangulatát ne zavarjam s ezért csak teljes elismerésemet fejezem ki azon fáradhatatlan, buzgó, szakavatott müködésért, melyet előadásában tanusitott. Egy körülményre azonban legyen szabad felhivnom becses figyelmüket. (Halljuk!)

A tegnapi közgyülésen felolvasott évi jelentésben vilá-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

gosan meg volt jelölve az, hogy a választmány, valahányszor fontosabb ügyeket tárgyalt, azon szempontból indult ki, hogy ezen ügyekkel az érdekelt köröket előzetesen megismertesse. Méltóztatott például a titkár ur bejelenteni, hogy a kopár területek befásitására vonatkozó stb. munkálatokat megküldötték az illető köröknek. Már pedig az ilyen tárgyaknál ugy a gyakorlati életre, mint a tudományra nézve sokkal fontosabb, messzebbre kiható a felsőbb oktatás szervezete s az a kérdés, hogy hova helyeztessék át a selmeczi akadémia. Kivánatos lett volna ez iránt is eleve értesiteni az érdekelteket, hogy ily fontos kérdésben előző tanulmány alapján szólalhassanak fel. Én itt obstrukczióba lépni nem akarok; mint nem szakember, az ügy érdeméhez nem szólhatok, annál kevésbé, mert oly mély és alapos tanulmánynyal, mint az előadó ur munkálata, 1—1½ óra alatt nem végezhetünk. Csak kettőre reflektálok. Egyik az, hogy bármely tanintézetről legyen is szó, annak érdeme, hire, dicsősége nem a helytől függ, hanem először azon tanártestülettől, ennek buzgalmától, szakértelmétől, lelkesedésétől, melyre az bízva van és másodszor az intézet tanuló ifjusága szorgalmától, kitartásától, képességéről. (Igaz! Ugy van!) És e szempontból nem látok különbséget Budapest, Selmeczbánya, Beszterczebánya vagy M.-Sziget közt. Mert ha minden tényező, mely egy tanintézetet alkot, megvan, a többi kérdés könnyen megoldható.

A mi pedig azokat az észrevételeket illeti, melyeket a t. előadó ur az akadémia jelen szervezete ellen felhozott, én ezekben nem az akadémia részéről látok hibát, hanem azon iskolafentartó hatóságokban, melyeknek hivatása lett volna az akadémiát már 1862. vagy 1870-ben oly alapra fektetni, hogy az minden igényt kielégitsen.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

Az erdészet érdekei szeréntem akár Budapesten, akár Selmeczbányán egyaránt megóvhatók. Ezért én is hozzájárulok az előttem szóló inditványához, hogy az akadémia maradjon meg Selmeczbányán, de kiegészitem ezt azzal, hogy a szükséges reformok az illetékes körök előtt szorgalmaztassanak. (Helyeslés.)

Csesznák Gyula: Ugy hiszem, arról mindenki meg van győződve, hogy a szőnyegre hozott kérdés megvitatása és elbirálása körül más döntő ok és érv nem lehet, mint kizárólag az erdészet érdeke. Én tehát mint nem szakember, e kérdéshez és igy az előterjesztett határozati javaslathoz érdemben hozzá nem szólhatok. Felszólalásra késztet csupán az igen t. előadó ur részéről városom, Beszterczebánya szab. kir. város szives fölemlitése. Szinte fölösleges kijelentenem, hogy ha ugy dőlne el a dolog, hogy az akadémia Selmeczbányáról máshova helyeztetnék át, és pedig nem Budapestre, hanem városomba: ezt Beszterczebánya a legnagyobb örömmel fogadná és üdvözölné. Én városom nevében kinyilatkoztatom, hogy ezen czél elérése érdekében a város kész megtenni minden tőle telhetőt. Merem továbbá állitani, hogy mindazon előnyökön kivül, melyeket a t. előadó ur Beszterbánya mellett felhozott, városom fekvése, közegészségügyi állapota, magas szinvonalu társadalmi élete és kedvező közlekedési viszonyai oly előnyöket nyujtanak, melyeket bármely más vidéki város alig mutathat fel. Mondhatom, hogy Beszterczebányán az erdészeti akadémia kellemes otthont találna s ezért városomat becses figyelmükbe ajánlom. (Helyeslés és éljenzés.)

Farbaky István: T. uraim! Érzem a feladat nehézségét, midőn ehez a kérdéshez hozzászólni készülök. Nehéz a feladat egyrészt, mert nem szólhatok mint gyakorlott és

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

elméletileg képzett erdész, s másrészt, mert nem volt alkalom arra, hogy azon nagybecsü munkálatot, melyet a t. előadó ur itt előterjesztett, kellőkép áttanulmányozzuk s annak minden részletére kiterjeszkedhessünk. Engedjék meg azonban, hogy a mennyire az előadásnak egyes pontjai megkapták figyelmemet, ezekre mégis reflektáljak. (Halljuk!)

Említette volt az igen t. előadó ur azon sajnos állapotokat, melyek régebben az akadémia körül fennállottak. Az a mostoha helyzet nem sujtotta egyedül csak az erdészetet, közös baja volt az a bányászatnak is, mind a kettő egyformán sinylette meg az ugynevezett döntő körök részvétlenségét. Az igyekezet mind a tanári testületben, mind az igazgatóságban meg volt mindenkor, hogy ezen a helyzeten javitsanak, és mint az előadó ur is elismerte, nagyrészt sikerült is, a mennyiben az erdészeti akadémia a követelményeknek annyira megfelel, hogy oly jeles és kiváló férfiakat nevelt az erdészet számára, a minőket van szerencsénk mindnyájunkban tisztelhetni. (Élénk derültség és tetszés.)

A mi pedig az egyesités, illetőleg a közösség kérdését illeti, hát tekintsük meg az egyetemeket vagy a müegyetemet: hány heterogén tárgy, nem is tanszék, hanem valóságos iskola van ott is egy fedél alá vonva, mégis mindenik szakosztály, minden fakultás megfelel föladatának, és habár a vezető közeg közös, minden osztálynak és fakultásnak meg van a maga teljes szabadsága, hogy kellő mértékben érvényesülhessen s a tudomány szabadon fejlődhessék.

Én tehát a vezető személyiség közösségében valami legyőzhetetlen akadályt nem látok fenforogni. A födolog az, hogy azok a férfiak, a kik hivatva vannak ott az illető tan-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

székeket ellátni, mint eddig, jövőben is teljesitsék kötelességüket teljes odaadással, lelkesedéssel. (Zajos helyeslés.) Ezen fordul meg az iskola jelene, munkaképessége, jövője. Ez a fő követelmény.

Azonban az áthelyezés kérdése is lényeges. Hát én elismerem azon érvek nyomós voltát, melyeket a t. előadó ur felsorolt volt, de másrészt a történelmi hagyománynyal sem lehet könnyedén szakitani, különösen akkor, midőn ott az intézetnek már olyan otthona van, mely, azt hiszem, minden igényeknek megfelel. Ott van az a pagony, mely teljesen az intézet rendelkezésére áll, ott tehát az illető vezető tanárok mindent tehetnek, a mit akarnak és szükségesnek tartanak. Másrészt, ha felmerül a teljes különválasztás kérdése vagy épen az intézet máshova helyézéséről van szó, akkor bizony a pénzügyi nagy nehézségeket sem lehet figyelmen kivül hagyni. Azt kérdem: nem jobb-e azon nagy költséget, melybe ez kerülne, a már most meglevő intézet fejlesztésére forditani? Mert ha elviszszük onnan az intézetet, talán egy financziális bajokkal, a kezdet nehézségeivel küzdő intézményt állitanánk fel és feladnók a meglevőt, a mely talán kevesebb költséggel volna javitható. (Helyeslés.)

E szempontoknál fogva azt hiszem, nem volna szükséges annyira menni a hat. javaslatban, mint a t. előadó ur ment, s igy részemről csatlakozom azon véleményhez, hogy azt egyelőre ne méltóztassék határozattá emelni. (Helyeslés.)

Fekete Lajos: Méltóságos elnök ur, mélyen t. orsz. gyülés! Horváth előadó t. barátom az akadémiának, illetőleg a magasabb erdészeti szakoktatásnak egy eszményképét állitotta elénk és ezen eszménykép megrajzolása előtt egy hátteret is festett számára, előadván az akadé-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

mia történetét egészen napjainkig. Én most ahoz kívánok néhány szót szólni, a mit ő ebből a történetből kihagyott. (Halljuk!)

Talán nincs is tudomása t. barátomnak arról, hogy az erdészetnek 1872-ben volt rendkivüli tanárai, a kiket akkor nem szólitottak föl véleményadásra a szervezet dolgában, a nevezett év juniusa elején egy emlékiratot nyujtottak be, mely azonban figyelmen kivül hagyatott. Már a memorandum is olyan javaslatokat tartalmazott, a melyek határozottan alkalmasak lettek volna a tanári személyzet száma tekintetében fenforgó és ma is még létező hiányt részben megszüntetni.

Még később, az egyesületnek Pécsett 1884-ben tartott közgyülésén szintén történt valami. Akkor ugyanis egy általam kifejtett teljes terv alapján kimondatott, hogy az erdészeti egyesület hasson az akadémia fejlesztésére a maga hatáskörében és erejét felhasználva, és — meg kell adni, hogy az akkor hangoztatott kivánalmak egy része teljesedésbe is ment. Igaz, hogy csak kisebb része, ezek közt épp az előttem szóló Farbaky I. országgyülési képviselő urnak igazgatósága alatt egy szép akadémiai épület emelése, a mely mindenesetre a legégetőbb hiányon segitett.

Az ügy tehát nem áll ugy ma már, mint 1867-ben. A tanterv is fejlödött, ámbár csak toldozás-foldozás utján, nem ugy mint kivántuk, mert nem tudtuk megszerezni azt az anyagi erőt, a melyet ma is óhajtandónak látunk. De én azt gondolom, hogy miután az eszménykép, melyet az előadó ur festett, nagyon távol van tölünk, jó lenne addig is azokat az előkészitő lépéseket megtenni az akadémián, melyek annak jelen elhelyezése mellett megtehetők. Mert föltéve, — nem tudom, sokat mondok-e vagy

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

keveset — hogy pl. 10 évig nem valósul meg, nem lenne jó addig a mai helyzetben hagyni az akadémiát, hanem talán ki lehetne mondani az egyesület óhajtásaképp, hogy addig is, mig az valósitható, pótoltassanak fokozatosan azok a hiányok, a melyek pótlása által ez a terv közelebb jönne valósításához. (Helyeslés.)

A mi azt illeti, hogy az akadémia ide a fővárosba helyeztessék át, erre nézve ki kell jelentenem, hogy véleményem szerént, — legalább ha az erdészeti akadémiát végzett emberek javadalmazása a mostani marad, — nincs sok kilátás arra, hogy a szülők meghozzák azokat a nagyobb áldozatokat, melyekkel az itteni iskoláztatás jár, hanem azt hiszem, jövedelmezőbb pályára fogják adni fiaikat. (Helyeslés.)

Feilitzsch Arthur b.: Érzem e kérdés nagy fontosságát a jövőre nézve. Érzem azt is, hogy talán nehezére esik minden erdésznek, a ki a selmeczi akadémiát végezte, ma az élet szükségletéhez mérten kimondani, hangoztatni, hogy ettől az édes „Alma-mater-től“ válni akar. Hiszen a magyar erdésznek egyik fő jellemvonása, hogy görcsösen ragaszkodik mindenhez, a mit szakmájában bir, ragaszkodik multjának minden részletéhez, mely az erdészettel összefügg s ez a ragaszkodás átmegy az életbe is, az egymás iránt való tartós, el nem rontható és folyton erösbödő barátságba. (Éljenzés.)

De már azt a szemrehányást én nem látom igazoltnak, hogy érdemileg ne szólhtatnánk ehhez a kérdéshez, mint a mely nem volt velünk előre közölve, s igy nem készülhettünk el a t. előadó ur argumentumaira. Én most hallottam először, de azért tisztában vagyok a kérdéssel s azt hiszem, minden erdész szakember igy van vele. A kérdés dominálo fontosságu. Az erdészet jövőjének alap-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

vető munkájáról van szó. Talán ugy fejezem ki leghelyesebben, ha azt mondom, hogy Magyarország erdészete számára a második ezredév alapját tesszük le (Ugy van! Éljenzés), ha a felsőbb szakoktatás kérdését helyesen oldjuk meg. Erről van most szó.

A t. előadó ur csoportositotta a fokozatos fejlődés adatait egész a mai állapotig. Én megengedem Szitnyai polgármester urral szemben, hogy talán egy intézetnél nem az bir a fősulylyal, hogy hivják azt a várost, melyben az intézet van; de viszont nem szabad tisztán és kizárólag a tanári kar müködésétől függővé tenni a tanintézet niveaujának megállapitását, legalább abból a szempontból nem, hogy az onnét kikerülő növendékek miként fognak a gyakorlati életben megfelelni. Itt már súlylyal bir annak a városnak mindenféle viszonya, hogy t. i. az mit tud szolgáltatni ehhez a neveléshez segédeszközökül. (Helyeslés.) S e tekintetben mi, a kik a gyakorlatban dolgozunk, talán legtöbbet tudnánk arról beszélni, hogy mily hézagos képzettséggel kerülnek ki ifjaink a selmeczi akadémiából. Igaz, rámutatott Farbaky t. volt igazgatónk is, vannak azért közöttük jó erdészek is; de bocsánatot kérek, nem onnan hoztunk mindent, sok keserves tapasztalat árán, sokszor fejjel menve a falnak, csiszolódtunk ki (Igaz! Igaz!) és pedig legnagyobb részt itt Budapesten.

És van itt egy másik szempont is, t. uraim. Az erdész, mikor kikerül az életbe, többnyire exponált helyre jut, ahol társadalmat nem talál, legfölebb alkothat magának. A legjobb helyzetben van, ha talál egy lelkészt, jegyzőt, tanitót, a kivel diskurálhat. Mikor aztán bejön a városba, a hol intelligens társadalom van, már legtöbbször elfelejtette mindazon apró szokásokat is, melyek a müveltséghez nem tartoznak ugyan, de a mai társada-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

lomban számot tesznek abban, hogy valakit intelligens vagy nem intelligens emberré minösitsen a társaság. Hol szerezzék meg a mi fiatalaink ezeket a tulajdonságot? Talán a selmeczbányai „Szölövendéglö"-ben? (Élénk derültség.) Ezt a szempontot pedig nem lehet figyelmen kivül hagyni ma, midön büszkén mutathatunk rá, hogy Magyarország ezredéves ünnepén az erdészet azon a niveaun áll, a melyen állhat és melyen fölveheti a keztyüt bármely más állam erdészetével. Hogy ezen a niveaun megmaradhassunk, a mi fiatalságunknak nem elég szaktudományilag kiképezve lenni, hanem el kell sajátitania a társadalmi müveltséget is, látkört kell szereznie, ezekre pedig csak itt a fövárosban tehet szert. (Igaz! Ugy van!)

Én csudálkozom, hogy szakembertől kellett hallanom a középiskola eszméjének pártfogolását. Ez az erdészeti szaknál fakarika vasból vagy fából vaskarika. (Igaz! Ugy van!) Arra a czélra, a melyre egy középiskola szolgálhat, ott vannak a mi erdööri szakiskoláink, melyek a müszaki szolgálatra készitenek elö s oly kitünö szervezetüek, hogy a külföldiek is alig érik el ezek niveauját.

Itt arról van szó, hogy alapvetö munkát végezzünk. A mi nekünk még megadatott, utódainknak már nem lesz megadva. Nekünk itt rögtön sorompóba kell lépnünk, hogy az utánunk jövök számára az erdészeti oktatás szervezetét olyan szinvonalra emeljük, a mely a második ezredévben is megfelel a tudományosság érdekeinek, a gyakorlati érzéknek, a közönség szükségleteinek és egyéb nemzetgazdasági szempontoknak. Ne feledjük azt se, hogy ma már az erdészet oly magas szinvonalon áll s a gyakorlati életben a követelmények oly rengeteg nagyok, hogy azoknak az egyoldalu társadalmi képzettséggel biró egyén nem képes megfelelni, ha különben a legjobb szak-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

ember is. Elnök ur ő méltósága gyönyörü szépen, a lelkesedés hangján, a legékesebb szavakban fejtette ki, hogy mik a mai erdésznek a kötelességei, mi az ő müködési köre, és a mit mondott, az abban kulminál: hogy az erdésznek ma minden téren helyt kell állania. A hol nekünk müködési terünk nyilik, ott minden reánk hárul a társadalmi, egyesületi, törvényhatósági ügyektől az actuális politikai kérdésekig. Mindenben részt kell hogy vegyünk, ha meg akarunk felelni kötelességünknek. Tessék már most az ezekhez szükségeseket elsajátitani, ha erre az alkalom megadva nincsen! (Helyeslés.) Nem mondom, hogy a kényszerüség sokakat bele nem fog nevelni kötelességeibe; de ép ugy, mint a lelki müveltséget, a jellemet a családból kell magunkkal hozni, ép ugy ezt a tág látkört az akadémián kell megszereznünk. Mert arra ma már nincs ideje és módja az életben a hivatalfönöknek, hogy a melléje adott fiatal embert ebben az irányban is kinevelje; s a követelmények is oly nagyok, hogy óriási munkát kell annak a fiatal embernek végeznie már akkor, mikor még a szak szempontjából alig van tul az első kezdeten. Kihasználják őket a mennyire csak lehetséges, mert máskép azokat az óriási feladatokat, melyek reánk nehezednek, megoldani nem lehetett volna.

Az előadó ur indokainak igazsága elől senki sem zárkózhatik el. Én sem mondhatom, hogy vágjuk ketté a dolgot ma, mert hiszen ha valahol, épp nálunk boszulja meg magát legjobban a hirtelenkedés. A dolog elökészitésére idő kell mindenesetre. De itt a jövőről van szó, arról, hogy vessük meg a jövőnek állandó, biztos alapját. (Helyeslés.) Hiszen a t. előadó ur még egy második erdészeti akadémiáról is beszél, mint távolabbi czélról, de ezt azért teszi, hogy javaslatát jobban megindokolja és világ-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

gosabbá tegye. Nem azt kivánja ő, hogy már 1897-ben Budapesten legyen az erdészeti akadémia ; csak azt mutatja ki, hogy ennek az akadémiának, ha kellő fejlettségü szervezettel akarjuk ellátni, Budapestre kell áthelyeztetnie. Részünkről is föltétlenül szükségesnek tartom azt kimondani, hogy tekintettel az akadémián való képzés czéljaira, az akadémia fejlesztésének nagy érdekére: ezt csak ugy érhetjük el, ha elfogadjuk az előadó ur javaslatát, hogy az akadémia a megfelelő niveaura emelve, Budapestre tétetik át. Addig is azonban, mig ez effektuálható lesz, kivánatosnak vélem részemről annak a kimondás is, hogy az országos gyülés az erdészeti szakoktatásnak a bányászatitól való elválasztását a legrövidebb idő alatt esetleg már a jövő tanév kezdetétől fogva, elodázhatatlanul szükségesnek tartja (Élénk helyeslés és éljenzés.), mert ez a kettő együtt nem müködhetik. Ma már — mint mindnyájan tudjuk — az u. n. előkészitő és segédtárgyak ránk nézve speczialis tantárgyak, de pl. a vizépitészeti előadásokat nem tudjuk a gyakorlatban kellőleg hasznositani, mert azok nincsenek összeköttetésbe hozva a gátak stb. épitésével. Ha azt akarjuk, hogy az akadémia olyan fiatalságot neveljen, amilyenre nekünk a gyakorlatban szükségünk van, akkor feltétlenül kell, hogy ez az elválasztás a legrövidebb idő alatt megtörténjék. Ajánlom ezt elfogadásra. (Hosszas élénk helyeslés és éljenzés.)

Vadas Jenő: T. országos gyülés! Méltóztassék nekem, mint az erdészeti szakoktatás egyik szerény képviselőjének, megengedni, hogy a szóban forgó kérdéshez röviden hozzászóljak és reflektálhassak különösen azokra, amiket Farbaky képviselő ur hangoztatott. Mindenek előtt azonban az igen t. előadó urnak hálás köszönetet mondok azért

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

a szives elismerésért, melyet az akadémia erdészeti tanárai irányában kifejezett.

T. orsz. gyülés! Az erdészeti szakoktatás történeti fejlődésének tanulmányozása mindenkit meggyőzhet arról, hogy az erdészeti akadémiának a bányászatival való egyesitése tulajdonképen esetlegesség, merő véletlen. Midőn ugyanis a bányászat erdőket is kezelt, arra a tapasztalatra jutott, hogy az erdőket nemcsak vágni kell tudni, hanem kezelni, mivelni is. A mint tehát az erdészeti tudománynak szükségét érezték, akkor a selmeczi bányászati tanintézetnél a bányászati szakoktatást kiegészitették az erdőmivelés rövid, kivonatos ismertetésével. Később tanszéket állitottak az erdészeti ismeretek előadására és ismét csak véletlen, hogy erre a tanszékre Wilkenst nevezték ki, a ki nagy tanulmányosságával és tekintélyével az erdészeti tanszéknek is tekintélyt adott.

Ezen az alapon forrt össze az erdészeti akadémia a bányászatival; és ez a véletlen összeforrodása a két szakmának volt aztán az oka annak, hogy midőn az uj tanszéknek megerősödése révén annak további fejlesztésére került a dolog, Wilkens kijelenteni volt kénytelen, hogy Selmeczbánya az erdészeti szakoktatás fejlesztésére nem alkalmas, mert ott hiányoznak azok a feltételek, melyek erre okvetetlenül szükségesek. Nagyon jól tudta Wilkens, hogy egy közös tanintézetben az egyik fél mindig gyönge és jól sejtette, hogy Selmeczbányán, ebben az ősrégi bányavárosban a mostoha gyermek mindig az erdészet lesz. (Helyeslés.)

Ugyanezen elveket vallotta később Láng is, aki csak rövid ideig müködött az akadémián, és a ki után jött Feistmantel, aki már egészen mást mondott, mint elődei. Ez kimondotta, hogy a selmeczi akadémián sohasem lehet

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

önálló erdögazdákat nevelni, mert ott az erdészeti szak oktatásnak mindig kapcsolatban kell állnia a bányászattal. Ezt hangsulyozta az előadó ur is és t. orsz. gyülés, Feistmantel ezen tétele ma is áll, mert az erdészeti szakoktatás ma sem önálló, ma sem független. És ha Wilkens kétségbe vonta az erdészeti tanintézet létezését, mert az — mint mondta — ez az intézet csak a bányászakadémiának egyik tanszéke, akkor a mai viszonyok közt, a mai szervezet mellett mi is kétségbe vonhatjuk azt, hogy erdészakadémia létezik, mert mi sem ismerhetünk el többet, minthogy van igenis Selmeczen az ugynevezett bányászati és erdészeti akadémián az erdészeti szakoktatásnak négy, a bányászati akadémiának alárendelt tanszéke.

Minö függetlenség az, midön az erdészakadémiát az erdészeti szakoktatástól idegen, habár a maguk szakmájában nagytekintélyü, hires tanférfiak igazgatják, adminisztrálják? Egészséges állapotnak nevezhető-e az, hogy tisztán erdészeti szakkérdések eldöntésénél, a melyek szakismeretet igényelnek, az erdészeti tanszék négy tanára a bányászakadémia 10—12 tanárával álljon szemben? Vagy nem anomalia-e az, t. orsz. gyülés, hogy az erdészeti szakoktatás mindennemü szükségleteinek kielégitése jóformán csak a bányászati szakférfiaktól függ?

És t. orsz. gyülés, ha mi ezt nyiltan megmondjuk, ha ezt az állapotot perhorreskáljuk, akkor azt mondják, hogy a bányászat ellenségei vagyunk. Nem vagyunk, t. orsz. gyülés, mert hisz akkor a haza ellenségeivel szövetkeznénk. Mi csak azt kivánjuk, hogy ugy, mint az egész világon, Magyarországon is a kultura haladásának törvénye szerént az erdészeti szakoktatás teljesen önálló, független legyen (Zajos éljenzés és taps), mert ellenkező esetben

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

müködésünk meg van zsibbasztva, az erdészeti szakoktatás fejlődése ki van zárva.

Azt kérdem t. orsz. gyülés, mit szólnának hozzá t. bányász szaktársaink, ha a selmeczi akadémián ellenkező volna a helyzet? (Igaz! Ugy van!), ha a bányászati szakoktatás volna abban az alárendelt helyzetben, mint ma az erdészeti? A mint én a t. bányász szakférfiakat ismerem, meg vagyok róla győződve, hogy ők is ép ugy törekednének a függetlenségre, a mint mi törekszünk. (Helyeslés.)

A t. képviselő ur czélzott a paritásra, mely a selmeczi akadémián létezik. Méltóztassék megengedni, hogy én ezt kétségbe vonjam. A paritás, t. orsz. gyülés, a selmeczi akadémián ugyszólván csak elméletileg ismert fogalom, de gyakorlatilag egyátalán semmiféle irányban sem érvényesül Vagy paritásnak nevezhető-e az, hogy — mint a t. előadó ur is jelezte — az akadémia fennállása óta annak igazgatója mindig bányász volt? Paritásnak nevezhető-e az, a mit már előbb is emlitettem, hogy tisztán az erdészeti szakoktatást illető kérdéseknél, melyekben szavazással döntenek, a bányászat tanárai ép oly cselekvényes joggal birnak, mint az erdészet tanárai?

Erre azt az ellenvetést halljuk, hogy vannak közös tanárok is. Igenis vannak, de csak ketten: a mennyiségtan és természettan, továbbá az ábrázoló mértan tanárai. De ezek is a bányászakadémia létszámához tartoznak és mint bányatanácsosok mindig inkább a bányászat érdekét kénytelenek szem előtt tartani, mint az erdészetét. Szóval t. orsz. gyülés, paritás semmi tekintetben sincs és nem is lehet; ezen az állapoton tehát okvetetlenül segiteni kell, ha nem akarjuk az erdészeti szakoktatást a stagnálás és hanyatlás veszélyének kitenni.

T. orsz. gyülés! A mai nemzedéket máskép kell

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

nevelni, mint e régit és ez csak ugy lehetséges, ha az erdészakadémiát teljesen önállóvá, függetlenné tesszük minden idegen befolyástól. (Helyeslés.) Meg kell adni az erdészeti szakoktatásnak a további haladáshoz szükséges eszközöket és irányt, nemcsak szellemben, de az anyagiakban is, mert csak ugy leszünk képesek annak a feladatnak megfelelni, mely a magyar erdőgazdaság fejlesztése körül reánk vár.

Ezeket az eszközöket, irányokat és módokat világosan kijelölte az előadó ur. Az országos erdészeti nagygyülés bölcsességétől függ, hogy ezen javaslatnak föltétlen elfogadásával a magyar erdészeti szakoktatás kérdésének megoldását egy lépéssel és pedig jelentékeny lépéssel előbbre vigye. (Zajos helyeslés.) Én, mint a selmeczi akadémia szerény tanára, az igen t. előadó ur javaslatait nemcsak elfogadom, de t. szaktársaimnak is egyhangu elfogadásra melegen ajánlom. (Hosszas, élénk éljenzés és taps.)

Illés Nándor: T. orsz. gyülés! Csak egy pár szóval akarok hozzájárulni a vitához, mert ugy látom, hogy azokkal, a miket a t. előadó ur mondott, a kérdés annyira ki van meritve, minden oldalról ugy meg van világitva, hogy ahoz hozzátenni ugyszólván semmit sem lehet. Ez oknál fogva én hozzájárulok a t. előadó ur javaslatához és ajánlom, hogy azt mindnyájan fogadjuk el, de nem járulok ahoz az inditványhoz, melyet b. Feilitzsch tett, hogy a kérdés gyökeres megoldása egyelőre halasztassék el és addig is fejlesztessék a selmeczi akadémia.

Feilitzsch Artur b.: Én ezt nem mondtam!

Illés Nándor: Fekete mondta. (Közbekiáltások: az sem mondta! Farbaky mondta!) Bárki is mondta, én azt gondolom, hogy ha mi az erdészeti szakoktatást az előadó

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

ur javaslatában kijelölt magaslatra akarjuk emelni, akkor minél előbb tesszük, annál jobb és azt elhalasztani nem tanácsos és nem szabad semmiféle palliativ eszközökhöz nyulni, hanem azt kell elfogadni, a mi a kérdést gyökeresen megoldja. Ennélfogva ajánlom, hogy az előadó ur javaslatát módositás nélkül elfogadjuk. (Élénk helyeslés.)

Klauznitzer Vilmos: T. orsz. gyülés! A magánerdőtisztek részéről egy ellenjavaslat nyujtatott be, melyre még kellő módon reflexió nem történt. Engedjék meg tehát, hogy mint magánerdőtiszt ezen javaslattól eltérő nézetemnek én adjak kifejezést.

Fogassy t. szaktársam határozati javaslata azt foglalja magában, hogy maradjon meg a selmeczi akadémia azon a niveaun, a melyen jelenleg áll, a magánerdőtisztekre nézve fennálló bizonyos bajokon pedig segitsünk azáltal, hogy ezek kiképzésére erdészeti középiskolákat létesitsünk. Az én meggyőződésem szerént, t. országos gyülés, ez a megoldás a bajoknak nem volna orvoslása, hanem a mi legszentebb jogunknak: fejlődésünknek a feladása, nem volna egyéb, mint szellemünkön elkövetett öngyilkosság (Helyeslés.)

Mert t. orsz. gyülés, ha mi a selmeczbányai akadémián jelenleg szerezhető intelligenciánkkal és képzettségünkkel a magánerdőtisztek helyzetét nem vagyunk képesek javitani, hogyan fogják akkor javitani azok, kik az erdészeti középiskolákból kerülnek ki, sokkal kevesebb intelligenciával, kevesebb képzettséggel? Egyszerü józan ész is elég, ugy hiszem, ennek a belátásához. Ennélfogva én ezt a határozati javaslatot visszautasitom és teljes mértékben csatlakozom az előadó ur javaslatához. (Élénk helyeslés.)

Nagy Gyula: Miután az előadó ur is hangsulyozta, hogy a javaslatában foglalt szép eszme a jövő zenéjét

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

képezi, kivéve azt, hogy az erdészeti akadémia már legközelebb önállósíttassék, ennélfogva bátran, aggodalom nélkül hozzájárulhatunk javaslatához. Azonban a titkár ur az áthelyezés mellett oly indokokat hozott fel, melyeket nem méltányoltunk még eléggé, és melyek nem engedik, hogy a távol jövő zenéje legyen ez az ügy. Nevezetesen felhozta, hogy nemcsak az erdészeti szakra készülőknek van szükségük az erdészet alapismereteinek elsajátitására, hanem alkalmat kell erre adni másoknak is, kik a közéletben, a közigazgatás terén irányadók és erdészeinknek néha gazdáik. Ezt tehát sokáig halasztani nem lehet; de addig is, a mig teljesülhet, módokról kell gondoskodni, hogy a földbirtokosok és a közigazgatási tisztviselők legalább annyi erdészeti ismeretet szerezhessenek, hogy a törvényeket és szabályrendeleteket megértsék és helyesen tudják végrehajtani. Azért óhajtanám, hogy addig is, mig az erdészeti akadémia Budapesten fölállittatnék, a tudomány-egyetemeken, Budapesten és Kolozsvárott, az erdészet alapfogalmai adassanak elő. Ezzel az óhajtással kiegészitve én is ajánlom az előadó ur inditványának elfogadását.

Sóltz Gyula: T. orsz. gyülés! A szőnyegen levő tárgy a t. előadó ur szakavatott előadása és a többi hozzá szóló urak fejtegetései által annyira megvilágittatott, hogy azt hiszem, alig lehet már a javaslat mellett vagy ellen ujabb bizonyitékokat felhozni. Ennek következtében én sem fárasztom a t. országos gyülés türelmét, csakis ahhoz a kérdéshez akarok hozzászólni, mely a döntést fogja előidézni, t. i. a szavazáshoz.

Több javaslat tétetett az előadó ur javaslata ellenében. Én egyszerüen, minden indokolás nélkül kijelentem, hogy semmiféle közvetitő és közbeeső javaslatot el nem fogadok (Helyeslés), hanem határozottan és teljes mértékben a t.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

előadó ur javaslatához csatlakozom (Élénk helyeslés) és kérem a t. gyülést, hogy ezt a javaslatot egyhangulag elfogadni méltóztassék. (Zajos tetszés, éljenzés és taps.)

Elnök: Szólásra senki sem lévén följegyezve, a vitát bezártnak jelentem ki. A zárszó illeti a javaslattevőket, tehát először Fogassy urat, azután b. Feilitzsch urat és végül az előadó urat.

Feilitzsch Artur b.: Én visszavonom inditványomat. (Helyeslés.)

Fogassy Gyula: T. orsz. gyülés! Miután látom, hogy a hangulat olyan, mely inditványom sorsát már előre is eldöntötte, a miről különben már előre is megvoltam győződve, bár egyuttal az én felfogásom helyességéről is meg voltam győződve — határozati javaslatomat ezennel én is visszavonom.

Horváth Sándor előadó: A most hallottak után a zárszó jogával nem kivánok élni, hanem egyszerüen köszönetet mondok a t. felszólalóknak szives támogatásukért, melyben javaslatomat részesiteni méltóztattak. (Éljenzés.)

Elnök: Miután az a két inditvány, mely az előadó ur inditványához kiegészitésképen, illetőleg az ellen beadatott, az inditványozók által visszavonatott, ennélfogva csak az előadó ur határozati javaslata áll a t. országos gyülés előtt. Miután ez a gyülés kifejezett helyeslésével találkozott, azt hiszem, most már a két másik inditvány visszavonása következtében a t. gyülés kivánságával megegyezőleg egyhangu határozatként (Zajos helyeslés) jelenthetem ki, hogy az előadó ur javaslatát a t. orsz. gyülés teljes egészében elfogadja. (Hosszantartó zajos helyeslés és éljenzés.)

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

L.K. 1127

44

Az erdészeti kisérletügy szervezésének és tárgyainak kérdése.

— Tárgyaltatott az 1896. évi országos erdészeti gyülés augusztus hó 31.-én tartott második ülésén. —

Bedő Albert államtitkár, elnök: Következik t. gyülés, a tárgysorozat szerént az erdészeti kisérletügy szervezésének és tárgyainak kérdése. Előadó Vadas Jenő m. kir. erdőtanácsos, akadémiai tanár.

Vadas Jenő előadó:

Tisztelt országos erdészeti gyülés!

Az idő előrehaladottságára való tekintettel, engedje meg a tisztelt országos gyülés, hogy megtisztelő megbizatásomnak rövid előadással felelhessek meg.

Ezt, ugy hiszem, annyival inkább tehetem, mert az erdészeti kisérletügy a t. szaktársak előtt már részleteiben is annyira ismeretes, hogy beható ismertetése ezuttal, szives türelmükkel való visszaélés volna.

Ezért mai rövid előadásomban, az erdészeti kisérletügy lényegének s czéljainak megvilágitása mellett, főképen igyekezni fogok az erdészeti kisérletügy hazánkban való szervezetének okszerüségét és szükségességét bizonyitani, hogy ennek alapján a t. országos gyülést ama lépések megtevésére kérhessem, melyeknek a magyar erdészeti kisérletügy rövid idő alatti szervezése legyen az eredménye.

Az erdőknek az államok közgazdaságában való nagy jelentősége most már mindenki előtt ismeretes. Nem tagadja

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

senkisem az erdőknek azt az értékét, melynek közvetlen hatása a nélkülözhetlen faanyag szolgáltatása által a közjólét emelésében nyilvánul s azt a jótékony hatást is ismeri mindenki, melyet az erdők a termőhelyi viszonyokra gyakorolnak.

A mily könnyen belátható, hogy a rendszerességet nélkülöző, vagy téves alapokon nyugvó erdőgazdaság az erdők értékét s ezzel együtt azok jövegelmezőségét is alább szállitja, sőt megmaradásukat is veszélyeztetheti, épugy nem szorul magyarázatra, hogy az erdőknek észszerü, feltétlenül magbizható tapasztalati adatokból nyert eredményekre alapitott kezelésével, az erdők jövedelmezősége jelentékenyen fokozható. (Helyeslés.)

Ez s a sok megoldatlan kérdés, az erdészeti tudományban mindig észlelhető sok hézag inditotta a külföld államait erdészeti kisérleti állomások létesitésére, melyeknek feladata az erdőgazdaság összes ágaiban rendszeres tanulmányokat végezni s megfigyeléseket, kisérleteket tenni, hogy azok alapján biztosan legyenek megállapithatók azok az erdőgazdasági elvek, melyeknek alkalmazásával az erdők jövedemezősége, a tartós használat s a talaj termőképességének megóvása mellett, lehetőség a szerint a legnagyobb mértékig fokozható.

Micsoda tehát az erdészeti kisérletügy lényege? Az hogy az erdőgazdaságban nem elméleti, de kisérleti uton állapitsuk meg azokat az elveket és szabályokat, melyeknek alkalmazásával, különböző termőhelyi viszonyok között oly erdőket neveljünk, melyek a tökéletesség lehető legmagasabb fokán álljanak.

Az erdészeti kisérletügyet szolgáló állomások czélja tehát: önálló kisérletekkel, kutatásokkal s megfigyelésekkel az okszerü erdőgazdaságának biztos alapot

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

teremteni, vagyis utmutatást adni arra nézve, hogy miképen kell különböző talaj- s éghajlati viszonyok között a legértékesebb erdőket nevelni.

És vajjon szükségünk van erre? Sokkal inkább, mint más államok erdészetének, mert mi igen sok erdőgazdasági elvet a külföldtől, jobbára a németektől vettünk át és igen sokszor keserün kellett s kell most is tapasztalnunk, hogy ezeknek az elveknek jó része a mi viszonyainknak meg nem felel. Nekünk leginkább van szükségünk arra, hogy a magunk lábán járjunk s viszonyainkhoz képest állapitsuk meg azokat az elveket s alkossunk olyan szabályokat, a melyek szerént értékes endőket nevelve erdeink csekély jövedelmezőségét fokozni legyünk képesek. Erdeink hazánk nagy területét foglalják el s oly gazdasági tőkét képviselnek, a melynek kamatai emelésével a magyar nemzet vagyonosodását jelentékeny mértékben elősegithetjük. (Ugy van!)

A mezőgazdaságban a gyönge árak folytán beállott jövedelemcsökkenést, a termés mennyiségének okszerü gazdálkodással való fokozásával igyekeznek ellensulyozni; nekünk is az erdők jövedelmét a lehető legnagyobb s legértékessebb választékokat szolgáltató tömeg termelése által kell arra a fokra emelni, a hová semmi gáncs fel nem juthat s a mely fok egyuttal a magyar erdőgazdaság normális állapotának jelzője is legyen. Ezt a fokot azonban csakis ugy érhetjük el, ha a legkülönbözőbb körülmények között végzett sokféle kisérlettel magunk állapitjuk meg azokat a szabályokat és törvényeket, melyeket életbeléptetve erdeink fatömegét és ennek minőségét, ennélfogva tehát erdeink értékét s illetőleg jövedelmezőségét fokozhatjuk. (Helyeslés.)

Az, hogy sok, eddig jónak, helyesnek gondolt erdőgazda-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

sági elv bizonyos körülmények között való alkalmazása a legkedvezőtlenebb eredményeket adta, szülte azután azt a tétovázást s határozatlanságot, a mi nálunk, főképp az erdők müvelésével kapcsolatos mnnkálatoknál, nemcsak a telepítéskor, tehát az erdő első létkorában, hanem később az erdők nevelésének munkálatainál, az áterdölés miképen való alkalmazásánál nyilvánul.

De ugyanazt tapasztaljuk sokszor az erdő- s különösen a faválaszték-becslés munkálatainál, ahol az egyéni nézet s bizonytalan alapokból származó vélemény ferdesége sokszor kiszámithatatlan károkat okoz az erdőbirtokosnak.

Szóval az erdőgazdaság terén még igen sok megoldatlan kérdéssel állunk szemben, a melyek fölött csupán elméleti alapon vitatkozni, teljesen kárbaveszett, meddő munka, mert régen tudjuk, hogy az elmélet nem hozhat határozatot, csupán a gyakorlat dönt. A gyakorlat eszköze pedig a kisérlet s ennek czélja az igazság.

Lássuk most, mi volna tárgya a magyar erdészeti kisérletügynek, mik volnának azok a tennivalók, amelyek a mi erdészeti kisérletügyünk keretébe bevonandók volnának? (Halljuk!)

Engedje meg az igen t. országos gyülés, hogy e kérdés részleteire nézve hivatkozhassam arra az értekezésre, a melyet szerencsém volt külföldi tanulmányutam után irni s a mely az Erdészeti Lapok 1894.-i évfolyamában jelent meg.*)

Ezuttal egészen röviden, csak azt vagyok bátor az igen tisztelt szaktársak becses emlékezetébe visszaidézni, hogy a kisérletek két csoportba volnának sorozandók. Az

*) L. Erdészeti Lapok 1893.-i évf. VII., VIII. f.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

elsőbe azok tartoznának, melyek a gyakorlati erdőgazdaságban megoldandó feladatokat ölelnék fel, a másodikba pedig a tisztán tudományos kutatások s kisérletek. Ennélfogva az első csoport, vagyis az erdőgazdasági kisérleti osztály munkakörébe a következő kisérletek tartoznának:

Az állabok természetes és mesterséges felujitására vonatkozó kisérletek. E kisérletek a csemetekerti s faiskolai különböző munkálatokra terjednének ki; igy megvizsgálandó volna a mag származásának befolyása a belőle származott csemete fejlődésére; kisérletek volnának végzendők a mag nagyságának és menyiségének, a takarás mértékének, a vetés sürüségének a csemeték menyiségére s minőségére való befolyása iránt; csiráztatási kisérletek stb. stb.

Az erdőben kisérletek volnának teendők a különböző termőhelyi viszonyok között, különböző felujitási módok alkalmazásából keletkezett állabok tenyészeti s növekedési viszonyaira, a nemes füzek telepitésére s külföldi fanemek meghonositására vonatkozólag stb.

Ehez a csoporthoz tartoznának a mindenekfölött nagy fontossággal biró áterdölési vagy gyéritési kisérletek, a melyeket ki kellene terjeszteni ama befolyás tanulmányozására s megvilágitására, melyet a gyönge, mérsékelt és erős, — rövidebb vagy hosszabb időközökben ismételt áterdölés az állab magassági és alakviszonyaira, nemkülönben a fák müszaki használhatóságára s ennélfogva az egész állab értékére gyakorol.

Nemcsak az áterdölési kisérleti területeken, hanem más gyéritendő állabokban is szabatos kisérletek volnának teendők ama hatás megállapitása iránt, melyet a világos

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

állás a növekedésre gyakorol, mert véleményem szerént tulajdonképen ez a kérdés képezi az erdészeti kisérletügy sarkpontját s ennek a kérdésnek a megoldása fog utmutatásul szolgálni arra nézve, hogy a különböző termőhelyi viszonyok között levő állabok fáit mily záródásban kell nevelnünk, hogy az elö- s föhasználat fatömege a lehető legértékesebb faanyagot szolgáltassa. Természetes tehát, hogy a kisérletek egyaránt kiterjesztendők ugy a magas, közép s elö hegység, mint a dombvidék s lapály erdögazdaságaira.

Rendkivül nagy fontossággal birnak az alakszám s fatömegtáblák összeállitásához szükséges s a kisérletügy szolgálatában álló szakférfiak által szabatossággal végzett felvételek, melyeknek eredményei az erdörendező s becslő munkáját vannak hivatva jelentékenyen megkönyiteni.

A tisztán tudományos kisérletek a II. csoportban, az erdőtalajok kémiai s fizikai vizsgálatára, a főbb fanemek mütani tulajdonságának meghatározására, impregnálási kisérletekre, az entomologia, meteorólogia stb. köréhez tartozó s erdészeti fontossággal biró jelenségek s tünemények magyarázatára, vizsgálatára s magyarázására vonatkoznának.

A kisérletügy tárgyainak már ily rövid körvonalozásából is kitünik, hogy a magyar erdészetnek nemcsak szüksége van kisérleti állomásra, hanem szervezése most már égetően sürgös, mert ha erdögazdaságunk állapotát elfogulatlan s részrehajtatlan birálat alá veszszük, okvetlenül be kell látnunk, hogy a kisérletügy szervezésének minden elmulasztott napja csakugyan elvonja erdögazdaságunktól azt a feltételt, melytöl fejlödése függ. (Helyeslés.)

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

Előbb jelzett értekezésemben bebizonyitottam azt is, hogy a kivitel nálunk leküzdhetetlen nehézségekbe nem ütközik, mert a szükséges munkaerővel rendelkezünk az erdőakadémián, erdőőri szakiskoláinkban s az állami erdőkezelés személyzetében, sőt meg vagyok győződve, hogy a magan uradalmak derék erdőtisztjei is a kisérletügy készséges előmozditói volnának. Ezért az erdészeti kisérleti állomás berendezésére s fentartására aránylag kevés pénzösszegre volna szükségünk s ezt, ugy hiszem, az orsz. erdei alapból könnyen lehetne fedezni.

Nekem ebben a tekintetben álláspontom s véleményem ma is az, mint volt akkor, amikor a magymélt. földmivelés ügyi ministerium elé javaslatomat előterjeszteni szerencsém volt. Ma teljesen meg vagyok arról győződve, hogy erdeink mai jövedelmezősége mellett s országunk az idő szerénti pénzügyi viszonyai között, egy oly önálló erdészeti kisérleti állomás szervezésére tenni lépéseket, melynek évi kiadásai, mint a máriabrunnié, 30—40,000 forintot tegyenek, annyi volna, mint a kisérletügy megvalósitásának ismét hosszu időre terjedő elodázását elősegiteni. Ezért régi javaslatomat, mely szerént, a magyar erdészeti kisérletügy rendszeres fejlesztése a selmeczbányai m. k. erdőakadémián szervezendő központi s a 4 erdőőri szakiskolában rendszeresitendő külső erdészeti kisérleti állomások által történnék, lényegében ma is fentartom. Ennek a már részleteiben is kidolgozott tervnek a kivitele kevés személyzetszaporitást tenne szükségessé s a czél előmozditására szolgáló eszközök is az erdőakadémiai gyüjteményeiben, laboratoriumaiban, könyvtárában, növény- és csemetekertjeiben, az erdőőri szakiskolák erdőterületeiben s nagy kiterjedésü csemetekertjeiben stb. már rendelkezésre állanak. E terv megvalósitása mellett a kisérletügy kérdésének

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

megoldása, az állomások territoriális elosztása szempontjából is teljesen megfelelő volna, mert fődolog, hogy a kisérletek különböző termőhelyi viszonyok között történjenek.

Tisztelt országos gyülés!

Előadásom fontos tárgyának fejtegetésére rendelkezésemre maradt idő rövidsége nem engedte, hogy a kisérletügy lényegét, fontosságát s szervezésének tervét egy minden oldalról teljesen megvilágitott kép bemutatásával ismertethessem, de remélem, hogy e halvány vonalakkal vázolt képből is kidomborodik a lényeg, leolvashatjuk e képről azt, hogy Magyarország erdőgazdaságának a kisérletügy mielőbbi szervezésére feltétlen szükség van. (Ugy van! Igaz!)

Németország sok év óta nagy összegeket költ az erdészeti kisérletügyre, mert összes felsőbb erdészeti intézetein kisérleti állomásokat szervezett. Igy az eberswaldei erdőakadémián a kisérleti állomásnak évenkint 25,000 márka hitele van, a kis Hessenben a spiesseni egyetem erdészeti fakultásán a kisérletügy munkálatait évi 7—10 ezer márkával segiti elő, Zürichben a politeknikum erdészeti osztályában szervezett központi erdészeti kisérleti állomás első berendezésére 29,600 frankot utalványoztak s most évi 35,000 frank áll rendelkezésére. Szászország is ezreket áldoz erre a czélra. Épugy Francziaország. Ha tehát a kisérletügyre azoknak az államoknak is szüksége van, a melyekben a faértékesités viszonyai kedvezőbbek lévén, az erdők jövedelme is a miénknél jóval nagyobb, nekünk magyaroknak annálinkább kell keresnünk a módokat és eszközöket, melyeknek alkalmazásával erdeink jövedelmezőségét jelentékeny mértékben fokozhatjuk. Önálló munkálatokra s tapasztalatokra annyival inkább van szükségünk,

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

mert tudjuk, hogy a külföld eredményeit a mi különleges viszonyainkra mindig sikerrel alkalmazni nem lehet. De erkölcsileg is kényszeritve vagyunk a kisérletügynek hazánkban való meghonositására, szervezésére, mert a külföld müvelt államaiban megindult mozglaomtól, melynek czélja az erdészeti kisérletügyet nemzetközi egyesülés által fejleszteni, Magyarország nem zárkozhatik el. Joggal megvárja tölünk a külföld, hogy számot adjunk arról is: milyen értékünk van az erdögazdaság, az önálló erdészeti tudomány terén. (Helyeslés.)

1893. öszén, a Máriabrunnban tartott első nemzetközi erdészetkisérletügyi kongreszuson mint vendégek a magyar erdészet képviselői is résztvettek s reményüket fejezték ki, hogy a következő kongresszuson már mint tagok fognak megjelenthetni. A remény meghiusult, mert kisérleti állomásunk még nincs.

Most szeptember havában lesz Braunschweigben a második kongresszus, mely tudomásom szerént nagy sulyt helyez a magyar erdészet képviselőinek megjelenésére. Mint tagok nem jelenhetünk meg, vendégekül pedig nincs meg az a belsö értékünk, a mely után törekednünk kellene.

Ha még soká késünk a szervezéssel, ránk is alkalmazni fogja az erdészeti kisérletügy nemzetközi szövetsége azt a sokat hangoztatott véleményt, hogy: „a hol az erdögazdaság, alárendeltebb jelentösége miatt korlátoltabb fejlettségü, a hol tehát alacsony fokon áll, ott az erdészeti kisérletügy jelentösége is sokkal csekélyebb.“

Hogy erre a véleményre Magyarország erdögazdasága rá ne szolgáljon, arra ennek az országos gyülésnek s az országos erdészeti egyesületnek is gondja kell, hogy

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

legyen. Ezért van szerencsém az igen tisztelt országos gyülés elé a következő határozati javaslatot elfogadás végett tisztelettel előterjeszteni: (Halljuk!)

Az országos erdészeti egyesület által Magyarország ezredéves fennállása évében egybehivott országos erdészeti gyülés egyhangulag kimondja, hogy az erdészeti kisérletügy mielőbbi szervezése a magyar erdők mint a nemzet vagyonosodását előmozditó kincs értékének fokozása s ennélfogva az erdőgazdaság jövedelmének gyarapitása szempontjából, feltétlen szükséget képez.

Felhivja ennélfogva az orsz. erdészeti egyesületet, hogy az eddigi tanulmányok s előmunkálatok alapján, a nagyméltóságu földmivelésügyi m. kir. minister urnál az országos erdészeti gyülés nevében tegye meg azokat a lépéseket, a melyeknek a magyar erdészeti kisérletügy mielőbbi szervezése legyen az eredménye. (Élénk tetszés és éljenzés.)

Elnök: Méltóztassék a kérdéshez hozzászólni.

Feilitzsch Artur b.: Mélt. elnök ur, t. uraim! Mint egyike azoknak, akik résztvettek az előadó ur által emlitett 1893.-i nemzetközi kongresszuson, csak rövid pár perczre veszem igénybe szives türelmüket, hogy reflektálva a határozati javaslatra, melyet kiegészithetni vélek, rámutassak egyszersmind arra is, hogy mennyire égetően szükséges ma már a gyakorlati életben a kisérleti ügy kellő szervezése. (Halljuk!) Csak egy példát hozok föl, melylyel különösen a magasabb hegységi erdőgazdálkodásnál lépten-nyomon találkozunk. Az erdélyrészi fenyveserdőségekben az értékesités ma még oly alacsony fokon áll, hogy ott 3—4 év is beletelik, amig egy vágásterület értékesitése sikerül és ez még a legjobb esetek közé tar-

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

tozik. Már most elrendeltetett, hogy az erdösités lehetövé tétele szempontjából ezeket a vágásokat takaritani kell. Azután kimondatott, hogy a hulladékot és gazt máglyákba rakva a máglyákat vagy el kell égetni avagy pedig közöttük végezni az erdösitést. Igen ám, de az utóbbi esetben, mint tudjuk, hézagos állabokat nyerünk; ha pedig elégetjük a gazt, megsemmisül a humusz is. Ime egy problema, mely azt mutatja, hogy még a vágások kitakaritása is egyik fontos része a kisérleti ügynek, mely óriási munkával jár. A szükség adta kényszerhelyzetnek engedve, magam is már az idén kisérleteket tettem, hogy meggyöződjem arról, helyes vagy helytelen alapon mozgunk-e. S ime, a gyakorlat megczáfolt bennünket. Mert pl. az egyik erdögondnokság területén 7 kat. hold területen takaritás eszközöltetvén, az erdösitési költség holdankint a takaritással együtt minimális árak mellett 8 frt 8 kr. volt, a mihez azonban megjegyzem, hogy ez a vágásterület már nagyjából ki volt takaritva. Ebből a 8·08 frtból esik a takaritásra 3·85, az erdösitésre 4·23 frt., tehát majdnem egyforma összeg; napszám kellett az erdösitéshez 7·4, a takaritáshoz 7. Ugyanazon munkásokkal és munkavezetökkel egy nem takaritott 10 holdas területen került az egyenletes erdösités, tehát közvetlen csak a fészekelkészitési munkálatokkal 4·49 frtba és volt a nem takaritott vágásterületen a felhasznált napszám 8, szemben a takaritással összekötött erdösités 14·4 napszámával. Egy más viszonyok közt levö erdögondnokságban másként alakult a dolog; s itt még szembetünöbb az eredmény. (Halljuk! halljuk!) Megszámláltattam itt a csemetéket is: a nem takaritott vágásterületre 2400, a takaritottra 3000 csemete került. De a takaritási költségek ezen a területen majdnem megkétszerezték az erdösités költségeit.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

Ez látszólag csekély jelentőségü dolog, de a gyakorlatra nézve fontos tudni, hogy igy van-e ez másutt is, vagy sem.

S ez csak egy évi kisérlet eredménye, amelyre kényszeritve voltunk, mert láttam, hogy a máglyák közt erdősitve, mily hézagos állabokat teremtünk.

De hallottuk a kopár területek beerdősitésének égető szükségét is hangoztatni. Vajjon nem a kisérletezés feladata lesz-e itt is megállapitani a fanemet, az erdősités módját, idejét stb.?

Szóval, a rendszeres kisérletezés hiánya a magyar erdészetnek oly vérző sebe, hogy tovább halasztani, sem a szervezést, sem a nemzetközi szövetkezetbe való belépést nem szabad. És én csak azzal egésziteném ki a hat. javaslatot, hogy az egyesület tegyen sürgős felterjesztést annak érdekében a magas kormányhoz, de egyszersmind a legsürgősebben kérelmezze a nemzetközi szövetkezetbe való belepést is.

Különben a javaslatot elfogadom. (Élénk helyeslés.)

Elnök: Szólásra senkisem jelentkezett, ennélfogva a a vitát bezárom. A javaslathoz egy kiegészitő inditvány tétetett, t. i. hogy az egyesület sürgősen irjon fel a kormányhoz a kisérleti szövetkezetekbe való belépés iránt. Méltóztatik az előadó ur által előterjesztett inditványt a hozzá tett kiegészitéssel egyetemben elfogadni? (Elfogadjuk!)

Vadas Jenő előadó: Nekem csupán az a megjegyzésem van, hogy a szövetkezetbe addig belépni nem lehet, mig erdészeti kisérleti állomásunk nincs. Kérem tehát javaslatomat a kiegészitő inditvány nélkül elfogadni.

Feilitzsch Arthur b.; Én pedig a kisérleti ügyet nem látom teljesen biztositottnak, mig a kormány nem intézkedik, hogy Magyarország belépjen a szövetségbe.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

Vadas Jenő előadó: Biztos tudomásom szerént a nemzetközi szövetségbe csak azon országok léphetnek be, melyeknek már szervezett kisérleti állomásuk van. Ennélfogva először szervezni kell a kisérleti állomást, s csak azután lehet belépni.

Feilitzsch Arthur b. Ez az én inditványom is.

Elnök: Nem is volt másképen érthető. E szerént az inditványt az orsz. gyülés elfogadja Feilitzsch b. pótlásával együtt oly értelemben, hogy a kisérleti ügy szerveztessék, s azután a szövetségbe a belépés megtörténjék. (Helyeslés.)

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2019. Támogató: Agrárminisztérium szerz.sz.: EGF/245-1/2019.